

**AGROTURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING ASOSIY
XUSUSIYATLARI****Fayzullayev Maqsud Abdullayevich**

Shahrisabz davlat pedagogika instituti

Geografiya kafedrası dotsenti, g.f.f.d. (DSc)

*E-mail: strongwill001@mail.ru***Nurmatov Nurbek Ermat o‘g‘li**

Shahrisabz davlat pedagogika instituti

Geografiya kafedrası tadqiqotchisi

Yaxshiboyev Barot Abdulhaqovich

O‘zbekiston Respublikasi IIV Qashqadaryo akademik litseyi

Umumta’lim fanlar kafedrası boshlig‘i

***Annotatsiya:** Maqolada turizmning zamonaviy turlaridan hisoblangan agroturizm tushunchasining asosiy mohiyati, rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlarda agroturizm ta’rifining o‘ziga xos xususiyatlari va agroturizmni rivojlantirishning asosiy yo‘nalishlari bayon qilingan.*

***Kalit so‘zlar:** turizm, qishloq xo‘jaligi, agroturizm, sayohat.*

Zamonaviy dunyoda turizm barcha tegishli infratuzilmaning rivojlanishiga bevosita va bilvosita ta’sir ko‘rsatadigan ijtimoiy-iqtisodiy hodisa sifatida qaraladi. Zamonaviy turizm transport, ijtimoiy soha va xizmat ko‘rsatish sohasining yuqori darajada rivojlanishiga asoslanadi, bu esa pirovardida uni iqtisodiyotning yuqori daromadli sohasiga aylantiradi. Jahon sayyohlik tashkiloti ma’lumotlariga ko‘ra, bugungi kunda turizm jahon iqtisodiyotining yuqori daromadli va dinamik tarmoqlaridan biri hisoblanadi. Rentabellik bo‘yicha u neft qazib olish va qayta ishlashdan keyin ikkinchi o‘rinda turadi. Turizm dunyo yalpi milliy mahsulotining qariyb 6 foizini, jahon investitsiyasining 7 foizini, har 16 ish o‘rinlaridan birini, jahon iste’mol xarajatlarining 11 foizini va barcha soliq tushumlarining 5 foizini tashkil qiladi. Shu munosabat bilan ko‘plab mamlakatlarda turizm sohasi davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlanib, faol rivojlanmoqda [1].

Butun dunyoda turizm sanoati faol rivojlanish davrini boshdan kechirmoqda. Shu bilan birga, dam olishning an’anaviy (faol va ommaviy) shakllariga parallel ravishda yangi, turli xil “yashil” sayohatlar rivojlanmoqda. Hayotni ko‘kalamzorlashtirish g‘oyalarining tarqalishi turizm sohasiga tobora kuchayib borayotgan ta’sir ko‘rsatmoqda [2]. “Yashil sayohat” dunyodagi eng mashhur turizm turlaridan biri - yashil qishloq turizmi yoki agroturizm (fermer turizmi) mujassamlangan [3].

Xorijiy amaliyotda agroturizm tushunchasi xilma-xil, keng va ba‘zan bir-biriga qarama-qarshi bo‘lgan turli ta‘riflarning sintezidan iborat. Agroturizm geografik jihatdan ma‘lum hududlar bilan bog‘langan, shuning uchun uni rivojlantirishning nazariy va uslubiy asoslarini ishlab chiqish mintaqaviy sharoit va ijtimoiy-iqtisodiy shartlarga muvofiq “agroturizm” konseptual kontsepsiyasini ishlab chiqish bilan bog‘liq. Shu munosabat bilan, turli mamlakatlarda “agroturizm” tushunchalari mutaxassislarning ushbu faoliyat turiga yondashuviga qarab sezilarli darajada farq qilishi mumkinligi aniq (jadval). Mavjud ta‘riflar to‘plamiga asoslanib, agroturizmni geodemografik nuqtai nazardan ko‘rib chiqish mumkin, bunda agroturizm - bu shahar chegarasidan tashqarisidagi turizm hisoblanib, bunda aholi zichligi past bo‘lgan hududlar ham nazarda tutiladi.

Hozirgi vaqtda professional turizm biznesida qishloq (qishloq xo‘jaligi) turizmi juda foydali faoliyat turi sifatida jahon turizm bozorida mustahkam o‘rin egallaydi. Bugungi kunda ushbu dam olish turini tanlashning asosiy sabablarini quyidagicha aniqlash mumkin: tabiat bilan birlik; toza havo; organik oziq ovqat; manzaraning o‘zgarishi; aholining haddan tashqari bir joyda to‘planmaganligi; shifokor tomonidan tavsiya etilgan ushbu iqlim sharoitida salomatlikni yaxshilash zarurati; boshqa madaniyat va urf-odatlar bilan tanishish imkoniyati; o‘z xohishiga ko‘ra qishloq xo‘jaligi ishlarida haqiqiy ishtirok etish; qo‘ziqorin, meva-rezavorlar, sabzavotlar, dorivor o‘tlarni yig‘ishni tashkil etish va, albatta, dam olishning arzonligi.

Xorijiy mamlakatlarda agroturizm ta‘riflarining asosiy xususiyatlari

Mamlakat	Agroturizmning ta‘riflari
AQSh	“Yashil turizm” – bu qishloqda to‘laqonli dam olish bo‘lib, unda turistlar ma‘lum muddat qishloq turmush tarzini olib boradilar, mahalliy madaniyat, urf-odatlar, xalq hunarmandchiligi bilan tanishadilar, fermer xo‘jaliklarida an‘anaviy qishloq ishlarida qatnashadilar. Agroturizmning eng mashhur turlari bu chorvachilikda, ya‘ni ot minish orqali dam olish hisoblanadi.
Buyuk Britaniya	Qishloq turizmi qishloq provinsiyalaridagi turizm bo‘lib, u ham ekonom toifadagi turar joylarni, ham hashamatli turar joyni ta‘minlaydi, xususan, to‘liq rekonstruksiya qilingan qadimiy mulklar va maxsus qurilgan mini-mehmonxonalar yoki an‘anaviy uslubda qurilgan uylar shular jumlasidandir. Shuningdek, qishloq turizmining keng tarqalgan turi bu turizmning ekologik

	organik qishloq xo‘jaligidagi mehnat bilan uyg‘unlashuvidir.
Germaniya	Qishloq turizmi - turizm bozorining segmenti bo‘lib, uning o‘ziga xos xususiyati jozibali qishloq joylarida, qo‘riqlanadigan tabiiy hududlarda tabiatdagi rekreatsion faoliyatdir. Ushbu segment ilmiy turizm, yovvoyi tabiatni tomosha qilish va fotografiya, iste‘molchilik faoliyati (baliq ovlash va ov), shuningdek, sport va sarguzasht turizmi kabi bir qator turli xil faoliyatni o‘z ichiga oladi.
Shveysariya	Qishloq turizmi - bu fermer xo‘jaliklarida, qishloq uylarida, kichik qishloq mehmonxonalarida, shuningdek, to‘liq dam olish xizmatlariga ega yuqori darajadagi mehmonxonalarga aylantirilgan qadimiy qal‘alarda dam olish.
Polsha	Qishloq turizmi - turistning barcha ehtiyojlarini qondirish uchun qishloq xo‘jaligi resurslaridan maksimal darajada foydalanish. “Ekologik qishloq” atamasi ham qo‘llaniladi, ya‘ni “an‘anaviy turar joy va oziq-ovqatdan foydalangan holda tabiiy muhitda dam olishni ta‘minlaydigan ijtimoiy yo‘naltirilgan hudud”.
Kipr	Qishloq turizmi turistik mahsulotga noyob landshaft elementlari, tarixiy va me‘moriy obidalar, hunarmandchilik va to‘g‘ri ovqatlanishni kiritish orqali mahalliy madaniyat bilan yaqinroq aloqa qilishni anglatadi.
Hindiston	Qishloq joylarida qishloq hayoti, san‘ati, madaniyati va merosini namoyish etadigan, shu bilan mahalliy hamjamiyatga iqtisodiy va ijtimoiy foyda keltiradigan, shuningdek, turistlar va mahalliy aholi o‘rtasidagi o‘zaro aloqani ta‘minlaydigan turizmning har qanday turi.
Belorus	Qishloq turizmi – bu “nisbatan buzilmagan ekotizim va etnik-madaniy majmualarga ega bo‘lgan qishloq joylariga maqsadli sayohat bo‘lib, ular qishloq aholisi muammolarini hal etishga bevosita hissa qo‘shadi va barqaror rivojlanishga asoslangan adekvat boshqaruv rejimiga bo‘ysunadi”.

Dam olishning bunday tashkil etilishi, ayniqsa, maktabgacha yoshdagi va o‘smirlar uchun ta‘til davrida samarali bo‘ladi, chunki so‘nggi yigirma yil ichida yozgi sport va davolash-sog‘lomlashtirish muassasalari soni sezilarli darajada kamaydi. Bu turizm o‘zining xususiyatlariga ko‘ra ekoturizmning ayrim turlariga

o‘xshaydi. Qishloq turizmi yoki agroturizmning ta‘rifi juda noaniq. Bizning fikrimizcha, qishloq xo‘jaligi turizmining asosiy xususiyati qishloq xo‘jaligi ishlab chiqarishini rivojlantirish bo‘lsa, qishloq turizmi esa dam olish va hordiq chiqarishga, dehqonlar hayoti va kundalik hayoti bilan tanishishga asoslangan.

Qishloq xo‘jaligi turizmining dolzarbligining mantiqiy asosi katta shaharlar (lagerlar, pansionatlar, dam olish uylari) yaqinidagi moddiy-texnikaviy dam olish maskanlarining qisqarishi sharoitida qishloq xo‘jaligi korxonalarini tarkibida raqobatbardosh taklif yaratish uchun zarur shart-sharoitlar mavjudligidir.

Agroturizmning har bir turi o‘ziga xos xususiyatlarga ega, aniq maqsadlarni ko‘zlaydi, muayyan ehtiyojlarni qondirishga qaratilgan va turli xil tashkil etish shakllariga ega. Agroturizmning har xil turlarining mavjudligi turli xil qiziqishlar, turli daromad darajalari, turli jins va yosh tarkibiga ega bo‘lgan ko‘plab iste‘molchilarni jalb qilishga yordam beradi. Bir qator mamlakatlarda agroturizm turizm industriyasining yetakchi yo‘nalishlaridan biri bo‘lib, turizmni rivojlantirish milliy konsepsiyalarida o‘z ifodasini topgan. Agroturizmning turli maqsadlarni ko‘zlagan va turli vazifalarga yo‘naltirilgan, muayyan sharoitlarga muvofiq ishlab chiqilgan va turli mamlakatlar guruhlarida amalda qo‘llaniladigan bir nechta sezilarli darajada farq qiluvchi tushunchalari mavjud.

Agroturizmning asosiy vazifasi insonning ruhiy va jismoniy holatini samarali yaxshilashdir. Iqtisodiy funktsiyalar qatorida qishloq joylarining o‘ziga xos resurslarini sotish bozorini yaratishni alohida ta‘kidlash kerak, bu ularning faoliyati uchun moliyaviy resurslarni ishlab chiqaradi va qishloqlarning iqtisodiy o‘shishini rag‘batlantiradi. Agroturizm qo‘shma faoliyatdir, chunki agroturizmning o‘zi turistlar uchun barcha turdagi o‘yin-kulgilarni to‘liq ta‘minlay olmaydi, shuning uchun u qishloq turistlariga xizmat ko‘rsatuvchi boshqa tuzilmalar bilan hamkorlik qilish zarur [4].

Qishloq tashkilotlarining birgalikdagi faoliyati butun mamlakatning qishloq hududlarini iqtisodiy va ijtimoiy rivojlantirishga qaratilgan bo‘lib, bunga o‘rta va kichik turizm firmalarini rag‘batlantirish va qo‘llab-quvvatlash orqali erishish mumkin. Qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini mahalliy ishlab chiqarish, an‘anaviy mahsulotlar, mahalliy madaniyat va tabiiy boyliklarni sotish, turli tadbirlarda ishtirok etish, qishloq xo‘jaligi ishlarida ko‘maklashish sayyohning tabiatning aslligi va go‘zalligini kashf etishiga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.

1. Казыбайкызы А., Муханова А.Е., Смагулова Ж.Б. Особенности и перспективы развития туризма в мире // Успехи современного естествознания. – 2015. – № 1-2. – С. 265-269.

2. Баландин Ю. На деревню к дедушке. Осенью сельский туризм переживает пик популярности // Российская Бизнес-газета, 2012. 25 сентября. № 865 (36). [Электронный ресурс]. URL: [http:// www. naturs. ru/](http://www.naturs.ru/).

3. Клицунова В. Зеленая альтернатива – сельский туризм. [Электронный ресурс]. URL: [http:// agroedu. of. by/index. php?option=com_content&tas k=view&id=152](http://agroedu.of.by/index.php?option=com_content&task=view&id=152)

4. Что такое агротуризм? // Интернет-портал Squidoo. [Электронный ресурс]. URL: [http://www. squidoo. com/Agritourism-ideas](http://www.squidoo.com/Agritourism-ideas).

5. Файзуллаев М.А. Жанубий Ўзбекистон чўл худудларида кишлоқ хўжалиги ривожланишининг иқтисодий географик омиллари. Геог. фан. фалс. докт.... дис. автореф, 2017.

6. Файзуллаев М.А. [Ўзбекистон суғориладиган ерларининг мелиоратив ҳолати ва геозэкологик вазияти](#) // «Экономика и социум» №1(104)-2 2023. Б. 546-549.

7. Nurmatov N.E. Economic and geographical factors of regional organization of agriculture and innovative development // International multidisciplinary journal for research & development. Volume 10, issue 12 (2023). P. 439-442.

8. Nurmatov N.E. Qishloq xo‘jaligida amalga oshirilgan asosiy islohotlarning chorvachilik tarmog‘i rivojlanishiga ta'sirining asosiy xususiyatlari // «Экономика и социум» №2(117)-1 2024. В. 510-517

9. Nurmatov N.E. The main characteristics of the development of the livestock network in Uzbekistan // Proceedings of International Educators Conference Hosted online from Rome, Italy. Date: 25th January, 2024. P. 129-133

10. Nurmatov N.E. The main characteristics of using pastures in the development of an Uzbekistan livestock network // International Conference On Scientific In Research In Natural And Social Sciences Re. February, 5 th, 2024. P. 142-145.

11. Nurmatov N. E. Abdulkarimov A. Sh. main directions of the development of the livestock network in the republic of Uzbekistan // Proceedings of International Educators Conference Hosted online from Rome, Italy. Date: 25th May – 2024. P. 271-274.

12. Faizullaev M.A. Theoretical and methodological aspects of the economic geographical study of agriculture and the use of land and water resources // Eurasian Journal of History, Geography and Economics. Volume 16, Belgium, 2023. P. 39-42.

13. Faizullaev M.A. Factors of intensive development of agriculture in ensuring food security // **Web of Scientist: International Scientific Research Journal**. Vol. 4 No. 1 (2023) – P. 715-719.

14. Faizullaev M.A. Main characteristics of the formation of a geographic conveyor in agricultural development // **Web of Scientist: International Scientific Research Journal**. Vol. 4 No. 2 (2023). P. 89-92.

15. Faizullaev M.A. Characteristics of agriculture in Uzbekistan in the years of independence // *European science review*. №3-4 – Vienna, 2015. – P. 67-69

ЭФФЕКТИВНОЕ УПРАВЛЕНИЕ И СОВМЕСТНОЕ УПРАВЛЕНИЕ В ПОВЫШЕНИИ НАЦИОНАЛЬНОГО ТУРИСТИЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА.

Узакова Умида Рузиевна.

Докторант кафедры «Корпоративное управление» Ташкентского
государственного транспортного университета.

lassie2323@gmail.com

Ключевые слова

Туризм, Узбекистан, эффективное управление, совместное управление, туристический потенциал, устойчивое развитие, экономическое развитие, государственно-частное партнерство.

Аннотация

В статье рассматриваются ключевые аспекты эффективного управления и совместного управления, способствующие повышению национального туристического потенциала. На примере Узбекистана анализируются текущие тенденции и стратегии, направленные на развитие туристической отрасли. Внимание уделяется роли государства, частного сектора и местных сообществ в формировании устойчивого и конкурентоспособного туристического продукта. Приводятся рекомендации по улучшению координации и сотрудничества между заинтересованными сторонами для достижения долгосрочного экономического и социального роста.

Annotatsiya

Maqolada milliy sayyohlik salohiyatini oshirishga yordam beradigan samarali boshqaruv va hamkorlikdagi boshqaruvning asosiy jihatlari ko'rib chiqiladi. O'zbekiston misolida turizm sohasini rivojlantirishga qaratilgan joriy tendentsiyalar va strategiyalar tahlil qilinadi. Barqaror va raqobatbardosh sayyohlik mahsulotini shakllantirishda davlat, xususiy sektor va mahalliy jamoalarning roliga e'tibor qaratiladi. Uzoq muddatli iqtisodiy va ijtimoiy o'sishga erishish uchun manfaatdor tomonlar o'rtasidagi muvofiqlashtirish va hamkorlikni yaxshilash bo'yicha tavsiyalar berilgan.

Annotation.

The article examines the key aspects of effective management and joint management, contributing to the increase of national tourism potential. The current

trends and strategies aimed at the development of the tourism industry are analyzed using the example of Uzbekistan. Attention is paid to the role of the state, the private sector and local communities in the formation of a sustainable and competitive tourism product. Recommendations are made to improve coordination and cooperation between stakeholders in order to achieve long-term economic and social growth.

Туризм является важным сектором экономики многих стран, способствующим экономическому развитию, созданию рабочих мест и культурному обмену. Узбекистан, с его богатым историческим и культурным наследием, имеет значительный потенциал для развития туризма. Эффективное управление и совместное управление могут сыграть ключевую роль в реализации этого потенциала.

Эффективное управление в туризме

Эффективное управление в туризме предполагает оптимизацию использования ресурсов и улучшение качества услуг для привлечения большего числа туристов. Важно учитывать несколько ключевых аспектов:

1. Стратегическое планирование: Необходимы долгосрочные планы развития, учитывающие экономические, социальные и экологические аспекты.

2. Инфраструктурное развитие: Современная инфраструктура (транспорт, гостиницы, информационные центры) является основой для привлечения туристов.

3. Маркетинговая стратегия: Разработка и реализация маркетинговых кампаний, направленных на продвижение уникальных туристических предложений.

4. Образование и подготовка кадров: Подготовка квалифицированных специалистов в сфере туризма, способных предоставлять высококачественные услуги.

Таблица 1:

Ключевые аспекты эффективного управления в туризме

Аспект	Описание
Стратегическое планирование	Долгосрочные планы развития с учетом всех аспектов устойчивости
Инфраструктурное развитие	Развитие транспорта, гостиничного бизнеса и информационных центров
Маркетинговая стратегия	Продвижение уникальных туристических предложений
Образование и	Обучение специалистов для

Аспект	Описание
подготовка кадров	предоставления качественных услуг

Совместное управление в туризме

Совместное управление предполагает участие различных заинтересованных сторон в процессе принятия решений и реализации туристических проектов. В Узбекистане это особенно важно для создания конкурентоспособного и устойчивого туристического продукта.

1. **Государственно-частное партнерство (ГЧП):** Сотрудничество между государственными органами и частным сектором может обеспечить доступ к дополнительным ресурсам и опыту.

2. **Местные сообщества:** Вовлечение местных сообществ в управление туристическими объектами способствует их сохранению и развитию.

3. **Международное сотрудничество:** Партнерство с международными организациями и странами помогает привлекать иностранных туристов и инвестиции.

4. **Экологическое управление:** Важность учета экологических аспектов для обеспечения устойчивого развития туризма.

Таблица 2:

Ключевые аспекты совместного управления в туризме

Аспект	Описание
Государственно-частное партнерство (ГЧП)	Сотрудничество государства и бизнеса для улучшения туристической инфраструктуры и услуг
Местные сообщества	Вовлечение местного населения в управление и развитие туристических объектов
Международное сотрудничество	Партнерство с международными организациями и странами для привлечения туристов
Экологическое управление	Учет экологических аспектов в развитии туризма

Туризм в Узбекистане: текущие тенденции и стратегии

Узбекистан обладает уникальными туристическими ресурсами, включая исторические города, такие как Самарканд, Бухара и Хива, которые являются объектами Всемирного наследия ЮНЕСКО. В последние годы

правительство Узбекистана предпринимает активные шаги для развития туристической отрасли.

1. Развитие инфраструктуры: В Узбекистане реализуются крупные инфраструктурные проекты, такие как строительство новых гостиниц, улучшение транспортной сети и создание туристических информационных центров.

2. Маркетинг и продвижение: активно ведется работа по продвижению страны на международных туристических рынках, включая участие в международных выставках и форумах.

3. Поддержка местных инициатив: Правительство поддерживает местные инициативы, направленные на развитие туризма, включая гранты и субсидии для малых и средних предприятий.

4. Образование и тренинг: создаются программы для подготовки и повышения квалификации специалистов в сфере туризма.

Таблица 3:

Основные направления развития туризма в Узбекистане

Направление	Описание
Развитие инфраструктуры	Строительство гостиниц, улучшение транспортной сети и создание информационных центров
Маркетинг и продвижение	Продвижение страны на международных туристических рынках
Поддержка местных инициатив	Гранты и субсидии для малых и средних предприятий в сфере туризма
Образование и тренинг	Программы подготовки и повышения квалификации специалистов в сфере туризма

Роль государства в управлении туризмом

Государство играет ключевую роль в развитии туристического потенциала страны. В Узбекистане предпринимаются следующие меры:

1. Разработка политики и регуляций: Создание благоприятных условий для развития туризма через законодательные инициативы и регуляции.

2. Инвестирование в инфраструктуру: Финансирование строительства и модернизации туристических объектов.

3. Поддержка предпринимательства: Предоставление налоговых льгот и субсидий для малого и среднего бизнеса в сфере туризма.

4. **Обеспечение безопасности:** Важность безопасности для туристов, включая меры по предотвращению криминальных действий и обеспечение медицинской помощи.

Таблица 4:

Меры государственной поддержки туризма в Узбекистане

Мера	Описание
Разработка политики и регуляций	Создание благоприятных условий для развития туризма через законодательные инициативы
Инвестирование в инфраструктуру	Финансирование строительства и модернизации туристических объектов
Поддержка предпринимательства	Налоговые льготы и субсидии для малого и среднего бизнеса в сфере туризма
Обеспечение безопасности	Меры по обеспечению безопасности туристов и медицинской помощи

Заключение

Эффективное и совместное управление являются ключевыми факторами для повышения национального туристического потенциала Узбекистана. Развитие инфраструктуры, маркетинговые стратегии, поддержка местных инициатив и международное сотрудничество создают основу для устойчивого развития туризма. Государство, частный сектор и местные сообщества должны работать в тесной координации для достижения общих целей и обеспечения долгосрочного экономического и социального роста.

Список литературы

1. Бабушкин, В. А. «Основы туристического бизнеса.» М.: Юнити-Дана, 2017.
2. Дубинина, Т. «Туризм: теория и практика.» СПб.: Питер, 2018.
3. Ушаков, Д. «Управление туризмом: современные тенденции и практики.» М.: Альпина Паблишер, 2019.
4. Федоров, А. «Инновации в туризме: теория и практика.» СПб.: Питер, 2020.
5. Государственный комитет Республики Узбекистан по развитию туризма. «Национальная стратегия развития туризма в Узбекистане на 2020-2025 годы.» Ташкент, 2020.
6. Всемирная туристская организация (UNWTO). «Туризм и устойчивое развитие.» Мадрид, 2019.

7. Asian Development Bank. «Tourism Sector Assessment, Strategy, and Road Map for Uzbekistan.» ADB, 2020.

8. World Bank. «Uzbekistan: Sustainable Tourism Development.» Washington, D.C., 2020.

9. Петров, В. (2017). «Роль местных сообществ в развитии туризма». Москва: Финансы и статистика.

10. Филлипс, Р. (2021). «Международное сотрудничество в туристической отрасли». Лондон: Palgrave Macmillan

НОВЫЕ ЭКОНОМИЧЕСКИЕ МОДЕЛИ – КЛЮЧЕВОЙ ФАКТОР РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА В УЗБЕКИСТАНЕ

Шарафутдинов Искандар Бохадирович,

преподаватель кафедры общих и специальных наук
факультета туризма ЧГПУ

Электронный адрес: iskandar.cspu@gmail.com

Туризм является специфической «мультипликативной сферой», он стимулирует развитие других сопредельных отраслей экономики: торговли, транспорта, связи, сельского хозяйства, производства товаров народного потребления, а также социальной сферы. Эти специфические качества туризма позволяют рассматривать его как социально-экономическое явление, феномен 21 века.

В современных условиях главной задачей для туризма является разработка и внедрение новых экономических моделей развития, в основе которых должен быть заложен принцип экономической эффективности в сочетании с реализацией присущих туризму социальных задач. При этом туристские услуги должны быть равно доступны всем слоям населения: его экономически активной части - на рыночных условиях, а социально незащищенным категориям граждан — через новый экономический механизм социального туризма.

В Узбекистане туризм играет значительную роль в экономике страны и регионов и обеспечивает занятость около 300 тысяч человек. В 2022 году экспорт туристических услуг в Узбекистане составил 1,6 млрд. долларов США [].

Новые условия развития туризма в пределах нашего государства дают основания полагать, что основным фактором развития в сфере туризма является скоординированное управление ресурсной базой внутреннего туризма в Узбекистане, а также развитие системы централизованного государственного рекламирования туристского продукта общими государственными информационными ресурсами Хотелось бы выделить, что

для развития туристского продукта в Узбекистане имеет большое значение региональный подход развития туристского продукта.

По мнению экспертов, существуют три вектора развития сферы туризма, которые взаимосвязаны с экономической составляющей:

1. Развитие внутреннего туризма. Особое внимание стоит уделить гастрономическому туризму, который в Узбекистане с каждым годом пользуется все большим спросом не только у иностранных туристов, но и у местных путешественников.

2. Создание национального агрегатора бронирования отелей и перелетов. Агрегаторы, оказывающие посреднические услуги в сфере онлайн-бронирования средств размещения, являются платформами, объединяющими, с одной стороны, постояльцев (потребителей гостиничных услуг), и с другой стороны, средства размещения (поставщиков гостиничных услуг).

3. Государственная поддержка отрасли. Несомненно, из этой ситуации многие туроператоры и турагенты извлекают выгоду – потенциал путешествий по Узбекистану большой, но в то же самое время туроператоры и турагенты, работавшие до этого в иностранном направлении, могут понести серьезные убытки. В связи с этим поддержка государства играет важную роль.

Своеобразная природа туризма связана с особым принципом прямой и обратной экономической и социальной трансформации. Экономическое развитие туризма способствует развитию социальной сферы, в том числе физическому и духовному оздоровлению нации и повышению качества человеческих ресурсов. Это социальное благо в свою очередь трансформируется через повышение производительности труда и увеличение доходной части бюджета в экономическую составляющую.

Посредством экономического развития туризма одновременно решается ряд социальных задач. Туристская сфера при достаточном развитии становится крупным работодателем, создавая новые рабочие места как в собственной инфраструктуре и индустрии туризма, так и в других отраслях национальной экономики через мультипликативный фактор. Данный вид деятельности способствует развитию малых городов России и освоению новых туристско-рекреационных ресурсов.

Вышеперечисленные аргументы позволят утверждать, что туристская деятельность связана с реализацией двух основных задач: экономической (макроэкономической) - извлечение прибыли от коммерческой деятельности по предоставлению туристских услуг; социальной — предоставление социальных благ и услуг туристского и рекреационного характера,

обеспечение услугами социального туризма определенных социальных категорий граждан.

Благодаря мерам государственной поддержки предприятий сферы туризма существуют перспективы для развития внутреннего туризма и привлекательности путешествий по Узбекистану. На наш взгляд, эта перспектива сможет принести свои плоды через несколько лет. Ведь если внутренние путешествия станут популярны, будут развиваться места жительства, облагораживаться территории для отдыха, что в дальнейшем, после открытия границ, привлечет иностранных туристов в эти туристические места

Таким образом, приведенные выше мероприятия по поддержке и развитию сферы туризма будут способствовать новому этапу развития данной отрасли, который приведет к перераспределению ресурсов и конкурентных преимуществ на данном рынке.

ИСПОЛЬЗОВАННАЯ ЛИТЕРАТУРА:

1. Бухалис Д. Электронный туризм: информационные технологии для стратегического управления туризмом. Goo.gl. [Электронный ресурс]. URL: <http://goo.gl/HNCPcb>

2. Вагнер Р. Цифровизация в туризме: все, туриндустрия хорошо подготовлена!. Intelligente-welt.de. [Электронный ресурс]. URL: <https://intelligente-welt.de/digitalisierung-imtourismus-alle-achtung-die-reisebranche-ist-gut-geruestet>

3. Газмагамаев М.М. Доступный туризм – «туризм для всех» // Вестник Чеченского государственного университета им. А.А. Кадырова. – 2017. – № 4(28). – с. 71-75.

4. Ишанходжаева Д., Абдурахманова Н., Рахмонов Ш., Занятость населения в туристической отрасли Республики Узбекистан / [European research](#), 2023, с. 14-18

RICH TOURISM OPPORTUNITIES OF MIRISHKOR DISTRICT

Hamroyev Shuhrat Eliyevich

Candidate of Pedagogical Sciences,

Shahrisabz State Pedagogical Institute is the head of the department

hamroyev-shuhrat@mail.ru

0009-0007-2857-4785

Abstract

The rich tourism of Mirishkor district, «Ishaq ota» shrine in Mirishkor district, world-famous black skins of Pumuk, Kohna Fazli hill in Mirishkor district, handicrafts of Mirishkor, possibilities of tourism in the forests of Mirishkor are revealed in the article.

Key words: Mirishkor district, tourism, history, «Ishaq ota» shrine, «Pomuq black skins, Kohna Fazli hill, Mirishkor handicrafts, tourism in the bush in Mirishkor, possibilities of use.

Annotatsiya

Maqolada Mirishkor tumanining boy turizmi, Mirishkor tumanidagi «Ishoq ota» ziyoratgohi, jahonga mashhur “Pomuq qora rangli terilari”, Mirishkor tumanidagi “Ko’hna Fazli” tepaligi, Mirishkor hunarmandchiligi, Mirishkordagi ko’llarda turizm imkoniyatlari kabi masalalar ochib berilgan.

Kalit so‘zlar: Mirishkor tumani, turizm, tarix, «Ishoq ota» ziyoratgohi, “Pomuq qora rangli terilari”, “Ko’hna Fazli” tepaligi, Mirishkor hunarmandchiligi, Mirishkordagi ko’llarda turizm. foydalanish imkoniyatlari.

Абстракт

В статье раскрыты богатый туризм Миришкорского района, святилище «Исхак ота» в Миришкорском районе, всемирно известные черные шкуры Пумука, холм Кона Фазли в Миришкорском районе, ремесла Миришкора, возможности туризма в лесах Миришкора.

Ключевые слова: Миришкорский район, туризм, история, святилище «Исхак ота», «Черные шкуры Пумука», Холм Кохна Фазли, Миришкорские ремесла, Миришкорский кустарниковый туризм. возможности использования.

In the years of independence of our independent country, as a result of wide-ranging social and political reforms in all spheres of the national economy, the lifestyle of our people has improved, and the free and prosperous life of people is flourishing in every way. Indeed, it is difficult to enumerate the great changes that took place in the socio-economic development of our country and the life of our people during the years of independence. Most importantly, fundamental changes took place in people's thinking.

Mirishkor is the westernmost district of Kashkadarya region bordering the Republic of Turkmenistan, located 55 kilometers from the center of the region. Mirishkor district, founded on the basis of the former U. Yusupov and Bahariston districts, was officially announced on January 7, 2003, and the center was designated as New Mirishkor town.

Indeed, the district is mainly specialized in agriculture, 23,000 hectares of cotton and 23,000 hectares of wheat are cultivated. The main source of production

is inextricably linked with the development of the agricultural sector. In addition, due to the restoration of our ancient values and the wide opening of religious beliefs, many mosques are operating in the district without state registration.

«**Father Isaac**» shrine in Mirishkor district. There are many holy places of historical importance in Mirishkor district. One of such blessed places is «Ishaq ota» pilgrimage site located in the old man's bosom of Pamuq village. Our compatriots and co-religionists of Uzbek, Turkmen, Arab, and Tajik nationalities often visit the steps of this famous Walilullah saint.

Ishaq, whose real name is Khanzada Muhammad al-Mashhur Kurra Haja Atoyi, is one of the sheikhs of the Islamic world who lived at the end of the 7th century and the beginning of the 8th century.

On his mother's side, he was born to Gavhar Shakhnozbeqim, one of the great saints who was the founder of the Yassavi order, one of the great saints, Gavhar Shakhnozbeqim, and on his father's side, he was born from the descendants of Husayn Sheikh Atoyi from Bukhara.

It is said that Ishaq Muhammed's eyes were extremely sharp, he could see even the moon, he could spot those coming to attack earlier, he could go to the other side of the mountains and see those walking in the desert where they were shooting, and he saved people from calamities.

According to the stories of the early sixties, two fathers and sons carry a sheep on a donkey and go to the shrine. Tens of miles before the shrine, the creature runs away. Parents and children, not knowing whether to return or to go to this holy place empty-handed, take a risk and go to the shrine. When they arrive on the road, they are surprised. Surprisingly, the animal was waiting for its owners near the aviary.

People often remember another recent incident. It's no secret that during the former regime, the shrine looked a little neglected. Despite this, the number of pilgrims continues to increase, even if secretly, the number of those who come to visit the holy father has increased. Naturally, they left coins and money in the open as a donation to the cause of God. Every day, a busload of pilgrims goes to this blessed place.

On the way back, one of them unknowingly takes some of the extra money and puts it in his pocket. However, the bus, which was moving slowly, stopped starting at that moment. Among the pilgrims there is a person who has visited this place several times and he notices this and warns his companions. As soon as they get the money and coins to their place, the bus starts and they go back to their destination. «Father Ishaq» is considered one of the saints who deserve respect and respect among our people, even with such miracles and blessings.

Ishaq Muhammad Atoyi, who was considered by a large number of people to be a piri mushrid, was martyred by the Mughal armies. Because the blood of that person was shed in this place, a shrine was built there.

After the independence of our country, in 1998, by the decision of the district governor, «Ishsoq Ota» charity fund was established in order to make this blessed place prosperous. Every day hundreds of pilgrims come to this place from Jeynov, Chandir, Mirishkor, Gulistan, Vori, Elabad, Abad, Avazchol, Yangiabad, Gulshanbog, Zafar, Pamuq, Nayistan villages of Mirishkor district and Karakol and Olot districts of neighboring Bukhara region. stand This is a clear indication of the eternal value of friendship and religious harmony between our peoples.

Even today, the shrine is being repaired and beautified. The aim of this is to take advantage of the wide opportunities offered by independence, to convey to the people the good deeds and services of our ancestors who made an important contribution to the purity of our religion and the love of our brothers and sisters, and to strengthen inter-ethnic solidarity.

«Kohna Fazli» hill in Mirishkor district. The representatives of the older generation know well that the Kashkadarya tributaries, which flowed through the upper part of the villages of Koson, Chovqay, Komilon, Khojakhairan, Kurama, between the villages of Nayistan and Chamanzor, and irrigated the old areas, have not lost their freshness. In the upper part of the village of Chamanzor, the scenery of the rivulets, which have turned into a ravine, sounds as if they are gushing from the mountain. Since this scene is interesting to our children, they sometimes go to the show and touch their «roots». Also, the «Kohna Fazli» hill in the village of Gulistan is attracting many people's interest due to its thousand-year history. Because this historic old ruin was a big city on the Great Silk Road in the sixties. In the first centuries of Christ, there was a city of Bazda surrounded by a wall more than one kilometer long, 550 meters wide and 4-5 meters high. The hill is surrounded by a stream with a width of 30 meters. According to written sources, this place is one of the thousand cities ruled by Bokhtar king Eucratides. It is stated in ancient inscriptions that there was a mosque here already in those times and that the city has a square shape characteristic of a hill. Of course, it is possible that the term Fazli also comes from the name of the city of Bazda. In addition, there are many other historical monuments that appeared in the XII-XIII centuries in the district. Khurramtepa» or «Khurram Baba» Hill, «Goyib Ota», «Chilla Ota», «Shahid Ota», «Khojam Baba», «Sariq Baba», «Koktosh» shrines and shrines, Okmachit Hill, Chorgumbaz monument still need a lot of research. requires.

World famous «Pomuk», «Black leather». «Uzbekistan» and Gofur Gulom cattle breeding company farms in the district have 218.3 thousand hectares of pastures such as Pomuq, Orta bulak, Kokdumaloq, Alang, Zevarda, Beshkuduq,

Yakkachilvir, Korayulgun, Cholramazan, Mubarak, Talipakhsa, Beshtosh kuduq, Yamgiroji, Korpaoji, Kashkum. . Around these meadows and bushes, the unique scenery of the animal and plant world makes one's mind clear.

We are all happy that «Pomuq» and «Black leather» created by the famous breeders of these farms have won a decent place in the world market. Nurmamat Rustamov, a selfless leader, a labor hero, and Mamat Haji Jumaqulovov, a «Honored Agricultural Worker of Uzbekistan», recipient of the «Dostlik» Order, have grown up among these herders, who are the fruit of long-term research of the original cattle breeders, and their contribution to the development of the region is huge. Of course, it is natural for foreign tourists to visit such achievements.

Folklore bundles. Even the most discerning tourists listen with interest to the performances of folklore groups composed of representatives of different nationalities, such as «Gozal», «Al-Arabiya», «Hilal», «Sarvinoz», «Guldasta». In the district where friendship and fraternity ties are high, the «Arab National Cultural Center» is headed by Narzullo Boyev, winner of the «Shuhrat» medal, and the «Turkman National Cultural Center» is headed by a selfless person rich in life experience, the famous hafiz of Kashkadarya, Umrozok Quvvatov. In the villages of Pomuq, Chandir, Jeynov, Mirishkor, Gulshanbog, Gulistan, Abad, Elabad, Vori, Yangiabad, Chamanzor, Naistan, Kurama, Ayzabad, Chapiq, Avazchol, representatives of Uzbek, Turkmen, Arab, Tajik and other nationalities marry and give girls. - bound by kinship ties. «Gozal», «Al-Arabiya», «Hilal», «Sarvinoz», «Guldasta» folklore troupes are actively participating in district, regional and national events. For tourists, the tariff of another tourist destination «Zeynov Chovardori» LLC has gone up to Tashkent. This society processes 12 types of dairy products based on Israeli technology. This enterprise, which has the capacity to process 2 tons of milk per day, produces high-quality cheese, butter, brinza, kifer products.

Craftsmanship of Mirishkor. In all villages and neighborhoods, landscaping is flourishing and handicrafts are developing. Arab carpets, goldsmithing, embroidery, confectionery, arts and crafts of the village of Jeynov, halwa, patir and chapon, sozanas of Mirishkor, Ishliki dishes of Chandir, chapon kebab, white soup of Pamuq, tandoor kebabs of Gulistan, Zarmas, Vori, Elabad, Chamanzor, Gulshanbog, Dostlik villages , ancient riding traditions, and the crafts of the villages of Buluch, Ayzabad, Nayistan, Kurama, Avazchol, Yangiabad, Abad, and Yangi Mirishkor, carpentry, blacksmithing, craftsmanship, confectionary, nisholda, and holwa.

Bush tourism opportunities in Mirishkor. In order to develop tourism, construction of sanatoriums and resorts, formation of poultry (goose and duck) and fishery are being carried out in Dengizkol, Khachcha, Sechankol and Devkhana

reservoirs in Mirishkor district. Or promising projects for the development of tourism in the vicinity of the Isok father's shrine near «Sechan Kol» will have little effect in the future. Also, showing plants such as frankincense, sugarcane, fennel, spinach, showing their use in pharmaceuticals, growing nutra and muskrat in bushes, showing clothes made from cattle products, are sure to cause tourists to visit Mirishkor again and again.

So, Mirishkor district of Kashkadarya region has rich opportunities in the development of tourism.

LIST OF USED LITERATURE:

1. Berdiyeva SH., Rahimov G., Egamov B., Abdusattarova G. Sayyohlik va o‘lkashunoslik yo‘nalishidagi to‘garaklarning dasturlari to‘plami. – T.: Ilm ziyo, 2008.

2. Tovboyev Z.E. O‘quvchilar sayyohlik va o‘lkashunoslik faoliyatini tashkil etishning nazariy-amaliy asoslari. –T.: Ilm ziyo, 2009.

3. Egamov Y. Ta‘lim muassasalarida sayyohlik va o‘lkashunoslik ishlarini olib borish. – Namangan, 2002.

4. Egamov B. Sayyohlik va o‘lkashunoslik yo‘nalishidagi maktabdan tashqari ta‘lim tizimining tashkiliy-metodik asoslari. – T.: Ilm ziyo. 2010.

5. Tarixiy mavzulardagi ekskursiyalarni o‘tkazish. - T.: RYOSO‘M, 2002.

www.ziyonet.uz, www.e-tours.ru, www.interunion.ru, www.natlib.uz, www.tag-group.com, www.travel-library.com, www.faaak.uz, www.world-tourism.org

O‘ZBEKISTON MADANIY MEROSI –KELAJAK POYDEVORI

Babayeva L.II.

Qarshi davlat universiteti

Turizm va marketing kafedrasida katta o‘qituvchisi

Teshayev Z.J.

Turizm va marketing kafedrasida o‘qituvchisi

Annotatsiya: Yosh avlodni madaniy merosimizga hurmat hamda milliy va umuminsoniy qadriyatlarga sodiqlik ruhida tarbiyalash, ularning ma‘naviy, estetik, axloqiy dunyoqarashini kengaytirish, tafakkurini turli xil yot g‘oyalar ta‘siridan himoya qilish hamda mustaqil O‘zbekistonning chinakam fidoiy, vatanparvar shaxsi sifatida tarbiyalashdan iborat.

Kalit so‘zlar: Madaniy meros, [Meros mexanizmi](#), vorislilik madaniyat taraqqiyotida milliylik va umuminsoniylik

O‘zbekiston jahon hamjamiyatida o‘zining munosib o‘rinni egallash jarayonida siyosiy, huquqiy, ijtimoiy-iqtisodiy, ma‘naviy-ma‘rifiy sohalarda —

kishilar tafakkurida tub o‘zgarish, milliy g‘oya - madaniy mafkurani shakllanish jarayoni kechmoqda. Bu jarayon uchinchi ming yillik arafasida amalga oshmoqda. O‘zbekiston uch ming yillik ulug‘vor va muhtasham tarixga ega. Yurtimizda jahonshumul sivilizatsiyalar, yirik imperiyalar, havas qilsa arzigulik shaharlar va bebaho me‘moriy obidalar vujudga kelgan hamda yaratilgan. Ayniqsa buyuk ajdodlarimiz tomonidan yaratilgan tengsiz madaniy meros insoniyat tarixida o‘chmas iz qoldirgan. Ana shunday ulug‘vor va boy madaniy merosni asrab-avaylash, o‘rganish va uni ommalashtirish bo‘yicha keyingi yillar ichida Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev tashabbusi bilan juda katta ko‘lamdagi ishlar amalga oshirildi. Ayniqsa, davlatimiz rahbarining BMT Bosh assambleiyasi 75-sessiyasida ilgari surgan bir qator tashabbuslari ichida xalqimiz madaniyati va tarixini ommalashtirishga qaratilgan madaniy forum o‘tkazish taklifi xalqaro hamjamiyat, xususan YUNESKO tomonidan qizg‘in qo‘llab-quvvatlandi.

O‘zbek xalqining madaniy merosi ming yillar davomida yaratilgan. Unda turli davrlarda O‘zbekiston hududida e‘tiqod qilingan zardushtiylik buddizm, islom va boshqa dinlar yaratgan ma‘naviy-axloqiy qadriyatlar mujassamlashgan. Unda butun dunyoga mashhur imom al-Buxoriy, at-Termiziy, Naqshbandiy, Yassaviy, Farobiy, Beruniy, Ibn Sino, Ulug‘bek A.Navoiy kabi ko‘plab buyuk mutafakkirlarning bilimi va salohiyati gavdalangan, bu merosda Amir Temur va Boburlarning davlatchilik va siyosiy qurilish tajribalari, buyuk me‘morchilik yodgorliklari, tasviriy san‘at, muzika, amaliy san‘at asarlari: xalq urf-odatlar va an‘analari, milliy sport turlari uyg‘unlashgan. Mustaqillik yillarida xalqda uning ma‘naviy va madaniy boyliklarini qaytarish borasida ko‘plab ishlar qilinmoqda. Dastlabki, eng muhim qadam «O‘zbek tili» haqidagi qonunning qabul qilinishi bo‘ldi. Bu bilan o‘zbek tilidagi xalqning bebaho madaniy va milliy boyliklarimiz tiklandi. Buxoro va Xiva shaharlaridagi me‘morchilik yodgorliklarini ta‘mirlash borasida faol ishlar olib borilib, yodgorliklar shu davrda jahon ahamiyatidagi maqomiga ega bo‘ldi. Bu shaharlarning 2500 yilligi, Toshkentning 2000 yilligi kabi sanalar katta tantana bilan nishonlandi! Ijtimoiy-iqtisodiy muammolarga qaramasdan milliy madaniyatni asrovchi yangi muzeylar barpo etildi. Temuriylar davri tarixi muzeyi, Olimpiya shon-sharafi muzeyi, O‘zbekiston tarixi muzeyi yangi mazmunda boyitildi va dunyoga mashhur bo‘ldi.

Xalqqa o‘z tarixi va xotirasi qaytarilmoqda. Milliy jahon madaniyati rivojiga ulkan xissa qo‘shmoqdadir. Milliy an‘analarni tiklash bo‘yicha ham keng ko‘lamli ishlar amalga oshirildi. Navro‘z, Hayit kabi Qadimgi xalq va diniy bayrami rasman hayotga qaytdi. Xayr muruvvat ulug‘larini davom ettirish yosh avlodni barkamol o‘stirish maqsadida O‘zbekiston Respublikasi Sog‘lom avlod uchun jamg‘armasini tashkil qilib. dastlab ordenini xam shunday atadi. Nogiron bolalar uchun «Mexribonlik» kabi saxovat festivali muntazam o‘tkazib kelmoqda. O‘zbekistonda

xalqaro kino, teatr va «Sharq taronalar kabi musiqali festivallar o'tkazish yaxshi an'anaga aylanib qoldi. Agar madaniyat va ma'naviyat sohalari tarkibida til, udumlar, an'analar va boshqalar bo'lsa, ma'lum xalqning madaniyat tarixi doirasida meros qoldirish jarayoni yaxshiroq kechadi. Boshqa sohalarda esa texnika, fan, san'at kabi sohalardagi bir xalqida tegishli meros boshqa xalqlarga xam tegishli mulkka aylanadi.

O'zbekistonda xam o'zining haqiqiy tarixiy, milliy va ma'naviy merosidan maxrum etilgan edi. Umuman, madaniy merosdan mutlaqo maxrum bo'lgan yoki foydalanmagan jamiyat yoki xalqlar tarixda bo'lishi mumkin emas. Madaniy merosning mexanizmi quyidagi xususiyatlarga ega:

1. Ma'naviy merosning uzviyligi. Ajdodlar yaratgan ja'miki boylikka yangi avlod me'rosxo'r bo'ladi, tarixiy axamiyatini yo'qotgan madaniyat o'rnida yana madaniyatlar vujudga keladi, avvalgilardan ko'p narsalar o'zlashtiriladi. O'tmish tajribasi bugun va kelajak uchun xar doim asqotishi mumkin, shuningdek bugun unitilgan narsalar butunlay yo'qolib ketmaydi. Masalan, V. Shekspir yuz yilcha unitilib, keyingi avlodlar uchun jaxon adabiyoti va drammaturgiyasining klassigi sifatida tanildi.

2. O'tmishdan kelajakka o'tish jarayonida merosning o'zgarishi. Madaniy merosning o'tish davrida xususiyati o'zgarishi mumkin. Ya'ni, milliy g'oya mavjud nuqtai nazar va bilimlar talabiga mos ketuvchi yangi talqindagi mazmun kasb etadi.

O'zbekiston o'zining boy madaniy an'analari va jahon madaniyati jarayonlaridagi faol ishtiroki tufayli uning xalqaro miqyosidagi mavqei tobora oshmokda. Buning yaqqoligi-soli 1997 yilda YuNeSKO ijroi kengashi a'ziligiga O'zbekistonning saylanishi va 1998 i. 6 noyabrda Toshkentda YuNeSKO ijroya kengashining 155 sessiyasini o'tkazatishidir. unda O'zbekistonning taklifi bilan «Jahon madaniyat va a'zo davlatlaridaga faoliyati»degan qabul qilindi. Jaxon madaniyatining ajralmas qismi hisoblangan milliy madaniy merosni asrash va o'rganish rejasi bo'yicha Uzbekiston YuNeSKO bilan uzaro munosabatlar! yanada kengaytirishi va respublikada zamonaviy ta'lim tizmini takomillashtirish mo'ljallangan.

Har bir millatning, elatning o'ziga xos milliy madaniyati va madaniy merosi bor. Ayni paytda, hozirgi yoshlar tarbiyasi dolzarbligi sharoitida va umuman, madaniyat va san'at taraqqiyoti jarayonida yoshlar tarbiyasining yangi zamonaviy usullaridan kengroq foydalanmoq kerak. Vatan va jahon madaniyatining, adabiyot va san'atining yutuqlari har bir oilaga yoshlarimizga yetib borishi uchun oilaning moddiy ta'minlanganidan qat'iy nazar, qulay sharoitlar yaratish talab etiladi. Ijodiy xodimlarning ma'naviy kuchiga erkinlik berish, ularga har tomonlama yordam ko'rsatish ham katta ahamiyatga egadir. Chunki ma'naviyat va moddiy merosning

asosiy targ‘ibotchilari olimlar, ziyolilar, tarbiyachi-o‘qituvchilar ekanligini unutmasligimiz kerak.

Madaniyat va madaniy meros inson bevosita ishlov berib yaratgan buyum va munosabatlar tizimi, aytish joizki, yangi sifatga ega bo‘lgan mavjudlik-madaniy borliqdir. Shunday ekan, madaniy borliqsiz jamiyat bo‘lmaydi, rivojlanmaydi. Jamiyat hayotiga bunday yondashish, uni dialektik madaniy tushunishning mohiyatini tashkil etadi. Yoshlar kamolotidagi ehtiyojlarning turli-tumanligidan madaniy borliqning turli sohalari-moddiy, ma‘naviy, siyosiy, huquqiy madaniyatlar paydo bo‘lgan. Har bir shaxsning odamlar bilan o‘zaro hamkorlik, hamjihatlik, ahillik, do‘stona munosabatga intilishi - ma‘naviyat belgisi va jamiyatning o‘zi ham kishilar o‘rtasidagi ma‘naviyatga asoslangan munosabatlar ifodasi hisoblanadi. Ma‘naviyat faqat insonga xos xususiyat bo‘lib, uning butun hayot faoliyatjarayonida shakllanadi. Ma‘naviyat va madaniy meros bilan tutash bo‘lgandagina yoshlar barkamol shaxs sifatida shakllanadilar.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Abduvohidov A., Umirova D, Abriyev Z. Turizm rivojlanishini prognozlash. O‘quv qo‘llanma. – T.:TDIU, 2019. – 175 b.
2. www.uzbektourizm.uz - O‘zbekiston Respublikasi Turizmni rivojlantirish davlat qo‘mitasi ma’lumotlari.
3. Qonunchilik palatasi tomonidan 2020 yil 19 mayda qabul qilingan. Senat tomonidan 2020 yil 7 avgustda ma’qullangan “Ta’lim to‘g‘risi”dagi konuni
4. www.lex.uz

TURIZMNING TARAQQIYOTIDA QISHLOQ TURIZMINING ZAMONAVIY KONSEPSIYALARI

Bayqabilov Xusnudin Mardanovich

Shahrisabz davlat pedagogika instituti
Geografiya kafedrasida dotsenti, g.f.f.d. (PhD)

Normatov Sunnat Axmadovich

Shahrisabz davlat pedagogika instituti
Geografiya kafedrasida assistent o‘qituvchisi

***Annotatsiya:** maqola qishloqlarda turizmini rivojlantirishning zamonaviy konsepsiyasiga bag‘ishlangan. Shuningdek, maqolada qishloq turizmining taraqqiyoti Yevropaning taraqqiy mamlakatlar tajribasi asosida yoritilgan.*

***Kalit so‘zlar:** turizm, qishloq turizmi, konsepsiya, rekreatsiya, klassik qishloq turizmi, diversifikatsiya, agroturizm.*

Аннотация: Статья посвящена современной концепции развития сельского туризма. Также в статье описано развитие сельского туризма на основе опыта развивающихся стран Европы.

Ключевые слова: туризм, сельский туризм, концепция, отдых, классический сельский туризм, диверсификация, агротуризм.

Abstract: The article is devoted to the modern concept of rural tourism development. Also, the article describes the development of rural tourism based on the experience of the developing countries of Europe.

Key words: tourism, rural tourism, concept, recreation, classic rural tourism, diversification, agrotourism.

Kirish. Jahonda turizmning jahon xo'jaligidagi hissasi yil sayin oshib, u muhim makroiqtisodiy tarmoqlar qatorida rivojlanmoqda. Mazkur soha dunyodagi ko'pgina davlatlarning daromad manbai sifatida ularning milliy iqtisodiyotida asosiy o'rin tutmoqda. Shu jihatdan O'zbekistonda mazkur tarmoqqa e'tiborni kuchaytirish muhim masalalardan biridir. Qishloq hududlari o'lkan iqtisodiy, tabiiy, demografik, ekologik va ilmiy-madaniy salohiyatga ega bo'lib, O'zbekiston ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida muhim o'rin tutadi. Shu munosabat bilan qishloq hududlarini barqaror rivojlantirish, bu yerda mavjud imkoniyatlardan samarali foydalanish respublikamiz hukumati davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan hisoblanadi [1].

Asosiy qism. Respublikamizda olib borilayotgan islohotlarning muhim yo'nalishlaridan biri turizm sohasini rivojlantirish eng dolzarb vazifalardan biri sifatida belgilandi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil uchun mo'ljallangan eng muhim ustuvor vazifalar haqidagi Oliy Majlisga Murojaatnomasida “...turizmni rivojlantirish, sohaga investitsiyalar jalb etish, kadrlar salohiyatini oshirish bo'yicha kompleks choralar ko'rishimiz lozim” [2].

Qishloq turizmini rivojlantirishning bir qancha konsepsiyalari va u bilan bog'liq variantlari mavjud bo'lib, ularni tanlash hudud va rekreatsion tizimlarning tarixiy rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlari, ijtimoiy-iqtisodiy vaziyat, qishloqning holati bilan belgilanadi [3]. O'z mohiyatiga ko'ra murakkab qishloq turizmi mahsuloti dastlab ikki shaklda shakllanishi mumkin: klassik qishloq turizmi doirasida yoki dam oluvchilarni joylashtirish bilan boshqa rekreatsion faoliyat turlari (tabiiy, ma'rifiy, sport turizmi) asosida. qishloq joylari. Tanlangan rivojlanish vektori qishloq turizmining turizm faoliyatining boshqa turlari orasidagi o'rnini va uni aniqlashga yondashuvlardagi farqlarni belgilaydi.

Qishloq joylar bilan bog'liq turizm turlari nisbati “**Klassik qishloq turizmi**”, uning maqsadi rekreatsiyachilarning birinchi navbatda qishloq resurslari

orqali tinchlik va osoyishtalikka bo'lgan ehtiyojini qondirish bo'lib, qishloq turizmi sohasiga to'liq kiritilgan va faqat turizmning boshqa turlari bilan aloqada bo'ladi. uning tashkiloti asosiy xizmatlardan boshqa xizmatlarni talab qilmaydi - turar joy va tashkilot ovqatlanish. Amalda klassik qishloq turizmining ommabopligi uning murakkabroq turlaridan pastroq, bunda qishloqda dam olish turistik faoliyatning boshqa turlari, masalan, agroturizm bilan birlashtiriladi [6].

Iqtisodiyotning birlamchi sektorida qishloq aholisini ish bilan ta'minlashni qo'llab-quvvatlash bo'yicha maxsus dasturlar qabul qilingan, shu jumladan Yevropa Ittifoqining rivojlangan mamlakatlari, Amerika Qo'shma Shtatlarida juda mashhur bo'lib, qishloq joylardan rekreatsion foydalanish turar joy bilan to'ldirilgan. shahar mehmonxonalariga arzon alternativ sifatida mahalliy mehmonxonalarda. Qishloq turizmi va turizmning boshqa turlarining o'zaro ta'siri turlicha amalga oshadi. Masalan, qishloqni joylashtirish tizimiga chuqur integratsiyalashgan tabiat turizmi mahsuloti tabiat ob'ektlarini rekreatsiyachilar uchun qulayroq qiladi. Qishloq resurslari negizida turistik mahsulotni tashkil etuvchi ekologik va qishloq turizmining sintezi uni inson hayoti uchun ekologik toza muhitni saqlash tamoyillari asosida rivojlantiradi.

Zamonaviy Rossiya uchun qishloq turizmini dam olish faoliyatining boshqa turlari bilan birgalikda rivojlantirish eng dolzarb hisoblanadi, chunki u maqsadli iste'molchilarning keng doirasiga ega, qishloq joylarida ko'proq ish o'rinlarini yaratishni o'z ichiga oladi, shuningdek, qishloq joylarini saqlashga hissa qo'shadi. Zamonaviy Rossiya sharoitida qishloq turizmining shakllanish trayektoriyasi, shubhasiz, Sharqiy evropa versiyasiga eng yaqin bo'ladi, bu rivojlanishning dastlabki bosqichlarida sezilarli darajada davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanishi bilan tavsiflanadi. Xorijiy va mahalliy tadqiqotlarni tahlil qilish qishloq turizmi rivojlanishining uchta evolyutsion bosqichini va unga aloqador mamlakatlar guruhlarini ajratish imkonini beradi [5].

Qishloq turizmining rivojlangan mamlakatlarida (Fransiya, Germaniya, Avstriya, Italiya, keyinchalik ularga AQSH qo'shilgan) dam olishning ushbu turining rivojlanishi urbanizatsiya darajasining yuqoriligi, iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish istagi va turizmni rivojlantirish bilan bog'liq edi, qishloq joylarida mehnat bozori [10]. Dastlabki bosqichlarda u yerdagi asosiy sayyohlik oqimini an'anaviy kurort hududlarida dam olish uchun daromadlari yetarli bo'lmagan yaqinda kelgan qishloq aholisi tashkil etdi. Biroq, qishloq joylarida qolgan oilaviy aloqalar u yerga qaytishga imkon beradi, ammo dam olish uchun. Bu mamlakatlarda G'arbiy Yevropa qishloq turizmi konsepsiyasi shakllangan bo'lib, unda asosiy e'tibor ichki ekologik toza hududlarda turistlar oqimining tarqalishiga qaratilgan. Undan kelib chiqqan Sharqiy Yevropa konsepsiyasi ko'p jihatdan xizmat ko'rsatish sohasi sigmenti sifatida qishloq turizmini rivojlantirishni

tizimli qo‘llab-quvvatlovchi, qishloq joylarda dam olishni faol ravishda qo‘llab-quvvatlovchi davlatning asosiy rolidan kelib chiqadi. Anglo-Amerika ko‘rsatiladigan xizmatlarning cheklanganligi va qishloq joylaridan asosan arzon turar joy uchun foydalanish bilan ajralib turadi.

Ikkinchi guruh mamlakatlari (Xitoy, Hindiston, Lotin Amerikasi mamlakatlari) tajribasi asosida Osiyo tushunchasi shakllandi [9]. U yerda tegishli davlat organlarining faol ishtiroki tufayli qishloq turizmini rivojlantirishga turtki bo‘ldi va mamlakatning rekreatsion jozibadorligini va qishloq aholisining turmush darajasini oshirish, uning sivilizatsiyaviy ahamiyatiga e‘tiborni qaratish maqsadlari belgilandi.

Sobiq SSSR tarkibiga kirgan Yevropa respublikalarida qishloqda dam olish XX-asrning ikkinchi yarmidan boshlab faol rivojlana boshladi. Yirik shaharlarning ta’sir zonalarida va asosan “dacha” dam olish tabiatida edi. Biroq, uyushgan qishloq turizmi bu erda endigina rivojlana boshladi va umumiy qabul qilingan konsepsiya ishlab chiqilmoqda. Turli darajadagi hokimiyatlar qishloq turizmini qishloq joylarida potensial qo‘shimcha qishloq xo‘jaligidan tashqari bandlik sifatida rivojlantirishga qiziqish bildirmoqda, bu esa qishloq turizmini rivojlantirishning paydo bo‘layotgan trayektoriyasini Sharqiy Yevropaga yaqinlashtiradi.

Ma’lumotlarga ko‘ra, Rossiyada qishloq turizmi, shuningdek, ko‘plab qishloq joylarining boy tarixiy va madaniy merosi, etnik lazzati bilan qo‘llab-quvvatlanadi. Ichki qishloq turizmining o‘ziga xosligiga ta’sir etuvchi omillar qatoriga aholining daromadlari darajasining sekin o‘sishi va hududiy harakatchanligining pastligi, uning rekreatsiyaga bo‘lgan inertligi, qishloq va qishloq aholi punktlarining tarixiy rivojlanishining o‘ziga xos xususiyatlari, qishloq aholi punktlarining rivojlanish darajasining pastligi kiradi, hududiy bog‘liqlik, shuningdek, Rossiyada urbanizatsiya va suburbanizatsiya tabiati asosiy rol o‘ynaydi. Hozirgacha Rossiyada qishloq turizmining asosiy faol ob’ektlari o‘z biznesining rekreatsion diversifikatsiyasi tufayli shakllangan yirik va o‘rta turistik korxonalaridir (www.tour.uz).

Bir qator mamlakatlarda agroturizm milliy turizmni rivojlantirish konsepsiyalarida o‘z aksini topgan turizm industriyasining etakchi yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Shunday qilib, Fransiyadagi qishloq turizmini Milliy Dam olish uylari va yashil turizm tashkiloti tashkil etadi. Ushbu tashkilot yuqori milliy standartlar bo‘yicha sertifikatlangan ta’tillarni ta’minlaydi. Har yili mamlakatga qishloqlarda dam olishni afzal ko‘rgan 7 million sayyoh tashrif buyuradi. Fransiyada bolalarning dam olish dasturi ishlab chiqilgan va maktab ta’tilida qishloq joylarda amalga oshirilmoqda. 3 yoshdan 13 yoshgacha bo‘lgan bolalar oilalarga joylashtirilib, qishloq joylari (qo‘zilar, to‘ng‘iz, quyonlar) bilan

tanishadilar, qishloqdagi tengdoshlari bilan ochiq o‘yin o‘ynashadi va lagerga borishadi. Shuningdek, ular milliy raqslar, hunarmandchilik, viloyat folklorini, chet tillarini o‘rganish imkoniyatiga ega. Dam olish sifati tomonidan nazorat qilinadi va Sog‘liqni saqlash va ijtimoiy ta‘minot vazirligi va Yoshlar va sport vazirligi tomonidan tasdiqlanadi. Fransiya G‘arbiy Yevropaning agroturizm xizmatlari bozorida Ispaniya bilan jiddiy raqobatlashmoqda, bu yerda ushbu xizmatlardan foydalanuvchi chet ellik sayyohlar soni (yiliga taxminan 1,2 million kishi) ichki agroturizm oqimidan oshib ketadi.

Ispaniyada qishloq joylarida 5000 dan ortiq dam olish imkoniyatlari mavjud. Shu bilan birga, mamlakatda deyarli 27000 agro-sayyohlar sig‘dira oladi. Agroturizm sohasida yashashning taxminiy narxi bir kishi uchun bir kecha uchun 25-120 AQSH dollarini tashkil etadi.

Bugungi kunda turizmni nazariy va amaliy jihatlari bilan ko‘plab olimlar izlanishlar olib bormoqda. Binobarin, turizmda foydalanib kelinayotgan turli termin va tushunchalar, xususan agroturizm va qishloq turizmi, qishloq joylar turizmi kabilarni nazariy jihatdan taraqqiy etishi muhim masalalardan biri hisoblanadi. Aynan qishloq yoki agroturizm sohasida geograf olimlardan A.B.Truxachayev (2016), N.A.Mozgunov (2010), O.B.Vlasinko (2008), T.M.Kribosheeva (2013), Ya.Mayevsiniy (2005), Mihai Bulai (2010), Corneliu Iatu (2000), A.Negmatov (2018), A.Soleev (2005), M.Usmonov (2003), Sh.Yakubjonova (2007) va boshqalar izlanishlarida ko‘rish mumkin. Ayniqsa, A.Nigmatovning (2018), ilmiy izlanishlarida va tadqiqotlarida agroturizm va qishloq turizmini nazariy asoslari geografik jihatda o‘ziga xos yondashuv asosida talqin etilgan [8].

XX asrning 60-70 yillarida qishloq turizimi ko‘rinishigacha, turistik bazalar pioner lagerlari ko‘rinishida rekreatsion faoliyatga asoslangan ko‘rinishda hududiy tashkil etila boshlandi. Rivojlangan xorijiy mamalakatlarda qishloq turizmi, qishloq joylar turizmi, agroturizm o‘ziga xos rivojlanishi juda tez avj oldi. Xususan, Italiya, Fransiya, kabi davlatlarda yirik shaharlar va shahar atrofida turizm beznisining muxim tarmog‘i sifatida shakllanib rivojlandi [4].

Respublikamiz aholisining 50% qismi qishloq joylarda istiqomat qiladi. Shuning uchun qishloq turizmini rivojlantirsak qishloq aholisini o‘zini-o‘zi ish bilan ta‘minlash imkoniyatlari tug‘iladi, ichki turizm ham yaxshi rivojlanadi [7].

Xulosa. O‘zbekiston qishloq joylarini turizm maqsadida tadqiq etishda tasnifiy jihatdan shartli ravishda orografik xususiyatiga ko‘ra tog‘ va tog‘ oldi qishloqlar hamda cho‘l qishloqlari, shuningdek, geografik joylashuvi va tipologik xususiyati bo‘yicha voha va vodiy qishloqlariga ajratishni taklif etish mumkin. Bu o‘z navbatida kelgusida qishloqlarda turizmni hududiy tashkil etish va rivojlantirish istiqbollari belgilashda muhim rol o‘ynaydi. Demak, bizning

fikrimizcha, qishloq turizmining tadqiqot ob'ekti sifatida barcha qishloq joylaridagi kishilarni o'ziga jalb qiladigan turistik jozibador maskanlar, urf-odat va an'analar hisoblanadi. Qishloq turizmi turizm geografiyasining muhim bir tarmog'i sifatida qishloq joylarida aholining o'ziga xos yashash tarzi, bandligi, an'analari, udumlari, urf-odatlarining joylashuvi, shakllanishi hamda rivojlanishini hududiy birlik sifatida o'rganadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining “O'zbekiston Respublikasi Turizmni rivojlantirish davlat qo'mitasi”ning tashkil etish to'g'risidagi 2016 yil 2 dekabrda PQ-2666-sonli qarori.

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risidagi farmoni. 28.01.2022 yildagi PF-60-sonli

3. Althof W. Incoming-Tourismus. Muenchen; Wien; Oldenbourg, 1996.

4. Зачиняев. П.Н., Фалькович Н.С. География международного туризма. - М.: Мысль, 1972.

5. Окладникова Е.А. Международный туризм. География туристских ресурсов мира: Учебное пособие –М., СПб.: ИФК Омега –Л; 2002.

6. Соколова М.В. История туризма: Учеб. Пособие. –М.: Мастерство, 2002.

7. Солиев А.С., Усмонов М. Туризм географияси. Самарканд, 2005.

8. Усмонов М.Р Туризм географияси (ўқув қўлланма). – Самарканд, СамДУ, 2019 й.

9. Khanal, Aditya; Mishra, Ashok (2014). “Agritourism and off-farm work: survival strategies for small farms”. Agricultural Economics 45 (S1): 65–76. Doi:10.1111/agec.12130.

10. Barbieri, Carla; Sotomayor, Sandra; Aguilar, Francisco (2017). “Perceived Benefits of Agricultural Lands Offering Agritourism”. Tourism Planning and Development 16 (1): 43–60. Doi:10.1080/21568316.2017.1398780

www.tour.uz

MAMLAKATIMIZDA MILLIY TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY OMILLARI

Fayzullayeva Sevara Sayfullayevna

Shahrisabz davlat pedagogika instituti

“Boshlang'ich ta'lim nazariyasi” kafedrasi o'qituvchi,

Po'latova Munavvar

“Boshlang'ich ta'lim” yo'nalishi 3-kurs talabasi.

“Yangi O'zbekistonda milliy turizm istiqbollari”
mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada mamlakatimizda milliy turizmni rivojlantirishning iqtisodiy omillari haqida so‘z yuritilgan. Buning uchun turizmni rivojlantirish uchun bir necha omillar sabab qilib ko‘rsatilgan.

Tayanch so‘zlar: transport, kommunikatsiya, mehmonxona, restoranlar, valyuta kursi, davlat investitsiyalari, grantlar, subsidiyalar, marketing strategiyalari, xalqaro ko‘rgazmalar.

Milliy turizmni rivojlantirishning iqtisodiy va moliyaviy omillari ko‘p qirrali bo‘lib, turli yo‘nalishlarni qamrab oladi. Bu omillar turizm sohasining samaradorligini oshirish, milliy iqtisodiyotga qo‘shiladigan hissani ko‘paytirish va barqaror o‘sishni ta‘minlashda muhim ahamiyatga ega. Bu omillarni biz bir necha guruhlariga bo‘lib o‘rganib chiqamiz.

Birinchi omil bu infrastruktura rivojlanishidir. Infrastrukturaning rivojlanishiga quyidagi tarmoqlar kiradi:

1. Transport va kommunikatsiya:

- Aeroportlar, temir yo‘l stansiyalari, avtomobil yo‘llari va dengiz portlari kabi transport infratuzilmasining rivojlanishi turistlar uchun qulaylik yaratadi.

- Internet va telekommunikatsiya xizmatlarining yuqori sifati ham turistlar uchun muhim.

2. Mehmonxona va restoranlar:

- Turistik joylarda mehmonxona va restoranlarning ko‘pligi va sifati turistlarni jalb etishda muhim rol o‘ynaydi.

- Xalqaro standartlarga mos keluvchi xizmat ko‘rsatish darajasi yuqori bo‘lishi kerak.

Ikkinchi omil bu iqtisodiy barqarorlik. Ya‘ni mamlakatda iqtisodiy barqarorlik bo‘lsagina turizm rivojlanishi jadallashadi. Iqtisodiy barqarorlikni ta‘milab turuvchi omillar quyidagilardir:

Valyuta kursi:

- Barqaror valyuta kursi xorijiy turistlar uchun mamlakatni jalb etuvchan qiladi.

- Turizm xizmatlarining narxlari barqaror bo‘lishi kerak.

Moliyaviy barqarorlik:

- Iqtisodiy barqarorlik va past inflatsiya darajasi investorlarni va turistlarni jalb qiladi.

- Mahalliy bizneslarning rivojlanishi uchun qulay iqtisodiy muhit zarur.

Uchinchi omil bu turizmni moliyaviy qo‘llab-quvvatlashdir.

Davlat investitsiyalari:

- Turizm infratuzilmasini rivojlantirishga davlat tomonidan ajratiladigan mablag‘lar.

- Milliy turistik brendni yaratish va targ‘ib qilish uchun marketing va

reklama kompaniyalari.

Xususiy sektor investitsiyalari:

- Xususiy sektorning turizm sohasiga kiritgan investitsiyalari.
- Xususiy sektor bilan davlat sektori o'rtasidagi hamkorlik va sheriklik.

To'rtinchi omil bu soliq va rag'batlantirish siyosatidir. Ya'ni mamlakatda quyidagi soliq imtiyozlari va grantlar ajratilsa turizm rivojlanadi.

Soliq imtiyozlari:

- Turizm sohasida faoliyat yurituvchi tadbirkorlar uchun soliq imtiyozlari yaratish.

- Soliq yukini kamaytirish orqali turistik xizmatlarning raqobatbardoshligini oshirish.

Grantlar va subsidiyalar:

- Turizm loyihalarini qo'llab-quvvatlash uchun davlat tomonidan beriladigan grantlar va subsidiyalar.

- Yangi turistik loyihalarni moliyalashtirishda yordam berish.

Beshinchi omil mamlakatda sifatli ta'lim va kadrlar tayyorlashga e'tibor qaratish. Bu omil o'z ichiga quyidagilarni qamrab oladi.

Ta'lim dasturlari:

- Turizm sohasi uchun malakali kadrlarni tayyorlash dasturlari.
- Xalqaro tajriba va bilimlarni mahalliy sharoitga moslashtirish.

Kasbiy rivojlanish:

- Turizm sohasida ishlovchi xodimlarning malakasini oshirish uchun treninglar va seminarlar.

- Xorijiy tillarni bilish va mehmondo'stlik madaniyatini rivojlantirish.

Oltinchi omil mahalliy madaniyat va tabiiy resurslarda samarali foydalanish. Unga quyidagilar kiradi:

Madaniy meros:

- Madaniy obidalar va an'analarning turistlar uchun qiziqarli bo'lishi.
- Mahalliy madaniyatni targ'ib qilish orqali turistlar oqimini oshirish.

Tabiiy resurslar:

- Tabiiy go'zallik va milliy bog'larning turistlarni jalb etishi.
- Ekoturizm va barqaror turizmni rivojlantirish.

Yettinchi omil marketing va reklamani rivojlantirish. Marketing va reklamani ahamiyati turizmni rivojlantirish uchun eng muhim omillardan biri hisoblanadi.

Marketing strategiyalari:

- Milliy turizm brendini yaratish va targ'ib qilish uchun samarali marketing

strategiyalari.

- Internet marketing va ijtimoiy tarmoqlar orqali turizmni reklama qilish.

Xalqaro ko‘rgazmalar:

- Xalqaro turizm ko‘rgazmalarda ishtirok etish va milliy turizmni tanitish.

- Xorijiy turizm agentliklari bilan hamkorlikni rivojlantirish.

Sakkizinchi omil qonunchilik bazasi hisoblanadi.

Qonunchilik va tartib-qoidalar:

- Turizm sohasida faoliyat yuritish uchun qulay va tushunarli qonunchilik bazasini yaratish.

- Byurokratik to‘siqlarni kamaytirish va ishbilarmonlik muhiti yaratish.

Xulosa qilib aytganda, mamlakatimizda milliy turizmni rivojlantirish uchun yuqoridagi iqtisodiy va moliyaviy omillarni hisobga olib, kompleks yondashuv zarur. Bu omillar bir-biri bilan uzviy bog‘liq bo‘lib, ularning har biri turizm sohasining muvaffaqiyatli rivojlanishida katta ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Prezident Sh.Mirziyoyevning Mamlakatimizda turizmni izchil rivojlantirish istiqbollari, sayyohlik ob‘yektlaridan samarali foydalanish, ko‘rsatilayotgan xizmat turlari sifatini oshirish, yurtimizga tashrif buyurayotgan sayyohlar oqimini ko‘paytirish borasida amalga oshirilayotgan ishlar tahliliga bag‘ishlangan yig‘ilishdagi ma‘ruzasi // 2017 yil. 3oktabr. www.uza.uz

2. O‘zbekiston Respublikasi preidentining 2016 yil 2 dekabdagi “O‘zbekiston Respublikasining turizm sohasini jadal rivojlantirishni ta‘minlash chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PF-4861-sonli farmoni.

3. O‘zbekiston Respublikasi prezidentining 2017 yil 7-fevraldagi PF-4947 – son farmoni bilan tasdiqlangan 2017-2021 yillarda O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo‘nalishi bo‘yicha Harakatlar strategiyasi.

4. Mirziyoev SH.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. Toshkent, O‘zbekiston, 2021 yil, 173-174 betlar.

ENVIRONMENTAL PROTECTION AND RATIONAL USE OF NATURAL RESOURCES

Olimova Dilsuz Abduxalimovna

Teacher of the Department of Social Sciences

Shahrisabz State Pedagogical Institute

Xolmuradova Dinora Furqat qizi

Student of the Geography and Fundamentals of Economic Knowledge

direction

Shahrisabz State Pedagogical Institute

“Yangi O‘zbekistonda milliy turizm istiqbollari”
mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi

Annotatsiya. Inson hayoti va faoliyati davomida tabiatdan foydalanadigan barcha turdagi tabiat ne'matlariga tabiiy resurslar deyiladi. Tabiiy resurslardan oqilona foydalanish bugungi kundagi eng dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Ushbu maqolada tabiiy resurslardan oqilona foydalanish metodlari hamda oqilona foydalanish usullari haqida ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: atrof-muhit, tabiiy resurslar, yer, suv, mineral, neft, gaz.

Аннотация. Естественные ресурсы – это все виды природных ресурсов, которые человек использует в своей жизни и деятельности. Рациональное использование природных ресурсов является одним из наиболее актуальных вопросов на сегодняшний день. В данной статье представлена информация о методах рационального использования природных ресурсов, методах рационального использования.

Ключевые слова: окружающая среда, природные ресурсы, земля, вода, полезные ископаемые, нефть, газ.

Abstract. Natural resources are all types of natural resources that a person uses in his life and activities. The rational use of natural resources is one of the most pressing issues today. This article provides information on the methods of rational use of natural resources, methods of rational use.

Keywords: environment, natural resources, land, water, mineral, oil, gas.

KIRISH

The natural and anthropogenic factors play a key role in the pollution of the environment. The pollution of the environment on the basis of natural factors is primarily due to natural disasters such as lightning strikes, fires and forest fires, volcanic eruptions, wind movements, ongoing processes of decomposition (plant and animal residues) and other processes in the biosphere. However, nowadays, artificial factors (anthropogenic processes) are the main contributors to environmental pollution. 2/3 of the pollution emitted into the atmosphere is attributed to this.

Natural resources, natural wealth - are all components of the natural environment that surround us, which are used in the economy to meet the material and spiritual needs of society, and are necessary for human survival. Natural resources include solar energy, the earth's internal heat, water, land, mineral resources, fossil fuels, plants, soils, and the animal world. Natural resources are divided into exhaustible (many minerals), inexhaustible (water, air, sunlight, the earth's internal energy), and renewable (biological elements, some minerals) resources.

The petroleum refining industry uses non-renewable raw materials in production, which leads to additional warming of the Earth's atmosphere, the development of the greenhouse effect, and a decrease in the ozone layer, which

further endangers the Earth's biosphere. The main task is to minimize the negative consequences through the rational use of natural conditions in modern conditions.

To improve the environmental situation, the oil industry needs to fulfill the following conditions:

- Fill in hydrocarbon reserves and develop new oil and gas fields in remote areas
- Increase the professional training level of personnel and apply technologies to study and develop new oil and gas fields most efficiently.
- Improve the state of the environment, as well as cover or eliminate the environmental consequences of activities.
- Use associated gas from oil.

New environmentally friendly technologies are being developed and implemented in order to reduce environmental pollution, and shallow drilling is being mastered, which makes it possible to significantly reduce the volume of industrial waste. People who start exploiting oil and gas fields do not think about these natural resources. The great danger is the use of oil and gas as fuel. When burning these products, a large amount of carbon dioxide, various sulfur compounds, nitrogen oxides and others are released into the atmosphere. The decrease in oxygen content and the increase in carbon dioxide content, in turn, affect climate change. Carbon dioxide molecules ensure the penetration and retention of the Sun's short-wave radiation into the Earth's atmosphere, and the outgoing infrared radiation from the Earth's surface. Air pollution plays a huge role in modern jet flights - a modern jet liner crossing the Atlantic Ocean absorbs 35 tons of oxygen and leaves contrails that create clouds.

Serious pollution of the atmosphere and vehicles is taking place, there are more than 500 million of them. Various factories and power plants that produce other types of fuels also make a significant contribution. An average oil-fired power plant gives the environment 500 tons of sulfur dioxide per day, which falls in the form of acid rain, which has very strong chemical properties. Every year, for one reason or another, 2 to 10 million tons of oil are dumped into the World Ocean, a satellite image recorded a kind of oil slick covering almost 30% of the ocean surface. The Mediterranean, the Atlantic Ocean and their coastal waters are especially polluted. One liter of oil makes 40,000 liters of sea water devoid of oxygen.

One ton of oil can cover a sea surface of 12 square kilometers, where the concentration of oil in the sea water is 0.1-0.001 ml/l, and fish eggs die within a few days. Over 100 million fish larvae can die on 1 hectare of sea surface if it is covered with an oily film. There are several sources of oil entering the seas and oceans: accidents of tankers and offshore drilling platforms, discharge of ballast

and waste waters, and pollution from rivers. This raises a serious question - what to do with these «black oceans»? How to save their populations from death? Swedish and British experts suggest using old newspaper pulp balls, which in a wet and crushed state can absorb 28 times more oil than their own weight, to clean up oil spills in the sea. Such paper strands placed in large nylon «bags» are proposed to be used as floating devices to collect oil on the surface of the sea.

Does the use of dispersants give good results? Special oil-binding substances, processing oil films with iron powder, and magnetic collection are also proposed. Great hopes are placed on bioremediation. For various reasons, a part of the raw materials is spilled onto the earth's surface and into water bodies. For example, in 1988, during the rupture of the Urals oil pipeline, about 110,000 tons of oil spilled into the Kama River - a spawning ground for valuable fish species and other water arteries of the country. One of the ways to protect the environment from pollution is the creation of integrated automation of oil production, transportation and storage processes. Oil and gas production facilities are accompanied by subsidence, which occurs both in the developed land deposits and in the areas of the sea bed. Scientists also note a direct correlation between active oil production and the activation of minor earthquakes. Oil production also has a negative impact on the World Ocean, where up to 10 million tons of oil get annually for various reasons. Aerial photography results show that a third of the entire surface is already covered with a thin oily film, which leads to massive death of marine fauna and birds.

Gas production and processing plants pollute the atmosphere with hydrocarbons. The use of oil as fuel emits a large amount of carbon dioxide and changes the oxygen to carbon dioxide ratio significantly: oxygen levels decrease by 0.02%, carbon dioxide increases by 12%. This leads to a change in the growth of trees that are sensitive to ecology, the depletion of their composition, and the simplification of their structure. To prevent the aggravation of the environmental situation, it is necessary to master the living conditions of animals and plants, and prevent high concentrations. Pollution accumulates and spreads on the surface layer, dissolving salts and removing them from oil spills.

In conclusion, it can be said that through the rational use of natural resources, not only the protection of the environment today, but also the transfer of a clean sky to future generations, and not polluted air or water, will be the goal. Environmental protection can be achieved through the use of modern methods in the use of natural resources, the implementation of foreign experience, and the sparing and efficient use of resources.

LIST OF USED LITERATURE

1. «O‘zbekiston Respublikasi iqtisodiyoti» T. “O‘zbekiston Milliy ensiklopediyasi” 1998y.105-bet.
2. O‘zbekiston iqtisodiy ijtimoiy geografiyasi. Soliyev. Toshkent.
3. SamDU atrof muhitni muhofaza qilish haqida o‘quv qo‘llanma.
4. www.lex.uz internet sayti.
5. Kuzibayevna K. D. et al. Drying of the Aral Sea and changes in the landscape of the Aral Sea region //Texas Journal of Multidisciplinary Studies. – 2022. – T. 4. – C. 108-110.
7. Броварский В. Д., Турдалиев А. Т., Мирзахмедова Г. И. Воздействие температуры окружающей среды на пчел и растения //Научное обозрение. Биологические науки. –2020. – №. 3. – С. 43-48.

O‘ZBEKISTONDA MILLIY TURIZM RIVOJLANISHINI SHAKLLANTIRUVCHI IQTISODIY VA MOLIYAVIY OMILLARINI O‘RGANISH

Kodirov Akbar Shuxratovich

Shahrisabz davlat pedagogika institutining
Informatika va uni o‘qitish metodikasi kafedrasida o‘qituvchisi

E-mail: akbar2005ak@gmail.com

Qamariddinova Gulzor G‘anisher qizi

Shahrisabz davlat pedagogika instituti
Matematika va informatika yo‘nalishi 2-kurs talabalari.

Eshmurodova Shahnoza Hasan qizi

Shahrisabz davlat pedagogika instituti
Matematika va informatika yo‘nalishi 2-kurs talabalari.

Annotatsiya: Ushbu maqolada turizm rivojlanishiga ta’sir etuvchi iqtisodiy va moliyaviy omillarning umumiy ko‘rinishini beradi. Unda iqtisodiy o‘shish, valyuta kurslari, infratuzilmaga investitsiyalar, davlat siyosati, marketing strategiyalari, mavsumiylik, inson kapitali investitsiyalari va ularning turizmning barqaror o‘shishiga ta’siri muhimligi ta’kidlangan. Ushbu omillarni tushunish va hal qilish siyosatchilar, biznes va manfaatdor tomonlar uchun turizmni rivojlantirish va uning iqtisodiy foydasini maksimal darajada oshirish uchun juda muhimdir.

Kalit so‘zlar: Iqtisodiy o‘shish, moliyaviy omillar, milliy turizmni rivojlantirish, valyuta kurslari, infratuzilmaga investitsiyalar, davlat siyosati, marketing strategiyalari, mavsumiylik, inson kapitaliga investitsiyalar, turizmning barqaror o‘shishi.

Abstract: This article presents a review of economic and financial factors affecting the development of tourism. It emphasizes the importance of economic growth, exchange rates, infrastructure, investments, government policy, marketing strategies, the relationship between investments in human capital, and their impact on sustainable tourism growth. Understanding and addressing these factors is crucial for policymakers in tourism development and maximizing its economic benefits for businesses and interested parties.

Keywords: economic growth, financial factors, development of national tourism, exchange rates, investments in infrastructure, government policy, marketing strategies, relationship of investments in human capital, sustainable tourism growth.

Абстрактный: В данной статье представлен обзор экономических и финансовых факторов, влияющих на развитие туризма. В нём подчеркивается важность экономического роста, обменных курсов, в инфраструктуре, инвестиций, государственной политики, маркетинговых стратегий, сзязности инвестиций в человеческий капитал и их влияние на устойчивый рост туризма. Понимание и устранение этих факторов имеет решающее значение для политиков в развитии туризма и максимизации его экономической выгоды для бизнеса и заинтересованных сторон.

Ключевые слова: экономический рост, финансовые факторы, развитие национального туризма, курсы валют, инвестиции в инфраструктуру, государственная политика, маркетинговые стратегии, связанность инвестиций в человеческий капитал, устойчивый рост туризма.

Kirish. Bugungi kunda O‘zbekistonda ijtimoiy hayotning barcha sohalarida keng ko‘lamli islohatlar amalga oshirilmoqda va ushbu islohotlarning asosiy maqsadi mamlakat iqtisodiyotini yanada rivojlantirish va o‘zbek xalqining turmush farovonligini oshirish ko‘rsatkichidir. Turizm O‘zbekistonning iqtisodiy rivojlanishi va o‘shida muhim o‘rin tutadi va keyingi yillarda Turizmning boshqa sohaları qatori mamlakatda ziyorat turizmini rivojlantirishga katta e‘tibor berilmoqda. Hozirgi kunga kelib, dunyoda ibodat va ziyoratgohlarni o‘rganishga qiziqish kuchaygan, chunki muqaddas joylar insonlar kundalik hayotining ajralmas qismi bo‘lib kelmoqda.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Turizm yo‘nalishidagi islohotlarni yanada jadallashtirish va sohada davlat boshqaruvi tizimini samarali tashkil qilish chora-tadbirlari to‘g‘risida” 27.07.2023 yildagi PQ-238-sonli qarorlarida bu ham ichki ham tashqi turizm sohasini yanada rivojlantirish uchun va ularga keng imkoniyatlar yaratish borasida talaygina imkoniyatlar yaratish borasida yozilgan.

O‘zbekistonda milliy turizm iqtisodiy o‘shini rag‘batlantirish, bandlik imkoniyatlarini yaratish va madaniy almashinuvni rivojlantirishda muhim rol

o‘ynaydi. Turizm sanoatining rivojlanishiga uning o‘sishi va barqarorligiga ta’sir qiluvchi ko‘plab iqtisodiy va moliyaviy omillar ta’sir ko‘rsatadi. Ushbu maqola milliy turizm rivojlanishini shakllantiradigan asosiy iqtisodiy va moliyaviy omillarni o‘rganadi va ularning siyosatchilar, biznes va manfaatdor tomonlar uchun ta’sirini muhokama qiladi.

Iqtisodiy o‘shish va turizm: Iqtisodiy o‘shish milliy turizm rivojlanishining asosiy omili hisoblanadi. Kuchli va barqaror iqtisodiyot ixtiyoriy daromadlarning oshishiga, iste’mol xarajatlarining oshishiga va sayohat va turizm xizmatlariga talabning oshishiga olib keladi. Iqtisodiyoti barqaror o‘sayotgan mamlakatlar turizm infratuzilmasiga sarmoya kiritish, turistik mahsulotlarni targ‘ib qilish va mahalliy va xalqaro tashrif buyuruvchilarni jalb qilish uchun qulayroqdir.

Valyuta kurslari va turizm: Valyuta kurslarining o‘zgarishi xalqaro sayyohlar uchun sayohat narxiga sezilarli ta’sir ko‘rsatishi mumkin. Qulay valyuta kursi sayyohlik daromadlarining oshishiga olib keladigan chet ellik sayyohlar uchun yo‘nalishni yanada qulayroq va jozibador qiladi. Boshqa tomondan, kuchli milliy valyuta xalqaro sayyohlarni to‘xtatib qo‘yishi va jahon turizm bozoridagi destinatsiyaning raqobatbardoshligiga ta’sir qilishi mumkin.

Infratuzilmaga investitsiyalar va turizm: Turizm infratuzilmasiga sarmoya kiritish turizm industriyasini rivojlantirish uchun zarurdir. Adekvat transport tarmoqlari, turar joy binolari va turistik diqqatga sazovor joylar tashrif buyuruvchilar tajribasini oshirish, kirish imkoniyatini yaxshilash va ko‘proq sayyohlarni belgilangan joyga jalb qilish uchun juda muhimdir. Hukumatlar va xususiy sektor manfaatdor tomonlar turizmni rivojlantirish va iqtisodiy o‘shishni ta’minlaydigan infratuzilma loyihalariga sarmoya kiritish uchun hamkorlik qilishlari kerak.

Hukumat siyosati va qoidalari: Hukumat siyosati va qoidalari turizm industriyasini shakllantirishda muhim rol o‘ynaydi. Viza talablari, soliqqa tortish, investitsion imtiyozlar va ekologik barqarorlik bilan bog‘liq siyosatlar destinatsiyaning raqobatbardoshligiga ta’sir qilishi va turizm rivojlanishiga ta’sir qilishi mumkin. Turizmni rivojlantirish uchun qulay muhit yaratish uchun davlatning faol aralashuvi, qo‘llab-quvvatlovchi siyosat va samarali tartibga solish muhim ahamiyatga ega.

Marketing va reklama strategiyalari: Samarali marketing va reklama strategiyalari sayyohlarni belgilangan joyga jalb qilishning kalitidir. Marketing kampaniyalari, raqamli platformalar va turizmni targ‘ib qilish tadbirlariga sarmoya kiritish xabardorlikni oshirishi, tashrif buyuruvchilar trafiginini oshirishi va turizm daromadlarini oshirishi mumkin. Destinatsiya marketingi tashkilotlari, sayyohlik kengashlari va sanoat manfaatdor tomonlari maqsadning noyob diqqatga sazovor

joylari va tajribalarini namoyish etadigan jozibali marketing strategiyalarini ishlab chiqish uchun hamkorlik qilishlari kerak.

Mavsumiylik va talabning o‘zgarishi: Turizm sanoati ko‘pincha mavsumiylik va talabning o‘zgarishiga duchor bo‘ladi, bu esa turizm biznesining moliyaviy natijalariga ta‘sir qilishi mumkin. Sayyohlik mahsulotlarini diversifikatsiya qilish, bozorlarni yo‘naltirish va dinamik narxlarni joriy etish kabi strategiyalar mavsumiylik va talabning o‘zgarishi oqibatlarini yumshatishga yordam beradi. Turizmni barqaror rivojlantirish mavsumiylikni boshqarish va yil davomida turizmga bo‘lgan talabni optimallashtirishga mutanosib yondashuvni talab qiladi.

Inson kapitaliga investitsiyalar: Milliy turizm ishchi kuchining sifati yuqori sifatli xizmatlarni taqdim etish va tashrif buyuruvchilarning umumiy tajribasini oshirish uchun juda muhimdir. Turizm mutaxassislarini tayyorlash va rivojlantirish dasturlari orqali inson kapitaliga investitsiyalar xizmat ko‘rsatish standartlarini yaxshilash, mijozlar ehtiyojini qondirish va takroriy tashriflarni kuchaytirishi mumkin. Turizm o‘sishi va raqobatbardoshligini ta‘minlash uchun malakali va bilimli turizm ishchi kuchini shakllantirish muhim ahamiyatga ega. Milliy turizmni rivojlantirishda iqtisodiy va moliyaviy omillar katta rol o‘ynaydi. Hukumatlar, korxonalar va manfaatdor tomonlar ushbu omillarni tushunish va samarali hal etish orqali turizmning barqaror o‘sishiga yordam berishi, raqobatbardoshligini oshirishi va turizm sanoatining iqtisodiy foydasini maksimal darajada oshirishi mumkin. Hamkorlik, innovatsiyalar va strategik rejalashtirish milliy miqyosda iqtisodiy rivojlanish va madaniy almashinuvning haydovchisi sifatida turizm salohiyatidan foydalanish uchun zarurdir.

Xulosa. Xulosa qilib aytish mumkinki, Vatanimizda milliy turizm rivojini shakllantirishda iqtisodiy va moliyaviy omillar hal qiluvchi rol o‘ynaydi. Iqtisodiy o‘sish, valyuta kurslari, infratuzilmaga investitsiyalar, hukumat siyosati, marketing strategiyalari, mavsumiylik va inson kapitali investitsiyalarining o‘zaro ta‘siri turizm sanoatining barqarorligi va o‘sishiga sezilarli ta‘sir ko‘rsatadi. Ushbu omillarni tushunish va samarali boshqarish orqali mamlakatlar sayyohlik raqobatbardoshligini oshirishi, ko‘proq tashrif buyuruvchilarni jalb qilishi, bandlik imkoniyatlarini yaratishi va iqtisodiy o‘sishni rag‘batlantirishi mumkin. Siyosatchilar, biznes va manfaatdor tomonlar turizm sektorining uzoq muddatli muvaffaqiyati va farovonligi uchun ushbu omillardan foydalanish uchun hamkorlik qilishlari va strategik chora-tadbirlarni amalga oshirishlari juda muhimdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 27.07.2023 yildagi “Turizm yo'nalishidagi islohotlarni yanada jadallashtirish va sohada davlat boshqaruvi tizimini samarali tashkil qilish chora-tadbirlari to'g'risida” PQ-238-sonli qarori

2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 26.10.2022 yil 617-son qarori.

3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 17.02.2024-yildagi 95-son qarori.

4. Kodirov, Akbar, Farangiz Kenjayeva, Marjona Yusupova. «MAKTABLARDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA ANIQ FAN MAVZULARINI OTISHDA ERISHILAYOTGAN YUTUQ VA KAMCHILIKLAR.» *Инновационные исследования в современном мире: теория и практика* 3.4 (2024): 49-52.

5. Kodirov, Akbar, Gulasal Ruziyeva, and Marjona Yusupova. «ELEKTRON QO'LLANMALAR YARATISHDA AUTOPLAY DASTURIDAN FOYDALANISH VA IMKONIYATLARINI TA'LIM TIZIMDA TALQIN ETISH.» *Наука и технология в современном мире* 3.4 (2024): 51-55.

6. Kodirov, Akbar Shuxratovich, and Muborak To'Lqin Qizi Nomozova. «MASOFAVIY TALIMDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARINING ISTIQBOLLI ASOSLARI.» *Academic research in educational sciences* 4.CSPU Conference 1 (2023): 753-756.

7. Raxmatov Sh., Kodirov Akbar. «TA'LIM JARAYONIDA BULUTLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING SAMARADORLIGI. «*PEDAGOGS jurnali* 35.2 (2023): 157-161.

8. <https://president.uz/oz/lists/view/6938>

9. <https://www.gazeta.uz/oz/2023/08/16/usaiddigitaluzbekistan2030/>

10. <https://www.texnoman.uz/post/bir-million-ozbek-dasturchilari-loyihasi-ishga-tushirildi.html>

11. <https://www.it-istedod.uz>

12. <https://it-park.uz/uz/itpark/news/it-park-va-coursera-hamkorligi-jahonga-mashhur-universitetlardan-hamyonbop-ta-lim>

13. https://www.it-istedod.uz/index-uz#section_4

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA MILLIY TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY MOLIYAVIY OMILLARI

Norboboyev Feruz Rustamjon o'g'li

Shahrisabz davlat pedagogika instituti mutaxassisi

Mavlonov Shaxzod Shahobiddin o'g'li

Shahrisabz davlat pedagogika instituti

“Yangi O'zbekistonda milliy turizm istiqbollari”
mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi

“Geografiya” kafedrası o‘qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqola raqamli iqtisodiyot sharoitida milliy turizmni rivojlantirishning iqtisodiy moliyaviy omillari, tabiiy va iqtisodiy manbaalardan samarali foydalanishga o‘rgatish, yashil iqtisodiyot sharoitida tabiat ne‘matlaridan samarali foydalanishga o‘rgatishning statistik tahlili hamda nazariy asoslari haqida fikrlar bayon etilgan.

Kalit so‘zlar: Raqamli iqtisodiyot, milliy turizm, tabiat, resurs, moliyaviy, iqtisodiy, samarali foydalanish, yashil iqtisodiyot, ekologiya, ekologik resurs, iqtisodiy zarar.

Abstract: This article describes the economic and financial factors of the development of national tourism in the conditions of the digital economy, the statistical analysis and theoretical foundations of teaching the effective use of natural and economic resources, the effective use of natural resources in the conditions of the green economy.

Key words: Digital economy, national tourism, nature, resource, financial, economic, effective use, green economy, ecology, ecological resource, economic damage.

Аннотация: В данной статье описаны экономические и финансовые факторы развития национального туризма в условиях цифровой экономики, статистический анализ и теоретические основы обучения эффективному использованию природных и экономических ресурсов, эффективному использованию природных ресурсов в условиях цифровой экономики. зеленой экономики.

Ключевые слова: Цифровая экономика, национальный туризм, природа, ресурс, финансово-экономический, эффективное использование, зеленая экономика, экология, экологический ресурс, экономический ущерб.

Raqamli iqtisodiyot sharoitida milliy turizmni rivojlantirishning iqtisodiy moliyaviy omillarini yashil iqtisodiyotga ta’sirini iqtisodiy baholashning tashkiliy iqtisodiy ko‘rsatkichlarni quyidagi jadvalimiz orqali birgalikda tahlil qilib chiqamiz

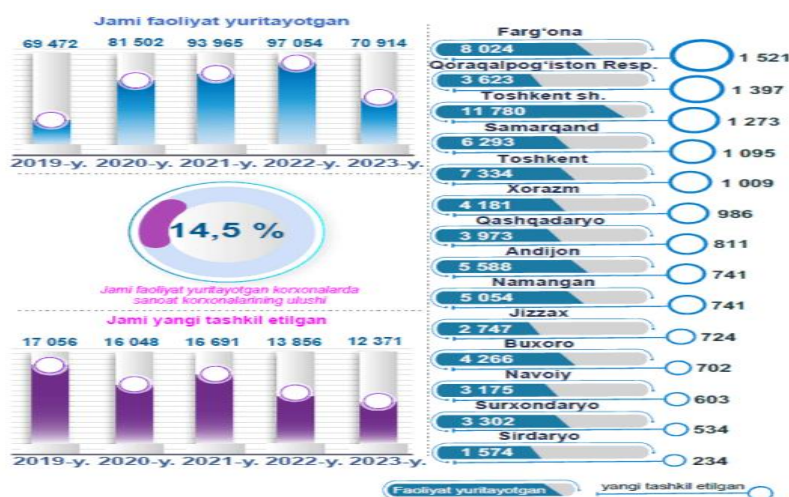
1-jadval

Turizmning tashkiliy iqtisodiy mexanizmi	Tashkiliy iqtisodiy tamoillar	Maqsad	Vositalar	Samaradorlik ko‘rsatkichi
Yashil iqtisodiyotni samarali tashkil qilish asosida	Rejalashtirish	Malum jarayonning sodir bo‘lishidan oldin muqobil	Istiqbolda rivojlantirishning loyiha va dasturini	Iqtisodiy o‘sish; Raqobatdoshlik

iqtisodiy samaradorligini oshirish		rejalarni tuzib olish	ishlab chiqarish	
	Ilmiylik	<u>iqtisodiy baholashning tashkiliy iqtisodiy ko'rsatgichlarida</u> fanning so'ngi yutuqlarini joriy etish	Xorij va mahalliy sanoat korxonalarida hamda ilmiy tadqiqot institutlaridagi mehnatni tashkil etishda yangilik va yutuqlarni faoliyatga kiritib borish.	Boshqaruv Samaradorligi; Mexnatdan mamnun bo'lish
<u>Yashil iqtisodiyot salohiyatini oshirish asosida turizmning iqtisodiy salohiyatini oshirish</u>	Motivatsiya	Xodimlarning mehnat salohiyatidan to'liq foydalanish va rag'batlantirish tizimini ishlab chiqish va amalda qo'llash.	<u>Munosib mehnat sharoitini yaratish, kadrlar malakasini oshirib borish</u>	Xavfsiz mehnat sharoiti, mehnat unumdorligi, mehnat sig'imi
	Adolatlilik	Xodimlarning individual mehnat natijasini hisobga olgan holda moddiy foydani taqsimlash	Turizmni rag'batlantirishda personal yondashuv	Yashil ijtimoiy iqtisodiy samaradorlik
Innovatsion texnologiyalar asosida yashil iqtisodiyotni rivojlantirish	Uzluksizlik	Yashil iqtisodiyotda ishlab chiqarish jarayonidagi beunum vaqt sarfini (nosozliklar, quvvatning pastligi) yo'qotish	Innovatsion texnologiyalarni yashil iqtisodiyotga joriy etish Mehnat intizomini mustahkamlash	Ish vaqti samaradorligi jonli mehnat tejalishi
	<u>Rentabellik</u>	Faoliyatga chora tadbirlarni	Resurslardan oqilona foydalanish	Yashil iqtisodda iqtisodiy-

		qo‘llash asosida iqtisodiy moliyaviy samarani prognozlash		moliyaviy samaradorlik
--	--	---	--	---------------------------

Respublikada faoliyat ko‘rsatayotgan va yangi tashkil etilgan sanoat korxonalari (2023-yil 1- noyabr holatiga ko‘ra). Bugungi kunda respublikada 70,9 mingta sanoat korxonalari faoliyat ko‘rsatmoqda, shundan 11,8 mingtasi (ro‘yxatdan o‘tgan korxonalar umumiy sonining 16,6 % i) Toshkent shahriga, 8,0 mingtasi (11,3 %) Farg‘ona viloyatiga, mingtasi (10,3 %) Toshkent viloyatiga, 6,3 mingtasi (8,9 %) Samarqand viloyatiga va 5,6 mingtasi (7,9 %) Andijon viloyatiga to‘g‘ri kelmoqda.

Raqamli iqtisodiyot sharoitida milliy turizmni rivojlantirishning iqtisodiy moliyaviy omillarini iqtisodiy baholashning tashkiliy iqtisodiy ko‘rsatgichlarining vazifalariga quyidagilar kiradi;

1. Ekologik muammolar: tuproqning buzilishi, floraning yo‘q bo‘lib ketishi, unumdor yerlarni sho‘rlanishi, tog‘li va sanoat hududlariga yetkazilga zararlar, mineral qazib olish, havo, suv va tuproqning asosiy manbalarga yetkazilayotgan zararlar, qazib olish va qayta tiklanmaydigan energiya manbalarini, masalan, ko‘mir, neft, tabiiy gaz va boshqalar.

2. Foydali qazilmalarning tez kamayishi, mineral resurslarga talabning ortishi bilan bog‘liq. Natijada, energiyaga bo‘lgan talab ortib bormoqda va ko‘proq chiqindilar hosil bo‘lmoqda.

3. Aholiga ekologik va ijtimoiy ta’sirlar: tog‘-kon changlari sog‘liq muammolarini keltirib chiqaradi; ba’zi zaharli yoki radioaktiv minerallarni qazib olish hayot uchun xavflidir; qazib olish jarayonida dinamit portlashlari juda

xavflidir, chunki ular juda zaharli gazlarni chiqaradi; yer ostida qazib olish xavfliroqdir yer usti konlarini qazib olishdagi holatlar, chunki ko‘chkilar, suv toshqini, yo‘qligi sababli avariyaarning yuqori ehtimoli bor.

Sanoat korxonalarida lahimlarni shamollatishda chiqariladigan zararli moddalarni chiqarmaslik uchun mavjud texnologiyani takomillashtirish, yangi innovatsion texnologiyalar yordamida ularni tutib qoladigan va zararsizlantiradigan uskunalardan foydalanish zarurdir. Yangi tashkil etilgan fabrikalardagi chiqindilarning vayron qiluvchi kuchi bilan kurashish uchun muhandislik inshootlari (to‘g‘on, damba, to‘siqlar) qurish yo‘li bilan amalga oshiriladi.

Statistika agentligining dastlabki ma‘lumotlariga ko‘ra, 2023-yilning yanvar-avgust oyida 62 523 ta yangi korxonalar va tashkilotlar (fermer va dehqon xo‘jaliklarisiz) tashkil etilgan. Ushbu davrda hududlar kesimida yangi tashkil etilgan korxonalar va tashkilotlar (fermer va dehqon xo‘jaliklarisiz) soni:

Toshkent shahri – 11 505 ta

Samarqand viloyati – 5 862 ta

Farg‘ona viloyati – 5 758 ta

Toshkent viloyati – 4 954 ta

Qashqadaryo viloyati – 4 706 ta

Qoraqalpog‘iston R. – 4 696 ta

Xorazm viloyati – 4 535 ta

Buxoro viloyati – 4 153 ta

Namangan viloyati – 3 360 ta

Andijon viloyati – 3 094 ta

Jizzax viloyati – 3 017 ta

Navoiy viloyati – 2 812 ta

Surxondaryo viloyati – 2 444 ta

Sirdaryo viloyati – 1 627 tani tashkil qiladi.

Mana shu yangi tashkil etilgan korxonalarimiz soni 8 oyda 62 523 tashkil qilsa, bu iqtisodiyotimizni rivojlanishiga zamin yaratadi. Lekin tanganing ikkinchi tomoni ham borki, bu korxonalar tabiatga yetkaziladigan zararni oldini olish uchun shundek innovatsiyani qo‘llash yoki yaratish kerakki ertaga yashil iqtisodiyotimizga putur yetmasligi kerak.

O‘zbekistondagi neft-gaz konlari qaysi kompaniyalarga tegishli?

O‘zbekistonda 295 ta neft va gaz koni ochilgan bo‘lib, shulardan 60 % qo‘shma korxonalar va xorijiy kompaniyalar ixtiyorida.

— Saneg (Kipr, Belvor Holding – 98%, Gas Project Development Central Asia – 2%) 105 ta;

— Lukoyl 13 ta;

— Gazprom 2 ta;

- Epsilon (AQSh) 18 ta;
- Surhan Gas Chemical (Altmax Holding 75%, Gas Project Development Central Asia 5%, “O‘zbekneftgaz” – 20%) 1 ta (eng yirik konlardan biri hisoblangan “Mustaqillikning 25 yilligi” koni);
- Petromaruz (Britaniyada ro‘yxatdan o‘tgan Rossiya kompaniyasi) 1 ta;
- CNPC (Xitoy) 13 ta.¹

Shuningdek, yurtimizda qazib olingan gazni o‘zimiz xorijiy kompaniyalardan sotib olishimiz kerak ekan. Masalan, 2018 - yilda Lukoyldan 5 mlrd kubometr gaz sotib olingan. 1 ming kubometrning narxi \$146 ni tashkil etdi va aholiga bu \$40 dan sotildi.

Natijada Rossiya kompaniyasidan \$600 mln qarzdorlik vujudga kelgan ²

Korxonalaridagi tabiatni muhofaza qilish va yashil iqtisodiyotni rivojlantirish bo‘yicha amalga oshiriladigan tadbirlarining samaradorligini oshirib borilishi korxonalarining yashil iqtisodiyotga ta‘sirini iqtisodiy baholashning tashkiliy iqtisodiy ko‘rsatgichlari iqtisodiy natijalar samaradorligini oshiradi.

Raqamli iqtisodiyot sharoitida milliy turizmni rivojlantirishning iqtisodiy moliyaviy omillari shu kabilarni o‘z ichiga oladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 04.10.2019 yildagi PQ-4477-son 2019 — 2030-yillar davrida O‘zbekiston Respublikasining “yashil” iqtisodiyotga o‘tish strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida
2. O‘zbekiston respublikasi oliy majlisi senati kengashining qarori KQ-547.08.2023
3. Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 19-maydagi 297-son qarori. O‘zbekiston Respublikasi mineral-xomashyo bazasini rivojlantirish va qayta tiklash davlat dasturlarini shakllantirish tartibi to‘g‘risida
4. A.Vahobov, S. Xajibakirov, Sh. Xo‘jayorov “Yashil iqtisodiyot” Darslik. Toshkent. Unversitet
5. Mavlonov Sh.Sh “Yashil iqtisodiyot” O‘quv qo‘llanma Toshkent. Makon savdo pirint 2024
6. Mavlonov Sh.Sh “Iqtisodiy manbaalardan samarali foydalanishda yashil iqtisodiyotning o‘rni ” Экономика социум” 2024 ISSN 2225-1545

www.stat.uz

¹ <https://kun.uz/uz/news>

² <https://cronos.asia/centralnaya-aziya/pochemu-v-uzbekistane-deficit-gaza>

**ZIYORAT TURIZIMINI RIVOJLANTIRISHNING GEOGRAFIK
JIHATLARI (LANGAR OTA ZIYORATGOHI)****Olimova Dilsuz Abduxalimovna**

Shahrisabz davlat pedagogika instituti

“Geografiya” kafedrası o‘qituvchisi

*E-mail: olimovadilsuz84@gmail.com***Mo‘minov Humoyun Nurbek o‘g‘li**

Shahrisabz davlat pedagogika instituti

Geografiya va iqtisodiy bilim asoslari yo‘nalishi talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada ziyorat turizimini rivojlantirish, turistik marshrutlarni tashkil etish, Langar ota ziyoratgohining tarixi hamda maqbaraning geografik tuzilishi, u yerda sayyohlar uchun yaratilgan shart-sharoitlar haqida fikr va mulohazalar bayon etilgan.

Tayanch so‘zlar: Turizm, ziyorat, ziyoratgoh, Langar ota, avliyo, shayx, maqbara, masjid, madrasa, imom.

Abstract: This article describes the development of pilgrimage tourism, the organization of tourist routes, the history of the Langar ota shrine and the geographical structure of the mausoleum, the conditions created for tourists there.

Key words: Nature, resource, effective use, green economy, ecological and economic education, pedagogical conditions, ecological resource, economic damage.

Аннотация: В этой статье рассказывается о развитии паломнического туризма, об организации туристических маршрутов, об истории святыни якоря отца, а также о географическом строении мавзолея, об условиях, созданных там для туристов.

Ключевые слова: Туризм, паломничество, святыня, якорь отца, святой, Шейх, мавзолей, мечеть, медресе, имам.

Langar ota maqbarasi — O‘zbekistondagi madaniy meros obyekti. Inshoot Qashqadaryo viloyatining Qamashi tumanidagi Ko‘kbuloq mahallasida joylashgan bo‘lib, taxminan XV asrda barpo etilgan[1]. Bugungi kunda mazkur hudud Qashqadaryo viloyati madaniy meros boshqarmasi operativ boshqaruv huquqi asosida) Davlat mulki hisoblanadi. “Vaqf” xayriya jamoat fondiga tekin foydalanish shartnomasi asnosida birlashtirilgan. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori bilan 2019-yil 4-oktyabrda Moddiy madaniy merosning ko‘chmas mulk obyektlari milliy ro‘yxatiga kiritilgan. Langar ota maqbarasi davlat muhofazasiga olingan.

Xalq orasida bu go‘sha haqida 600 yil davomida turli xil rivoyatlar, asarlar yaratilgan. Bu kishining asl ismlari Shayx Muhammad Sodiq bo‘lgan. Langar ota o‘zi yashab o‘tgan vaqtidagi muqaddas Qur‘oni Karimni eng go‘zal tilovat qiladigan Qori bo‘lgan. Ushbu ziyoratgohga tashrif buyurgan inson ajoyib bir ruhiy sokinlik sezadi.

Langar ota maqbarasi Qashqadaryo viloyati Qamashi tumanidagi Langar ota ziyoratgohida joylashgan. Ziyoratgoh tarkibida, Langarota masjidi ham mavjud. Maqbara masjiddan bir soy naridagi tepalik ustida bunyod etilgan. Maqbaraning atrofi qabriston bo‘lib, tobutxonadan 100 metr uzoqlikda xilxona joylashgan. Mazkur yodgorlik Langarota masjidi qurilganidan 100 yil o‘tib bunyod etilgan. Maqbara qurilishidagi me‘morchilik uslubi Xo‘ja Ahmad Yassaviy maqbarasini bilan juda o‘xshash. Langar ota maqbarasi pishiq g‘ishtdan qurilgan bo‘lib, eshik va deraza darchalari jimjimador naqshlar bilan bezaklangan. Maqbarada jami 5 ta qabr mavjud, ularning 3 tasiga qabrtoshi o‘rnatilgan.

“Langar” atamasi mozar, qabriston yoki ziyoratgoh, shu bilan birgalikda karvonsaroy, karvonlar to‘xtash joyi, bekati degan ma’nomlarni anglatadi. Maqbara o‘z davrida ayni shunday hududda joylashgan. Maqbarada Abulhasan Ishqiy va uning yaqinlari dafn etilganligi sababli ham bu inshoot Shayx Abulhasan maqbarasi nomi bilan ham mashhur.

Ayrim rivoyatlarga ko‘ra, «Langar ota» atamasi shayx Abulhasanning kunyasi hisoblangan. Qadimshunos olim Abdusobir Rayimqulovning tadqiqotlariga ko‘ra, Langar ota maqbarasiga tasavvuf ta’limotining ishqiya tariqati bilan shug‘ullanuvchi shayxlar Abulhasan Ishqiy, o‘g‘li shayxzoda Muhammad

Sodiq va nabirasi Abulhasan Oxund dafn etilgan. To‘rtinchi qabrda hechqanday qabrtoshi mavjud bo‘lmaganligi uchun uning kimga tegishli ekanligi aniq emas.

Langar ota ziyoratgohi O‘zbekistonning Qashqadaryo viloyatidagi qadimiy ziyoratgohlardan biri hisoblanadi. Bu ziyoratgoh ko‘pincha islom olamida mashhur bo‘lgan avliyo va solihlarning yashagan joyi sifatida tanilgan. Langar ota ziyoratgohi asosan sufi ta'limotiga mansub bo‘lib, u yerda ko‘plab sufi allomalar va diniy shaxslar yashab o‘tgan. Ziyoratgohga tashrif buyurgan odamlar bu yerda ibodat qilishadi, duolar o‘qishadi va ruhiy tinchlik topishadi. Ziyoratgoh hududida joylashgan maqbara va me'moriy yodgorliklar ko‘plab sayyohlar va ziyoratchilarni jalb qiladi. Langar ota ziyoratgohi tarixi boy bo‘lib, bu yerda turli davrlarda qurilgan masjidlar, maqbaralar va boshqa diniy inshootlar mavjud. Bu joy, ayniqsa, sufi ta'limotiga qiziqish bildiradigan insonlar uchun qimmatli hisoblanadi.

Ziyoratgohni ziyorat qilish paytida mehmonlar qadimiy arxitektura va san'at namunalarini ko‘rishlari mumkin. Bu joy sufi madaniyatining yirik markazlaridan biri hisoblanib, hozirgi kunda ham diniy va madaniy merosni saqlab kelmoqda.

Langar ota ziyoratgohi O‘zbekistonning Qashqadaryo viloyatidagi yirik ziyoratgohlardan biri bo‘lib, u sufi ta'limoti va islom olamidagi muhim diniy markazlardan biridir. Ushbu ziyoratgohning tarixi va madaniy merosi boy bo‘lib, ko‘plab sayyohlar va ziyoratchilarni jalb qiladi.

Langar ota ziyoratgohi XIV asrda barpo etilgan bo‘lib, u yerdagi asosiy maqbara esa Abu Bakr ibn Muhammad ibn Nasr al-Haddadga tegishli. Abu Bakr al-Haddad islom olamida mashhur bo‘lgan sufi olim va diniy shaxs sifatida tanilgan. Langar ota ziyoratgohi uzoq yillar davomida sufi ta'limoti va islom dini tarixi uchun muhim markaz bo‘lib xizmat qilgan.

Langar ota ziyoratgohi arxitekturasi o‘ziga xosligi va go‘zalligi bilan ajralib turadi. Ziyoratgohning asosiy qismlari maqbara, masjid va boshqa diniy inshootlardan iborat. Maqbara me'morchiligida o‘ziga xos sufi an'alarini aks ettiradi. Ushbu inshootlar ko‘pincha mohirona ishlangan koshinlar, naqshlar va boshqa bezak elementlari bilan boyitilgan.

Ziyoratgohning asosiy qismi bo‘lgan maqbara Abu Bakr al-Haddadga bag‘ishlangan. Ushbu maqbara XIV asr arxitektura uslubida qurilgan bo‘lib, unda turli xil bezaklar, koshinlar va yog‘och o‘ymakorlik ishlari mavjud. Maqbaraning tashqi va ichki qismlari yuksak mahorat bilan ishlangan va bu joyning muqaddasligini ta’kidlaydi.

Diniy ahamiyati. Langar ota ziyoratgohi sufi ta’limoti va islom dini uchun muhim markazlardan biri hisoblanadi. Bu yerda ko‘plab sufi olimlar, avliyolar va diniy shaxslar yashab o‘tgan. Ziyoratgohda ibodat qilish va duolar o‘qish orqali ziyoratchilar ruhiy tinchlik va xotirjamlik topadilar. Ushbu ziyoratgoh sufi ta’limotining tarixi va merosini o‘rganish uchun ham muhim manba hisoblanadi.

Langar ota ziyoratgohi nafaqat diniy ziyoratchilar, balki tarix va arxitektura bilan qiziqadigan sayyohlar uchun ham qiziqarli joy hisoblanadi. Bu yerda sayyohlar qadimiy arxitektura, san’at va madaniyat namunalarini ko‘rishlari mumkin. Shuningdek, ziyoratgoh hududida turli xil diniy va madaniy tadbirlar o‘tkaziladi, bu esa mehmonlarga sufi madaniyatining boy merosini yanada chuqurroq anglash imkonini beradi.

Xulosa. Langar ota ziyoratgohi O‘zbekistonning muhim diniy va madaniy markazlaridan biri bo‘lib, uning tarixi, arxitekturasi va diniy ahamiyati katta. Ushbu ziyoratgoh nafaqat ziyoratchilar, balki tarix va madaniyat ixlosmandlari uchun ham qiziqarli va qimmatli joy hisoblanadi. Bu yerning qadimiyliги va muqaddasligi uni nafaqat O‘zbekiston, balki butun islom olami uchun muhim markazga aylantiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. AManbaa: www.centralasia-adventures.com “Temur g‘ori” O‘zME. A-harfi 2.Birinchi jild. Toshkent, 2000-yil.
2. Tabiatni muhofaza qilish to‘g‘risida. O‘zbekiston Respublikasi qonuni. 1992 yil 9 dekabr.
3. I.S.Tuxliyev “Turizm asoslari” fanidan o‘quv qo‘llanma, Samarqand 2010.
4. Mirzayev Murod Ahmadjonovich, Aliyeva Mahbuba To‘ychiyevna “Turizm asoslari fanidan” o‘quv qo‘llanma, Toshkent 2011.
- 5.M.N. Pardayev, R.Atabayev ma’ruzalar matni, Samarqand 2007.

**O‘ZBEKISTON TURIZMIGA TA’SIR QILUVCHI OMILLAR VA
RIVOJLANISH TENDENSIYALARI****Rahmatov Ziyodullo Nosirovich**Toshkent davlat transport universiteti “Korporativ boshqaruv” kafedrası
mudiri. e-mail: ziyod_88@mail.ru**Iskandarov Kudrat Shuxratovich**

Toshkent davlat transport universiteti tayanch doktoranti. e-mail:

mr iqsh 1993@mail.ru

***Annatsiya.** Maqolada biz turizm sohasining butun dunyo iqtisodiyotidagi tutgan o‘rni, O‘zbekistondagi rivojlanish darajasi, turizmni rivojlantirish bo‘yicha hukumat tomonidan amalga oshirilayotgan ishlar bilan tanishamiz. Undan tashqari turizmning O‘zbekistondagi huquqiy asoslari va istiqboli porloq turizm yo‘nalishlari tahlili amalga oshiriladi.*

***Kalit so‘zlar.** Turizm, Jahon sayyohlik tashkiloti, ekoturizm, attraksion turizm, madaniy turizm, tur operatorlar, mehmonxona va motel.*

Kirish.

Xorijiy tajriba shuni ko‘rsatadiki, turizm mamlakat iqtisodiy rivojlanishida muhim o‘rin tutadi. 2023-yilda turizm xizmatlari hajmi 2 milliard dollardan oshdi va turizmning yalpi ichki mahsulotdagi ulushi qariyb 2,5 foizni tashkil etdi va yildan yilga bu ko‘rsatkich yaxshilanib bormoqda. Katta turizm sohasiga ega rivojlangan mamlakatlarda bu ko‘rsatkich 10 foizgacha, orol va rivojlanayotgan mamlakatlarda turizm ulushi 30 dan 50 foizgachani tashkil qilmoqda; Jahon tovar va xizmatlar eksportining 8 foizi turizm hissasiga to‘g‘ri keladi. Jahon Savdo Tashkilotiga a‘zo 83 ta davlatda turizm yetakchi eksport sohalari beshligidan biri bo‘lsa, jahon mamlakatlarining 38 foizida bu soha valyuta tushumlarining asosiy manbai hisoblanadi. Bundan tashqari, turizm daromadning muhim qismi hisoblangan davlatlarda u bandlikning asosiy sohasiga aylandi. Masalan, Seyshel orollarida aholining 66,7 foizi, Grenadada 52,2 foizi, Bogama orollarida 48,2 foizi, Islandiyada 33,3 foizi, Kiprda 22 va Tailandda 15 foiz aholi turizm sohasida band³. Birgina shu ma‘lumotlarning o‘zi ham turizmning dunyo mamlakatlari uchun qanday muhim ro‘l o‘ynayotganini ko‘rsatib turibdi.

JST ma'lumotlariga ko‘ra, uchinchi ming yillikda eng qisqa vaqt ichida eng katta qoniqishni ta'minlaydigan turizm mahsulotlariga talab yuqori bo‘ladi. O‘zbekistonda turizmni rivojlantirish uchun barcha zarur resurslar mavjud: qadimiy tarixiy me‘morchilik va xalq og‘zaki ijodi yodgorliklari, qo‘riqxonalar,

³ <https://review.uz/post/sfera-uslug-v-napravleniyax-sovershenstvovaniya>

tabiiy landshaftlar va boshqalar. O‘zbekistonning 2035-yilgacha rivojlanish strategiyasi konsepsiyasida turizmning yalpi ichki mahsulotdagi ulushi. 1,4 foizdan 28 foizgacha oshishi kutilmoqda.⁴

2024-yil O‘zbekiston turizmi uchun muhim yil bo‘lishi kutilmoqda, chunki Xiva islom olamining turizm poytaxti sifatida tanlangan. Undan tashqari Samarqandda 2023-yilda Birlashgan Millatlar Tashkilotining Jahon sayyohlik tashkiloti (UNWTO) poytaxti va UNWTO Bosh Assambleyasining 25-yubiley sessiyasi yuqori saviyada tashkil etildi. 2023-yilda mamlakatimizga tashrif buyurgan sayyohlar soni 6 626,3 ming kishini tashkil qilgan bo‘lsa, 2024 yilda bu ko‘rsatkich 7 milliondan oshishi kutilmoqda.⁵

O‘zbekistonda ichki turizm ham jadal rivoj topmoqda, buni 2023-yilda “O‘zbekiston bo‘ylab sayohat qiling!” dasturi doirasida Mahalliy sayyohlar mamlakat bo‘ylab shaharlarga 20 milliondan ortiq (2022-yilga nisbatan 76.3 foizga ko‘p) tashrif buyurishgani ham tasdiqlab turibdi. Shuningdek, Turizm qo‘mitasi ko‘magida hududlarda nogironligi bo‘lgan shaxslar uchun mingdan ortiq, yosh fuqarolar uchun 570 mingdan ortiq sayohatlar tashkil etildi. Natijada ichki turizmni rivojlantirish prognozi ortig‘i bilan bajarildi. Makroiqtisodiy va hududiy tadqiqotlar instituti (MHTI) ekspertlarining o‘rganishiga ko‘ra mamlakatimizda ichki turizm yo‘nalishlari bo‘yicha 1-o‘rinda ziyorat turizmi (53.7 foiz) va keyingi o‘rinlarda kurort turizmi, madaniy-ma‘rifiy turizm, sog‘lomlashtirish turizmi va sohil turizmi turar ekan. Shu bilan birga yoshlar orasida ekstremal sport, festival turizmi va agroturizmga qiziqish ortib bormoqda ekan.

1-jadval

Turistlar tashrifi (mln kishi)⁶

Yillar	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Xorijiy sayyohlar soni	2.7	5.3	6.7	1.5	1.9	5.2	6.6
Mahalliy sayyohlar soni	10.5	12.5	14.7	3.5	5.8	11.4	20.1

Birgina yanvar-noyabr oylarida bir sayyohning mamlakatimizda bo‘lishi davomidagi o‘rtacha xarajatlari 326 dollarni tashkil etdi. Mamlakatlar kesimida Osiyo va Yevropadan kelgan bitta sayyoh o‘rtacha 1066 dollar, MDHdan 743

⁴ O‘zbekiston Respublikasining 2035-yilgacha rivojlanish strategiyasining konsepsiyasi

⁵ [Uzbekistan Tourism Industry Statistics 2024 \(tourcentralasia.com\)](https://tourcentralasia.com)

⁶ Stat.uz

dollar, qo‘shni davlatlardan 154 dollardan 257 dollargacha sarflagan, bu avvalgi davrlarga nisbatan bir necha barobar ko‘pdir. Davlat g‘aznasini to‘ldiruvchi bu mablag‘lar xalq turmush darajasini yuksaltirishga qaratilgan loyihalar va davlat dasturlarini amalga oshirishga yo‘naltirilmoqda.

Fransuz tilidan tarjima qilingan turizm (tourisme, tour) atamasi “yurish”, “safar”, “sayohat” degan ma’nolarni anglatadi. Turizm - bu dam olish, ko‘ngil ochish, madaniy almashinuv yoki tadqiqot uchun safar va sayohatlarni tashkil etish va o‘tkazish bilan bog‘liq bo‘lgan iqtisodiyot tarmog‘idir. U turizmning attraksion turizmi, ekoturizm, madaniy turizm, biznes, tibbiy turizm va boshqalar kabi turli turlarini o‘z ichiga oladi. Turizm iqtisodiyotni rivojlantirishga hissa qo‘shadi, madaniy merosni saqlashga yordam beradi va madaniyatlararo almashinuvni rag‘batlantiradi.

Turistik joylar - bu turli mamlakatlar va mintaqalardan sayyohlar va sayohatchilarni jalb qiladigan joylar yoki diqqatga sazovor joylar. Ular tarixiy obidalar, me‘moriy yodgorliklar, tabiiy bog‘lar va qo‘riqxonalar, muzeylar, plyajlar, tog‘-chang‘i kurortlari, shuningdek, turli dam olish va ko‘ngilochar maskanlarni o‘z ichiga olishi mumkin. Turistik diqqatga sazovor joylar sayohatning asosiy maqsadi bo‘lib, sayohatchilarni ular tashrif buyuradigan joyning madaniy, tarixiy yoki tabiiy merosiga singdirish orqali ularning tajribasini boyitishga yordam beradi.

O‘zbekistonda turizm sohasini rivojlantirish va qo‘llab-quvvatlash maqsadida tegishli qonun va qarorlar qabul qilingan. Xususan, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 13.08.2020 yildagi “O‘zbekiston Respublikasida turizm sohasini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PF-5781-son Farmoni, O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 8-son “Ipak yo‘lida turizm” har yili o‘tkaziladigan Toshkent xalqaro sayyohlik yarmarkasini o‘tkazish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi 904-son qarori, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 18.02.2022 yildagi PQ-135-son “Faoliyatini tashkil etish to‘g‘risida”gi qarori. Turizm va madaniy meros vazirligining 26.07.2022 yildagi “Turkiy davlatlar bilan turizm sohasida hamkorlikni jadal rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-338-son qarori. 2023-yil 26-apreldagi “Respublika turizm salohiyatini jadal rivojlantirish, shuningdek, mahalliy va xorijiy turistlar sonini yanada ko‘paytirishga doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi PQ-136-son qarori shular jumlasidan. Bundan tashqari turizm tashkilotlari faoliyatini qo‘llab-quvvatlashga qaratilgan qator qonun hujjatlari ham qabul qilindi.

O‘zbekistonga kelayotgan sayyohlar oqimi tahlili shuni ko‘rsatadiki, 2021-yilda 1,8 milliondan ortiq sayyoh tashrif buyurgan bo‘lsa, 2022-yilning yanvar-dekabr oylarida bu ko‘rsatkich 5,2 million xorijiy sayyohga yetgan, ya‘ni bir yil ichida 3,4 millionga oshgan. 2023-yilda sayyohlar soni 6,6 million xorijiy

fuqarolarga yetdi. Xorijlik sayyohlarning O‘zbekistonga tashrif buyurishidan asosiy maqsad O‘zbekistondagi YUNESKONing Butunjahon merosi ob’ektlariga kiruvchi tarixiy shaharlari va obidalari hisoblanadi. Undan tashqari hozirgi kunda O‘zbekistonda tibbiy turizm, ekoturizm, madaniy turizm va attraksion turizm kabi turlari ham jadal rivoj topmoqda. Yuqoridagi ko‘rsatkichlar turizm O‘zbekiston iqtisodiyotining kelajagi ekanligini ko‘rsatadi. Quyida turizmni rivojlantirish uchun O‘zbekiston Respublikasi tomonidan amalga oshirilib kelinayotgan ishlar yo‘nalishlari keltirilgan:

1. Yangi turistik obektlarni ochish. O‘zbekistonda sayyohlarni o‘ziga tortadigan go‘zal tarixiy joylar ko‘p. Hukumat ko‘proq sayyohlarni jalb qilish uchun ushbu obektlarni faol ravishda targ‘ib qilishni boshladi. Samarqanddagi Shohi-Zinda, Xivadagi Ichan-qal'a va boshqa ko‘plab me'moriy yodgorliklar qayta tiklandi va ta'mirlandi.

2. Viza olish tartibini soddalashtirish. Mustaqillik boshida viza olish tartibi ancha murakkab va qimmat edi. Biroq, hukumat sayyohlar e'tiborini jalb qilish uchun ushbu tartibni soddalashtirishga kirishdi. Bugungi kunga kelib 90dan ortiq mamlakatlar fuqarolari uchun O‘zbekistonga tashrif buyurish uchun viza kerak emas.⁷ O‘zbekiston uchun ham, boshqa davlatlarda bo‘lgani kabi, vizani ham internet orqali olish mumkin.

3. Sayohat kompaniyalarini yaratish. Mustaqillik boshida O‘zbekistonga turizm asosan davlat miqyosida tashkil etildi. Biroq, davlat xususiy turistik kompaniyalarni yaratishni qo‘llab-quvvatlay boshladi. Hozirgi kunda 1500dan ortiq turistik kompaniyalari O‘zbekistonda o‘z faoliyatini olib bormoqda, bu esa turistlar sonining ko‘payishiga va turizm sanoatining rivojlanishiga olib keldi.⁸

4. Turizmni xalqaro miqyosda ommalashtirish. Hukumat O‘zbekistonning turizm sohasiga ko‘proq sayyohlar va investorlarni jalb etish maqsadida yildan-yilga tobora ko‘proq xalqaro sayyohlik ko‘rgazmalari va konferensiyalarida faol ishtirok eta boshladi.

5. Yangi mehmonxonalar va mehmon uylari qurish, shuningdek, turistlarning qulay yashashi va dam olishini ta'minlash uchun infratuzilmani rivojlantirish. 2023-yil 1-yanvar holatiga respublikamizda 1167 ta mehmonxona va shunga o‘xshash joylashtirish ob’yektlari faoliyat ko‘rsatmoqda (o‘tgan yilga nisbatan 7,6 foizga oshgan), shundan 1088 tasi mehmonxona, 15 tasi motel va 64 tasi boshqa qisqa muddatli joylashtirish joylaridir.⁹

6. Turistlar uchun madaniy dasturlar va tadbirlarni ishlab chiqish, shu jumladan festivallar, konsertlar va ko‘rgazmalar tashkil etish. Birgina 2024-yilda

⁷ <https://www.mfa.uz/uz/pages/viza-uzb>

⁸ <https://uzbekistan.travel/ru/travel-agencies/>

⁹ <https://stat.uz/ru/press-tsentri/novosti-goskomstata/40771-respublikamizda-qancha-mehmonxona-va-shunga-o-xshash-joylashtirish-obyektlari-faoliyat-ko-rsatmoqda-2>

O‘zbekistonda 85 dan ortiq xalqaro sayyohlik ko‘rgazmalari, konferensiyalar va turli tadbirlar o‘tkazish rejalangan.¹⁰

7. O‘zbekistonni Markaziy Osiyoda sayyohlik markazi sifatida tanitish maqsadida marketing kampaniyalari va aksiyalarini o‘tkazish.

8. Sog‘lom turmush tarzi va ekologik muammolarga qiziquvchi turistlarni jalb qilish maqsadida ekoturizm va sog‘liqni saqlashni rivojlantirish.

Xulosa.

Turizm bugungi kunda O‘zbekiston iqtisodiyotining eng jadal rivojlanayotgan tarmoqlaridan biri hisoblanadi. Mamlakat boy madaniy va tarixiy merosga ega bo‘lib, butun dunyodan sayyohlarni o‘ziga jalb qiladi. So‘nggi yillarda O‘zbekiston hukumati yangi turistik yo‘nalishlarni yaratish va ularni targ‘ib qilish uchun xorijiy turoperatorlarni jalb qilish bo‘yicha faol ish olib bormoqda. Butun dunyodan sayyohlarni jalb qilishning asosiy omillaridan biri shundaki, turistlar tarixiy joylar va diqqatga sazovor joylarni qayta tiklash va saqlashga qiziqish bildirmoqda. Shuningdek, mamlakatda yangi mehmonxonalar va mehmonxonalar qurilmoqda, shuningdek, sayyohlarning qulay yashashi va dam olishini ta‘minlash uchun infratuzilma rivojlanmoqda. Bundan tashqari, O‘zbekistonda sayyohlar uchun madaniy dasturlar va tadbirlar, jumladan, festivallar, konsertlar va ko‘rgazmalar tashkil etiladi. O‘zbekistonni sayyohlik yo‘nalishi sifatida targ‘ib qilish maqsadida marketing kampaniyalari va aksiyalar ham o‘tkazilmoqda. Bugungi kunda O‘zbekiston mashhur sayyohlik maskani bo‘lib, bu joy o‘zining go‘zal tabiati, boy madaniyati, ajoyib me‘morchiligi va mahalliy xalqining mehmondo‘stligi bilan dunyoning turli burchaklaridan sayyohlarni o‘ziga tortadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Ubaydullayev C. va b. turizm v Uzbekistane//Central Asian Journal of Innovations on Tourism Management and Finance. – 2021. – T.

2. Soliyeva G. A., Dedajanov B.N., Turizm v Uzbekistane I rol marketingga v yego razvitii// Molodoy ucheniy. – 2020. № 5. – S. 132-134.

3. Buxarova F.M., Kurbonova Sh.B., Erkinova S.X., Razvitiya turizma v Uzbekistane v sovremennix usloviyax// International scientific and practical Conference. – 3-4may 2024.

4. Tuychiev, A. (2021). Scientific approaches to public-private partnership in the transport system of Uzbekistan. The American Journal of Management and Economics Innovations, 3(05), 100-105.

5. Tuychiev, A. (2021). Public-private partnership in the transport system of Undp. Aamerican journal of economic and business management, 4, 1-6.

¹⁰ <https://touristichka.ru/uzbekistan-poleznaya-informacziya-1/kalendar-meropriyatij-2023/>

6. Shuxratovich, I. K., & Muxtorjonovich, T. A. (2024). The Importance of Public-Private Partnership Models in the Development of Railway Stations. *American Journal of Pediatric Medicine and Health Sciences* (2993-2149), 2(5), 53–55.

7. Akbarov, Mashxur, and Kudrat Iskandarov. “Yo‘lovchi tashish xizmatlari bozoriga ta’sir qiluvchi omillar va bozorning hozirgi holati tahlili.” *Yevraziyskiy jurnal akademicheskix issledovaniy* 2.11 (2022): 466-470.

8. Iskandarov, Kudrat. “Yo‘lovchi tashish xizmatlari bozorini rivojlantirishda marketing kommunikatsiyalarining ahamiyati.” *Yevraziyskiy jurnal prava, finansov i prikladnyx nauk* 2.11 (2022): 150-154.

9. <https://review.uz/post/sfera-uslug-v-napравleniyax-sovershenstvovaniya>

10. Stat.uz

11. [Uzbekistan Tourism Industry Statistics 2024 \(tourcentralasia.com\)](https://tourcentralasia.com)

12. <https://www.mfa.uz/uz/pages/viza-uzb>

13. <https://uzbekistan.travel/ru/travel-agencies/>

14. <https://stat.uz/ru/press-tsentr/novosti-goskomstata/40771-respublikamizda-qancha-mehmonxona-va-shunga-o-xshash-joylashtirish-obyektleri-faoliyat-korsatmoqda-2>

15. <https://touristichka.ru/uzbekistan-poleznaya-informacziya-1/kalendar-meropriyatij-2023/>

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA TURIZM SOHASINING YASHIL IQTISODIYOTGA O‘TISHDAGI ROLI VA AHAMIYATI

Salomov Farrux Komil o‘g‘li

Qarshi davlat universiteti

Turizm va marketing kafedrası o‘qituvchisi

salomov.farrux.94@mail.ru

Muxammadiyev Sardorbek Shokir o‘g‘li

Qarshi davlat universiteti

Turizm yo‘nalishi 2-bosqich talabasi

sardorbek13072004@gmail.com

Kalit so‘zlar: turizm, ekologik turizm, “yashil” iqtisodiyot, rekreatsiya, atrof-muhit, qishloq turizmi, aktiv turizm, tabiiy resurslar.

Annotatsiya: Ushbu maqolada “Yashil” iqtisodiyotni rivojlantirishda mintaqamizning Turizm sohasining roli va ahamiyati to‘g‘risida tadqiq etilgan. Iqtisodiyotni rivojlantirishda turistik ob‘yektlardan, tabiiy resurslardan, turizmning yo‘nalishlari bo‘lmish rekreatsion turizm, aktiv turizm, ov turizmidan samarali foydalanish. Shuningdek sohani rivojlantirish bo‘yicha xulosa va takliflar keltirib o‘tilgan.

Ключевые слова: туризм, экологический туризм, “зеленая” экономика, рекреация, окружающая среда, сельский туризм, активный туризм, природные ресурсы.

Аннотация: В этой статье рассматривается роль и значение туристической отрасли нашего региона в развитии «зеленой» экономики. Эффективное использование туристских объектов, природных ресурсов в развитии экономики, рекреационный туризм, активный туризм, охотничий туризм, являющиеся направлениями туризма. Также приводятся выводы и предложения по развитию отрасли.

Kirish. Turizm bugungi shiddat bilan rivojlanayotgan sanoat asrining ajralamas qismidir. Hozirgi kunda iqlim o'zgarishi va u bilan bog'liq ekologik muammolar mahalliy, mintaqaviy va global miqyosda namoyon bo'lib, insoniyat oldiga kechiktirib bo'lmaydigan vazifalarni qo'ymoqda. “Yashil” iqtisodiyot bu iqtisodiy tizim bo'lib, uning asosiy maqsadi sayyoramizning ekologiyasi va uni saqlab qolish bilan birga iqtisodiyotning barcha sohalarini rivojlantirishga qaratilgan. Shunday qilib **yashil iqtisodiyot** deganda, inson hayoti va sog'lig'i uchun zarur bo'lgan resurslarni, atrof-muhit va ekologiyani bir butun holda saqlab qolib ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish sohalarini bilan bog'liq iqtisodiyotni yanada rivojlantirishni amalga oshirishga asoslangan iqtisodiy faoliyatning yangi yo'nalishi tushuniladi.

Asosiy qism. Hozirgi dunyoda ekologik muammolar tabiatga va insoniyatga tahdid solib turgan bir paytda, O'zbekistonni ham bu kabi muammolar chetlab o'tgani yo'q. Bu kabi murakkab tahdidlarni oldini olish va ularga samarali kurashish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 4-oktyabrdagi PQ-4477-son qarori bilan tasdiqlangan, 2019-2030-yillarda O'zbekiston Respublikasining “yashil” iqtisodiyotga o'tish Strategiyasida global ekologik o'zgarishlar natijasiga moslashish hamda ularni yumshatish, tabiiy resurslardan samarali foydalanishga qaratilgan va ekotizmlarni asrashga qaratilgan bir qator vazifalar keltirilgan. Shuningdek, 2030-yilgacha bo'lgan davrda barqaror rivojlanish sohasidagi Milliy maqsad va vazifalarning 15-maqsadi “Quruqlik ekotizimlarini asrash va qayta tiklash va ulardan samarali foydalanishga ko'maklashish, o'rmonlar, ekologik zonalar, qo'riqxonalar, milliy bog'lar, tog' va tog' oldi hududlardan samarali foydalanish, cho'llanishga qarshi kurashish, bioxilma-xillikni yo'qolib ketish jarayonini to'xtatish” dan iborat. Yuqoridagilar o'z navbatida, mintaqa turistik-rekreatsion imkoniyatlaridan samarali foydalanish va ekoturizmni rivojlantirish bilan bog'liq.

Quyidagilar O'zbekiston Respublikasining “yashil” iqtisodiyotga o'tishining asosiy vazifalari etib belgilandi:

➤ texnologik modernizatsiyalash va moliyaviy mexanizmlarni rivojlantirish orqali iqtisodiyotning energiya samaradorligini oshirish va tabiiy resurslardan oqilona foydalanish;

➤ davlat investitsiyalari va xarajatlarining ustuvor yo‘nalishlariga ilg‘or xalqaro standartlarga asoslangan “yashil” mezonlarni kiritish;

➤ davlat tomonidan rag‘batlantirish mexanizmlarini, davlat-xususiy sherikchilikni rivojlantirish hamda xalqaro moliyaviy institutlar bilan hamkorlikni faollashtirish orqali “yashil” iqtisodiyotga o‘tish yo‘nalishlari bo‘yicha tajriba-sinov loyihalarini amalga oshirishga ko‘maklashish;

➤ ta'limga investitsiyalar kiritishni rag‘batlantirish, yetakchi xorijiy ta'lim muassasalari va ilmiy-tadqiqot markazlari bilan hamkorlikni rivojlantirish hisobiga “yashil” iqtisodiyotdagi mehnat bozori bilan bog‘liq kadrlarni tayyorlash va qayta tayyorlash tizimini rivojlantirish;

➤ Orolbo‘yidagi ekologik inqirozning salbiy ta'sirini yumshatish choralarini ko‘rish;

➤ “yashil” iqtisodiyot sohasida, shu jumladan ikki tomonlama va ko‘p tomonlama shartnomalar tuzish orqali xalqaro hamkorlikni mustahkamlash.

Yuqorida belgilab berilgan ustuvor yo‘nalishlar mamlakatimiz iqtisodiyotiga albatta o‘z samarasini beradi. Shuning bilan birgalikda turizm sohasini ham YaIMdagi ulushini oshib borishiga xizmat qiladigan dasturlarni ishlab chiqish maqsadga muvofiqdir.

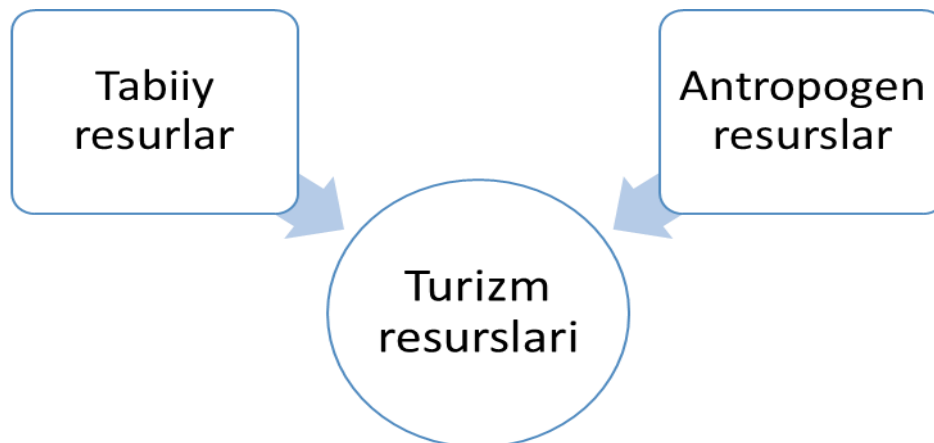
Mamlakatimizning turizmga boy salohiyati quyida keltirilgan turizm yo‘nalishlarini o‘zda aks ettiradi.

Tabiiy rekreatsion resurslarga, hududiy tabiiy komponentlar birikmasidan iborat, go‘zal tabiat go‘sha(landshaft)lari kiradi. Ular daryo, ko‘l, dengiz bo‘ylari, tog‘ etaklaridagi o‘simlik dunyosi, xilma – xil manzarali joylar, mineral suvli shifobaxsh maskanlar bo‘lishi mumkin. Undan tashqari aholining dam olishi, sport bilan shug‘ullanishi, ov qilishi imkoniyatlari uchun keng hududlar, shahar atrofidagi yashil mintaqalar, park va bog‘lar yoki qo‘riqxonalar va milliy bog‘lar ham tabiiy rekreatsiya resurslaridir.

Turli davrlarda inson aql – zakovati bilan yaratilgan tarixiy, arxeologik va san‘at obidalari, yodgorliklar, muzeylar hamda rekreatsiya maqsadida foydalanish mumkin bo‘lgan ijtimoiy obyektlar, antropogen rekreatsiya resurslariga kiradi. Undan tashqari, rekreatsion resurslarni quyidagi asosiy belgilariga ko‘ra ajratish mumkin:

- Landshaft
- iqlimiy xususiyati;
- tabiiy resurslar potensial zahirasi;

- jozibadorlik va sayyohlik ahamiyati;
- qo‘laylik va foydalanish imkoniyati;
- manzara va ekologik xususiyati;
- ijtimoiy – demografik xususiyati

1-rasm. Turizm resurslarining turlari.

1-rasm muallif ijodi.

Turistik resurslarni foydalanish xususiyatiga ko‘ra bevosita va bilvosita turlarga bo‘linadi. Bevosita turdagi resurslarga turistlarni o‘zlari to‘g‘ridan – to‘g‘ri foydalanidigan tabiiy va tarixiy – madaniy resurslar kiradi. Bilvosita turdagi resurslarga bevosita turistik resurslardan foydalanish asos bo‘ladigan ijtimoiy – iqtisodiy resurslar – moddiy, moliyaviy, mehnat, axborot beruvchi resurslar kiradi. V.S. Bogolyubov va V.P. Orlovskayalar turistik resurslarda alohida ajralib turuvchi qo‘yidagi asosiy belgilarni ajratishgan:

- Qo‘laylik (jozibadorlik);
- Iqlimiy sharoit;
- O‘rganganlik darajasi;
- Sayyohlik ahamiyati;
- Manzara va ekologik xususiyatlari;
- Ijtimoiy – demografik xususiyatlari;
- Potensial zahirasi;
- Foydalanish imkoniyati va boshqalar.

Turistik resurslardan sog‘lomlashtirish, turistik, sport va tanishuv maqsadida foydalaniladi. Undan tashqari turistik resurslarni shartli ravishda ikki guruhga bo‘lish mumkin: tabiiy va infrastrukturali. Turistik biznesni rivojlanishida yuqoridagi ikki guruhni ham ahamiyati yuqori.

Har qanday yuqori turistik resurs potensialidan, kommunikasiya, aloqa vositalari, xizmat ko‘rsatish sohalarisiz foydalanib bo‘lmaydi. Umuman olganda,

butun turistik resurslar majmuasini tabiiy – iqlimiy, madaniy – tarixiy, ijtimoiy – iqtisodiy, axborot beruvchi resurslarga bo‘lish mumkin.

Tabiiy-iqlimiy turistik resurslar. Tabiiy - iqlimiy turistik resurslarni asosiy ahamiyati shundan iboratki, insonlarning jismoniy va ruhiy qobiliyatlarini tiklashda foydalanish vositalari bo‘lib xizmat qiladi. Turistlar asosiy ehtiyojlarini tabiatdan qondiradilar.

Tabiiy turistik resurslarning tasnifi mavjud bo‘lib, u ikkiyoqlama xususiyatga ega, bir tomondan tabiiy kelib chiqishi bilan bog‘liq, ikkinchi tomondan turizm uchun iqtisodiy ahamiyati tomonidan aks etishidir. Tabiiy resurslar qo‘yidagicha guruhlanadi:

1. Kelib chiqishiga ko‘ra:

tabiiy - (geologik, iqlimiy, gidrologik, termal suvlar);
biologik – tirik tabiat (tuproq resurslari, flora, fauna);
axborot beruvchi - tabiatdan o‘ziga xos maydon va landshaft sifatida foydalanish bo‘lib, bu resurslar madaniy, ziyoratli kabi turizm turlarini rivojlantirishga asos bo‘lib xizmat qiladi.

2. Rekreatsiya sifatida foydalanish turiga ko‘ra:

mineral suvlar;
botqoqlar;
tuzlar;
o‘rmonlar.

3. Resurslarning tugashi darajasiga ko‘ra:

tugaydigan tabiiy resurslar, ular o‘z navbatida yangilanib turadigan (chuchuk suv, o‘simlik va hayvonot dunyosi) va yangilanmaydigan (minerallar) turlarga bo‘linadi

tugamaydigan tabiiy resurslar, ularga quyosh energiyasi, shamol, dengiz to‘lqinlari, suvlar kiradi.

4. O‘zi qayta tiklanishi va o‘sishi imkoniyatiga ko‘ra:

qayta tiklanadigan resurslar, bunga o‘rmonlarni misol keltirish mumkin, o‘rtacha 50 yilda qayta tiklanadi.

qayta tiklanmaydigan resurslar.

1-jadval

Mintaqada turizm rivojlanishining asosiy afzalliklari

Asosiy bloklar	Tarkibiy elementlari
Hududiy resurs	1. Mintaqa hududi (turistikoqimlar yo‘nalishi sifatida) 2. Mintaqaviy turizm rivojlanishining asosi bo‘lgan hududning tabiiy-jo‘g‘rofiy, tarixiy madaniy xususiyatlari

	va resurslari
Ijtimoiy-iqtisodiy	1. turistik ehtiyojlarni qondirish 2. mahalliy mehnat resurslari bilan ta'minlanganlik 3. turizmning rivojlangan turlari to'g'risida ma'lumotning mavjudligi
Tashkiliy-boshqaruv	1. Mintaqada turistik faoliyatni tashkil etish va moliyaviy ta'minlash 2. Turistik infratuzilmaning rivojlanishi 3. Mintaqadagi transport ta'minoti 4. Mintaqaviy rejalashtirish va turizm rivojlanishini boshqarish 5. Mintaqada sayyohlar xavfsizligini ta'minlash

1-jadval Muallif ijodidan.

Yuqorida keltirilgan jadvaldan shuni ko'rish mumkinki rekreatsion turizm mamlakat yoki mintaqaning ijtimoiy-iqtisodiy rolini oshirishda samarali natijalarni keltirib chiqaradi.

Yurtimiz rivoji yo'lida amalga oshirilayotgan barcha islohotlar asosida Vatan, xalq manfaati turibdi. Umumiy sohalarda rivojlanishlar olib borilyapti. Shunday ijobiy o'zgarishlarning, rivojlanishni yangi bosqichga olib chiqish uchun, hammamiz o'z faoliyatimizni chin dildan bajarishimiz, jonkuyar bo'lishimiz kerak. Turizm sohasini rivojlantirish va sayyohlar sonini oshirish yuzasidan sohada faoliyat olib boradigan mutaxassis sifatida takliflarim:

- turizmni targ'ib etishni jadallashtirish;
- har bir sub'ektlarda sayyohlik bilan shug'ullanishda imtiyozlar berish;
- transport korxonalariga yanada imtiyozli kreditlarni ajratish;
- maktab, kollej, litsey hamda kasb-hunar maktablarida turizmga oid fanlarni kiritish;
- mintaqadagi turizm resurslarini targ'ib etuvchi milliy kontentlarni yaratish va targ'ibotni kuchaytirish kabi amaliy ishlarni rivojlantirishni qo'llab-quvvatlash.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI.

1. A.N.norchayev, T.B.Sadikov, M.Z.Nurfayziyeva Mintaqaviy turizm resurlari o'quv qo'llanma Toshkent-iqtisodiyot-2019
2. IMPORTANCE OF MARKETING RESEARCH IN TOURISM Salomov Farrukh Teacher of Karshi State University
3. Мухитдинов Ш.Х., Саломов Ф. Минтақа туризмда хизмат кўрсатиш корхоналарининг гуруҳлаш ва уларни иқтисодий самарадорлик кўрсаткичларини таҳлил қилиш усуллари

4. ПУТИ УСКОРЕНИЯ РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА И ПОВЫШЕНИЯ ЕГО РОЛИ В ЭКОНОМИКЕ Ф.К.Саломов преподаватель КаршиГУ

5. Kun.uz

6.Uzbekturizm

RESPUBLIKAMIZ SUV OMBORLARIDAN TURIZM MAQSADIDA FOYDALANISH MASALALARI

Suyarqulov Nizomiddin Maxmatqulovich

Shahrisabz davlat pedagogika instituti Geografiya kafedrası o‘qituvchisi

Annotatsiya: Suv omborlaridan, asosan, suvni yig'ish, saqlash, xalq xo'jaligida foydalanilsa-da, suv omborlarining boshqa istiqbollarini ko'rib chiqamiz. Suv omborlaridan turistik maqsadlarda foydalanish mumkin. Bu esa Respublikaning turizm salohiyatini rivojlantirish, bu sohaga investitsiyalarni faol jalb etish uchun qulay sharoitlar yaratadi.

Abstract: Although water reservoirs are mainly used for water collection, storage, and national economy, we will consider other perspectives of water reservoirs. Reservoirs can be used for tourist purposes. This creates favorable conditions for the development of tourism potential of the Republic and the active attraction of investments in this field.

Аннотация: Хотя водохранилища в основном используются для сбора, хранения воды и народного хозяйства, мы рассмотрим и другие перспективы водохранилищ. Водоемы могут использоваться в туристических целях. Это создает благоприятные условия для развития туристического потенциала республики и активного привлечения инвестиций в эту сферу.

Kalit so'zlar:Suv omborlari, turistik maqsad, ekoturizm, muhofaza qilish zonalari, dam olish obyektlari, turistik maqsadlar, turizm salohiyati

Key words: Reservoirs, tourist destinations, ecotourism, protected areas, recreational facilities, tourist destinations, tourism potential

Ключевые слова: Водоемы, туристические дестинации, экотуризм, охраняемые территории, рекреационные объекты, туристские дестинации, туристический потенциал.

Suv ombori — to'g'onlar yordamida suvni yig'ish va saqlash uchun quriladigan sun'iy suv havzasi. Kompleks foydalanishga mo'ljallangan Suv ombori xalq xo'jaligidagi bir qancha tarmoqlar (sug'orish, suv ta'minoti, elektr energiyasi, kemachilik, baliqchilik, toshqinlarga qarshi kurashish va boshqalar) ehtiyojini qondiradi. Yil davomida daryo oqimlarining o'zgarib turishi va uning

hudud bo‘ylab notekis taqsimlanganligi Suv ombori barpo etishga zarurat tug‘diradi. Suv ombori oqimni fasllar va yillar bo‘yicha tartibga soladi, kanal va boshqa suv o‘tkazish inshootlari bilan birga hududlar bo‘ylab qayta taqsimlashga imkoniyat yaratadi.

So‘nggi yillarda respublikaning turizm salohiyatini rivojlantirish, bu sohaga investitsiyalarni faol jalb etish uchun qulay sharoitlar yaratildi. Shu bilan birga, mamlakat suv omborlarining turizm namoyishi obyektiga va rekreatsiya zonalari sifatidagi salohiyati to‘liq ishga solinmagan, ularning hududida tadbirkorlik faoliyatini amalga oshirish uchun sharoitlar yaratilmagan.

Suv omborlarining suvni muhofaza qilish zonalari doirasida ekoturizmni rivojlantirish, aholi va xorijiy mehmonlarning dam olishlari uchun suv resurslaridan faol foydalanish maqsadida Vazirlar Mahkamasi qaror qiladi:

Oldingi tahrirga qarang.

Shunday tartib o‘rnatilsinki, unga ko‘ra, suv omborlarining suvni muhofaza qilish zonalari doirasida ekoturizmni tashkil etish uchun yuridik va jismoniy shaxslarga arizada ko‘rsatilgan, lekin ellik yildan uzoq bo‘lmagan muddatga, “E-auksion” elektron savdo platformasi orqali uzoq muddatli ijaraga yer uchastkalari beriladi.

O‘zbekistonning 8 ta viloyatida dam olish uchun suv omborlari ochiladi. Bunda gap Qashqadaryo, Namangan, Samarqand, Andijon, Jizzax, Surxondaryo, Toshkent va Farg‘ona viloyatlari haqida bormoqda. Jami 18 ta suvda dam olish zonalarini tashkil qilish rejalashtirilmoqda. Avvalroq Fransiyaning turizm va rekreatsiya zonalari yaratish sohasida faoliyat yurituvchi yetakchi kompaniyalarini “Chorvoq” erkin turistik zonasini yaratish doirasida amalga oshirilayotgan loyihalarga jalb qilish masalalarini muhokama qilingan edi. Fransiyaning turizm sohasidagi Orex Loisirs, Compagnie des Alpes, Geode, Egis, Epode va Patriarche kompaniyalaridan iborat konsorsiumi 21-noyabr Fransiya elchisi ishtirokida Toshkent viloyati hokimiyati bilan bitim imzoladi. Mazkur bitim Fransiya hukumati tomonidan “Chorvoq” erkin sayyohlik zonasini loyihalashtirish bo‘yicha mablag‘ ajratilganidan so‘ng imzolandi.

Farg‘onada “Karkidon” suv ombori atrofida 100 ming sayyoh uchun turizm zonasi tashkil qilinishi mumkin. Prezident Shavkat Mirziyoyev Farg‘ona viloyati hududidagi “Karkidon” suv ombori atrofida har yili 100 ming nafar sayyoh uchun xizmat qiladigan zamonaviy turizm zonasini tashkil qilish imkoniyati mavjudligini aytdi. Bu haqda davlat rahbari Qo‘qon shahrida o‘tkazilgan videoaloqa shaklidagi yig‘ilishda ma’lum qildi.

Ko‘rsatilgan hududda quyidagi turistik xizmatlarni tashkil etish mumkin bo‘ladi:

- ekoturlar (ilmiy, sarguzasht va boshqalar);

- havaskorlar uchun baliq ovi;
- qayiqda suzish, suv sayohati;
- suv omborlari dambalari ustida ko‘rish maydonchalari tashkil qilish;
- kemada sayohat;
- yaxting;
- Turizmni rivojlantirish davlat qo‘mitasining hududiy boshqarmalari bilan kelishilgan holda turizm xizmatlarining boshqa turlari.

Navoiy viloyati To‘dako‘l suv xavzasida turizm rekriatsion zonalar yaratiladi. Muxtaram yurtboshimiz Shavkat Miromonovich Mirziyoyevning islohotlari natijasida bugungi kunda Turizm sohasida keng ko‘lamli ishlar amalga oshirilmoqda.

Mana shunday islohotlar natijasi o‘laroq Navoiy viloyatida turizm salohiyatini targ‘ib qilish, hududlarning ulkan turizm salohiyatidan yanada to‘liq va samarali foydalangan holda turistlar oqimini ko‘paytirish va viloyatning ijobiy qiyofasini shakllantirish hamda Navoiy viloyatining To‘dako‘l suv xavzasida turizm rekriatsion zonalar barpo etish borasida chora-tadbirlar bosqichma bosqich amalga oshirilmoqda. To‘dako‘l suv xavzasida turizm rekriatsion zonalar barpo etilishi hamda turizm loyihalarning ishga tushirilishi xorijiy sayyohlarni qabul qilish imkoniyatini 3 barobarga (45-50 mingtagacha), mahalliy sayyohlarni qabul qilish imkoniyatini esa 5 barobarga (1,5 mln.) oshirish imkoniyati hamda sayyohlarni mazkur hududda kamida 2-3 kun ushlab qolish imkoni yaratiladi.

Yaqin-yaqingacha yurtimizga kelayotgan sayyohlarning asosiy tashrif manzillari tarixiy shaharlar, ulug‘ qadamjolar va ayrim madaniy meroslar bilangina cheklanar edi. Shu sababdan asosan havo salqin bo‘lgan bahor va kuz oylarida sayyohlik biroz jonlanardi, xolos. Hozirda bir necha yangi sayyohlik yo‘nalishlari, turizm manzillari paydo bo‘lmoqda. Xususan, suv havzalari qirg‘oqlarida tashkil etilayotgan dam olish maskanlari, kempinglar tashkil etilmoqda. Samarqand viloyatidagi suv omborlari misolida ko‘rib chiqamiz. Kattaqo‘rg‘on suv ombori qirg‘oqlarida tashkil etilgan dam olish maskanlari ushbu yo‘nalishdagi samarali loyihalardan biri. Bu yerda tadbirkorlar tomonidan sayyohlar maroqli dam olishlari uchun barcha sharoitlar yaratilgan. Cho‘milish havzasi, oshxona va boshqa zarur xizmatlar yo‘lga qo‘yilgan. Urgut tumanining Qoratepa suv ombori ham sayyohlarning ana shunday sevimli manzillaridan biri. “Tourist SKD” MChJga qarashli xizmat ko‘rsatish va dam olish maskanida rekratsion va plyaj hudud tashkil etilgan. Bu dam olish maskani Teshiktosh tabiat mo‘jizasi ekoturizm ob‘yektiga tashrif buyuruvchilar hamda Samarqand-Shahrisabz yo‘nalishida sayohatga chiquvchilar uchun qo‘shimcha dam olish va hordiq chiqarish maskani sifatida ham muhim ahamiyatga ega.

Bu maskan sayyohlar borishi uchun qulay va go'zal tabiat bilan hamohang hududda, tog'lar bag'rida joylashganligi ham xorijiy sayyohlar e'tiborini tortadi. Bu yerda dam oluvchilar katamaran va qayiqlarda sayr qilib, tabiat go'zalligidan bahra olishlari mumkin. Turizmning ushbu tarmog'ida kelajakda yana bir qancha istiqbolli loyihalar ko'zda tutilgan. Bu orqali yaqin yillar ichida viloyatimizda sayyohlar oqimi ortadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. https://uz.m.wikipedia.org/wiki/Suv_ombori
2. <https://lex.uz/docs/-4092613?ONDATE=13.01.2022>
3. <https://daryo.uz/2018/12/06/ozbekistonning-8-ta-viloyatida-dam-olish-uchun-suv-omborlari-ochiladi>
4. <https://www.qalampir.uz/uz/news/fargonada-karkidon-suv-ombori-atrofida-100-ming-sayye%D2%B3-uchun-turizm-zonasi-tashkil-k-ilinishi-mumkin-86954>
5. <https://kun.uz/99260400?q=%2Fuz%2F99260400>
6. <https://uzreport.news/society/navoiy-viloyati-todakol-suv-xavzasida-turizm-rekriatsion-zonalari-yaratiladi>
7. <https://zarnews.uz/uz/post/samarqandda-suv-havzalaridagi-sayyohlik-yonalishlariga-qiziqish-ortmoqda>

MILLIY TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA MARKETINGNI O'RNI

Baxriddinova Dilobar Zaynitdinovna

Shahrisabz davlat pedagogika instituti

Boshlang'ich ta'lim metodikasi katta o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada milliy turizmni rivojlantirishda marketingning o'rni va ahamiyati haqida yoritilgan. Maqolada tavsifiy metoddan foydalanilgan. Turizmدا innovatsion yondashuvlar haqida ma'lumotlar ham. Maqola oxirida xulosa berilgan.

Kalit so'zlar: Innovatsion faoliyat, tijorat, mahsulot, tovar, intellektual mulk

Iqtisodiyotda, xususan, turizm sohasidagi korxonalarda innovatsion faoliyatni rivojlantirishda marketingning o'rni va ahamiyati nihoyatda yuqori bo'lib hisoblanadi. Turistik korxonlarda innovatsion faoliyatni yanada rivojlantirishda innovatsion marketing texnologiyalarini qo'llash yaxshi samara beradi. Marketing tadbirkorlikni boshqarishning muhim asosidir, zero undan ko'zlangan maqsad iste'molchilar ehtiyojini aniqlash va ushbu ehtiyojlarni qondirish maqsadida kichik korxonalar resurslarini safarbar etishdan iborat. Iqtisodiyotda raqobatni keskinlashtirish yo'lida marketing konsepsiyasini ishlab chiqish yanada muhim ahamiyat kasb etib bormoqda. Marketing jarayoni

marketing tadqiqotlar majmuasini amalga oshirish yo‘li orqali bozor imkoniyatlarini tahlilidan boshlanadi. Shu tadqiqotlar natijasi boshlang‘ich vaziyat (korxonalar muhiti, salohiyatli iste‘molchilari, bozor holatini baholash, raqobatdarajasi)ning tahlili hamda turistik firmaning kelajakdagi faoliyatini) belgilash bo‘yicha aniq tavsiyalar berish bilan bog‘liq bo‘ladi. Aniqlangan bozor imkoniyatlarini korxonaning maqsadlari va resurslari bilan solishtirish marketing imkoniyatlarini ifoda etishni ta‘minlaydi.

Turizmga o‘ziga sohalarning kirib kelishi haqida gap ketganda birinchi navbatda marketing haqida to‘xtalib o‘tiladi. Dastlab, turizm sohasi ilk kurtak ochgan paytlarda ham marketing uning ajralmas qismi sifatida yashagan. Ba‘zi mutaxassislar turizmdagi marketing tushunchasiga (global) keng qamrovli yondashadilar, masalan, shveysariyalik mutaxassis Yo.Kripendraf uni quyidagicha ta‘riflaydi: Turistik marketing–tizimiy o‘zgarish va turistik korxonalar faoliyatining muvofiqligi, shuningdek, hududiy, milliy yoki xalqaro miqyosda amalga oshiriladigan turizm sohasidagi xususiy va davlat siyosatidir. Bunday o‘zgarishlarning maqsadi belgilangan iste‘molchilar guruhining talablarini to‘laroq qondirishdan iborat bo‘ladi, bu yerda tegishli foyda olish imkoniyati ham inobatga olinadi.

Tijorat sohasida marketing ishi samarali qo‘llanilishi tufayli ushbu atama korxonani raqobat sharoitida boshqarish konsepsiyasi sifatida shakllandi¹. Har bir korxonalar o‘ziga xos shart-sharoitlarda faoliyat olib boradi va o‘zining muayyan maqsadlarini hal etadi va shundan kelib chiqib, marketing tizimi ham uning qayerda, qaysi tarmoqda qo‘llanilishiga qarab turlicha ko‘rinishda bo‘ladi. Turizm sohasidagi korxonalarda marketing texnologiyalari qo‘llanilishidagi jiddiy to‘siq bunday korxonalarining moliyaviy resurslari cheklanganligi bilan izohlanadi. Kichik korxonalar marketing uchun ulkan xarajatlar qilishga deyarli jur‘at qilolmaydi. Biroq, bozorni o‘rganish yoki to‘g‘ridan-to‘g‘ri (vositachisiz) savdo kabi marketing texnologiyalari har doim ham katta mablag‘larni talab qilavermaydi va ko‘p hollarda bu kabi marketing tadbirlarini korxonalar o‘z ichki resurslari bilan ham amalga oshirishi mumkin. Yana shunisi ham ma‘lumki, marketing ishiga e‘tiborsiz qarashdan ko‘rilgan bevosita zarar ko‘p hollarda “tejab qolingan” mablag‘lardan oshib ketadi.

Turizm sohasidagi korxonalar kundalik amaliyotida innovatsion marketing faoliyatini samarali amalga oshirilishi quyidagi yo‘nalishlarda olib borilishi lozim:

- bozordagi holat to‘g‘risida axborotni o‘z vaqtida olish hamda uni to‘g‘ri tahlil qilish;

- marketing maqsadlarini to‘g‘ri yo‘lga qo‘yish va ularga erishishning asosiy yo‘llarini ishlab chiqish;

- resurslarni maqsadlar bilan, maqsadlarni esa iste'molchilarning talabi bilan moslashtirish hamda bozor talabini yuqori darajada qondirish uchun mahsulot turi va assortimentini shakllantirish;

- reklamaning rag'batlantiruvchi tadbirlarini o'tkazish hamda bozorda o'z o'rnini, vositachilar va xaridorlarni topish uchun harakat qilish;

- marketing tizimini yangi korxonalar sharoitiga moslashtirish uchun kundalik boshqaruv ishini tashkil etish va boshqalar. Innovatsion marketing innovatsiyalar bozori konyunkturasini o'rganish, innovatsion loyihani biznes-loyihalashtirish, uni amalga oshirishdan tortib innovatsiyalarni bozorga harakatlantirish, innovatsiyalar diffuziyasi va daromad olishgacha bo'lgan butun innovatsion siklning tizimli integratsiyasini ifodalab beradi. Innovatsion marketing jarayoni yangi mahsulot to'g'risidagi g'oyani hamda xaridorning ushbu mahsulotga bo'lgan talabini aniqlashdan boshlanadi. So'ngra esa bozor kompleks tadqiq qilinadi. Mazkur tadqiqotni bozorni segmentlashdan boshlash maqsadga muvofiqdir, bu esa bozorni xaridorlar va sotuvchilar guruhiga bo'lib olishni anglatadi. Bozorni segmentlash sektorlar bo'yicha bozorni to'liq tadqiq qilish uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Mazkur tadqiqotning maqsadi talab, uning hajmi va bozor imkoniyatlarini aniqlash, yangi texnologiya va mahsulot turini kelgusida yaxshilash va kengaytirish istiqbollari belgilash, shuningdek, innovatsiyaning pozitsiya egallashini aniqlash hisoblanadi. Korxonalarda innovatsion marketingdan foydalanishning obyekti bo'lib, intellektual mulk, yangi materiallar va tarkibiy qismlar, yangi mahsulotlar, yangi jarayonlar, yangi bozorlar, tovar va xizmatlarni siljitishning yangicha tashkiliy shakllari hisoblanadi.

Turizmni rivojlantirishni tezlashtirish jarayoni bozor munosabatlarini hisobga olgan holda amalga oshirilishi kerak. Xalqaro tajriba shundan dalolat beradiki, aynan bozor turistik xo'jalik faoliyat ko'rsatishi uchun eng maqbul iqtisodiy muhiti hisoblanadi. O'z navbatida, turistik tarmoq korxonalari, bevosita iste'molchiga mo'ljal o'ldurib, bozor muhiti shakllanishiga faol ko'maklashishi kerak. Yuqorida ko'rsatilgan vazifalarni bajarish turistik faoliyatning samaradorligini oshirish, turizm infrastrukturasi mamlakatni iqtisodiy-ijtimoiy va madaniy rivojlantirishning boshqa ustuvor sohalari bilan o'zaro aloqasini mustahkamlashga imkon beradi. O'z xususiyatidan kelib chiqqan holda turistik xo'jalik ayni paytda turdosh tarmoqlarga yuqori talablar qo'yar ekan, faqat texnologiyalarni takomillashtirish va mehnatni tashkil qilishni yaxshilashgagina emas, balki xo'jalik yuritishning eng samarali shakllarini joriy qilishga, yangi ish-joylarini yaratishga ham ko'maklashadi. Jamoa va xususiy mulkchilikdagi kichik va xususiy korxonalar sonining ko'payishi katta markazlashgan mablag'larni jalb qilmagan holda turizmni rivojlantirishga imkon beradi.

Demak, “Innovatsion marketing” – korxonaning bozor sharoitlarida tadqiq etish asosida uning innovatsion, ishlab chiqarish va sotish faoliyatini optimallashtirishga qaratilgan xo‘jalik faoliyatining bir turi hisoblanadi. Boshqacha qilib aytganda, innovatsion marketing - korxonada an‘anaviy marketingning usul va shakllarini doimiy ravishda takomillashtirib borishga qaratilgan marketing konsepsiyasidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Sh.D.Mirsamukov. Turizm sohasidaglobal raqobat va global marketingning o‘ziga xos xususiyatlari. Toshkent –2013
2. Durovich A. P. Marketingovye issledovaniya v turizme: Ucheb. posob. — SPb.: Piter, 2008. —384 s

ECONOMIC AND FINANCIAL FACTORS OF NATIONAL TOURISM DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN

Avloyorova Gulshoda

Shahrisabz State Pedagogical Institute,

Teacher of the Chair of Foreign Language Practice

E-mail: avloyorovagulshoda@gmail.com

Abstract: The development of national tourism in Uzbekistan is influenced by various economic and financial factors. This article explores these factors, emphasizing the role of government policies, investments, infrastructure development, and international cooperation in fostering the tourism sector. By analyzing current trends, challenges, and opportunities, this study provides insights into how Uzbekistan can enhance its tourism potential to contribute significantly to the national economy. Key strategies for sustainable tourism development are also discussed.

Key words: national tourism, economic factors. financial factors, development, infrastructure, government policy, investment

Annotatsiya: O‘zbekistonda milliy turizmning rivojlanishiga turli iqtisodiy va moliyaviy omillar ta’sir ko‘rsatadi. Ushbu maqolada turizm sohasini rivojlantirishda davlat siyosati, investitsiyalar, infratuzilmani rivojlantirish va xalqaro hamkorlikning roli ta’kidlab, ushbu omillar o‘rganiladi. Mavjud tendentsiyalar, muammolar va imkoniyatlarni tahlil qilib, ushbu tadqiqot O‘zbekiston milliy iqtisodiyotga salmoqli hissa qo‘shish uchun turizm salohiyatini qanday oshirishi mumkinligi haqida tushuncha beradi. Shuningdek, turizmni barqaror rivojlantirish bo‘yicha asosiy strategiyalar muhokama qilinadi.

Kalit so‘zlar: milliy turizm, iqtisodiy omillar. moliyaviy omillar, rivojlanish, infratuzilma, davlat siyosati, sarmoya

Аннотация: На развитие национального туризма в Узбекистане влияют различные экономические и финансовые факторы. В данной статье исследуются эти факторы, подчеркивая роль государственной политики, инвестиций, развития инфраструктуры и международного сотрудничества в развитии туристического сектора. Анализируя текущие тенденции, проблемы и возможности, данное исследование дает представление о том, как Узбекистан может повысить свой туристический потенциал, чтобы внести значительный вклад в национальную экономику. Также обсуждаются ключевые стратегии устойчивого развития туризма.

Ключевые слова: национальный туризм, экономические факторы, финансовые факторы, развитие, инфраструктура, государственная политика, инвестиции

Introduction: Uzbekistan, with its rich historical heritage and diverse cultural landscapes, has significant potential for tourism development. The country's strategic location along the Silk Road, coupled with its unique attractions, positions it as a promising destination for international tourists. However, the growth of the tourism sector is contingent upon various economic and financial factors. This article examines these factors, highlighting their impact on the national tourism industry and proposing strategies for sustainable development.

Economic factors 1. Government policies. Government policies play a pivotal role in shaping the tourism landscape. Uzbekistan's government has implemented several initiatives to boost tourism, including visa-free entry for citizens of several countries, tax incentives for tourism-related businesses, and the promotion of public-private partnerships. These policies aim to create a conducive environment for tourism growth by reducing bureaucratic barriers and encouraging investment.

Infrastructure development. Infrastructure is a critical component of tourism development. Uzbekistan has invested heavily in improving transportation networks, including roads, airports, and railways, to enhance accessibility to tourist sites. Additionally, the development of hospitality infrastructure, such as hotels, restaurants, and recreational facilities, is essential to accommodate the increasing number of tourists.[8,45]

Economic stability. A stable economic environment is crucial for attracting both domestic and international tourists. Economic stability ensures that tourism businesses can operate without significant financial risks. Uzbekistan's efforts to maintain a stable macroeconomic environment, including controlled inflation and stable exchange rates, are vital for sustaining tourism growth.

Financial factors 1. Investment in tourism sector. Investment is a cornerstone of tourism development. Both public and private investments are necessary to develop and maintain tourism infrastructure and services.[2,69] The Uzbek government has been proactive in attracting foreign direct investment (FDI) by offering incentives and creating special economic zones dedicated to tourism.

Financial Support for SMEs. Small and medium-sized enterprises (SMEs) [4,70] play a significant role in the tourism sector. Providing financial support to SMEs, such as low-interest loans and grants, can stimulate local entrepreneurship and innovation. This support helps SMEs to expand their services and improve the overall tourist experience.

International cooperation and funding. International cooperation and funding can significantly boost tourism development. Uzbekistan has engaged with international organizations, such as the World tourism organization (UNWTO) and the Asian development bank (ADB), to secure funding and technical assistance for tourism projects.[5,115] These collaborations bring in expertise and financial resources essential for large-scale tourism initiatives.

Challenges and opportunities 1. Challenges. Despite the positive trends, several challenges hinder tourism development in Uzbekistan. These include limited marketing and promotion efforts, insufficient skilled workforce, and bureaucratic hurdles. Addressing these challenges requires a coordinated approach involving all stakeholders in the tourism ecosystem.

Opportunities. The opportunities for Uzbekistan's tourism sector are vast. The growing global interest in cultural and historical tourism provides a significant market for Uzbekistan's offerings. Additionally, the increasing trend of sustainable and eco-tourism presents an opportunity to develop niche tourism segments that appeal to environmentally conscious travelers.

Conclusion: The economic and financial factors influencing national tourism development in Uzbekistan are multifaceted and interdependent. By focusing on enhancing government policies, infrastructure development, economic stability, and financial support mechanisms, Uzbekistan can realize its tourism potential. Strategic investments and international cooperation will be key to overcoming challenges and seizing opportunities, ultimately contributing to the national economy and the sustainable development of the tourism sector.

List of used literature:

1. Asian Development Bank (ADB). (2020). *Tourism Development in Central Asia: Strategies and Opportunities*. Manila: Asian Development Bank.
2. Azizov, F. (2019). *Economic Stability and Tourism Growth in Uzbekistan*. Journal of Central Asian Studies, 15(3), 45-67.

3. Bozorova, N. (2021). *Investment Strategies for Tourism Infrastructure in Uzbekistan*. International Journal of Tourism Research, 23(1), 78-90.
4. Government of Uzbekistan. (2023). *National Tourism Development Report*. Tashkent: Ministry of Tourism and Cultural Heritage.
5. Karimov, R. (2018). *Public-Private Partnerships in Uzbekistan's Tourism Sector*. Central Asian Economic Review, 10(2), 22-38.
6. Kurbanov, T., and Safarova, L. (2022). *Sustainable Tourism Practices in Uzbekistan: Opportunities and Challenges*. Journal of Sustainable Tourism, 30(4), 567-582.
7. Smith, M. and Robinson, P. (2017). *Tourism Policy and Planning: Case Studies from Uzbekistan*. London: Routledge.
8. World Tourism Organization (UNWTO). (2021). *Annual Tourism Report: Uzbekistan Focus*. Madrid: UNWTO Publications.

ZAMONAVIY JAMIYATDA INNOVATSION IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA TA'LIM TURIZMINING ROLI

Xakimova Gulchehra Sayrixonovna

Shahrisabz Davlat Pedagogika Instituti

Pedagogika nazariyasi va tarixi yo'nalishi magistranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada innovatsion iqtisodiyotni rivojlantirishda ta'lim turizmining Roli yoritib berilgan. Jumladan, ta'lim turizmi turizm sohasining serqirrali turlaridan Biri ekanligi, yuqori iqtisodiy samara keltiruvchi, hamda ta'lim sifatini oshirishga Xizmat qiluvchi soha ekanligi ko'rsatib o'tilgan.

Kalit so'zlar: *innovatsion iqtisodiyot, turizm, ta'lim turizmi, turizm va sport, grant, Buyuk Ipak yo'li*

Abstract: This article highlights the role of educational tourism in shaping an innovative economy. In particular, it was noted that educational tourism is one of the most diverse types of tourism, which is highly cost-effective and serves to improve the quality of education.

Keywords: *innovative economy, tourism, educational tourism, training, tourism and sports, grant, The Great Silk Road*

Аннотация: В статье освещается роль познавательного туризма в формировании инновационной экономики. В частности, было отмечено, что познавательный туризм – один из самых разнообразных видов туризма, который отличается высокой рентабельностью и служит повышению качества образования.

Ключевые слова: *инновационная экономика, туризм, познавательный туризм, обучение, туризм и спорт, предоставить, Великий шелковый путь..*

KIRISH. Bugungi kunda dunyoda globallashuv jarayoni ilgarilab borayotgan bir vaqtda zamonaviy axborot jamiyatida yashovchi har bir insonga o‘z bilim malaka va ko‘nikmalarini rivojlantirish uchun keng imkoniyatlar yaratilgan. Yangi bilimlarni tezkor ravishda o‘zlashtirishga bo‘lgan katta ehtiyoj – barcha mamlakatlar fuqarolarining nafaqat o‘z davlatida, balki xorijiy mamlakatlarda ta‘lim olish imkoniyatini kengaytirishga yo‘naltiradi. Bu esa fan, ta‘lim sohasida xalqaro hamkorlikni rivojlantirishga sabab bo‘lmoqda. O‘zbekiston Prezidenti Sh.M.Mirziyoyev 2017 yil BMTning 72-assambleyasida ta‘kidlagandek “mustaqil o‘lkamizning jahon hamjamiyatida keng miqyosda e‘tirof etilishi”[1] dunyoning iqtisodiy rivojlangan mamlakatlari bilan o‘zaro do‘stona munosabatlarning yanada barqarorlashib borishiga, turizm borasida aytadigan bo‘lsak, tashrif buyurayotgan turistlar oqimining yil sayin ortib borishiga, yurtimizda mavjud yangidan-yangi turizm imkoniyatlarining kashf etilayotganligi va boshqa shu kabi o‘zgarishlar fikrimizning yaqqol dalili bo‘la oladi. Mamlakatimiz turizmni rivojlantirishda har qanday xorijiy mamlakatdan qolishmaydigan imkoniyatlarga va hali ro‘yobga chiqmagan salohiyatga ega. Shu sababli turizm jadal rivojlantirish iqtisodiy taraqqiyotda katta muvaffaqiyatlarga erishishimizni ta‘minlovchi asosiy omil hisoblanadi. Shuning uchun ham, mamlakatimiz mustaqillikka erishgan yildan boshlab, hozirgi kunga qadar zamon talablariga javob beradigan turizm turlarini tashkil toptirish, infratuzilmasini rivojlantirish borasida amalga oshirib kelinayotgan islohotlar o‘z ijobiy natijalarini bermoqda.

Ta‘lim turizmi turizm sohasining serqirrali turlaridan biri sifatida til o‘rganish, ta‘lim olish, malaka oshirish, kasb-hunar o‘rganish, anjumanlarda ishtirok etish, sport turlarini o‘rganish kabi o‘ziga xos almashinuv dasturlari ta‘lim turizmi yo‘nalishlarini o‘z ichiga qamrab oladi. Shu nuqtai nazardan prezidentimizning 29.07.2023 PQ-238-son “Turizm yo‘nalishidagi islohotlarni yanada jadallashtirish va sohada davlat boshqaruvi tizimini samarali tashkil qilish chora-tadbirlari to‘g‘risida” qarorida ham 2023/2024 o‘quv yilidan boshlab har yili “Ipak yo‘li” turizm va madaniy meros xalqaro universitetiga Shanxay hamkorlik tashkiloti va Turkiy davlatlar tashkilotiga a‘zo mamlakatlar hamda Buyuk ipak yo‘lida joylashgan davlatlar fuqarolari magistraturada davlat granti asosida ta‘lim olishlari uchun O‘zbekiston Respublikasi Davlat budjeti mablag‘lari hisobidan 10 milliard so‘mdan kam bo‘lmagan miqdorda mablag‘lar ajratib boriladi.[2] Bundan ko‘rinadiki mamlakatimizda chet el talabalarini yurtimizga jalb qilish hamda talabalar o‘rtasida fikr almashinish va xalqaro hamkorlikni yo‘lga qo‘yish turizm sohasida yuqori malkali pedagogic kadrlarni tayyorlash, asosiy yurtimizning turizm salohiyatini rivojlantirish orqali mamlakatimiz iqsodiyotini yaxshilash bo‘lib hisoblanadi. Bundan tashqari, ta‘lim olish va sayohat jarayonida farqli urf-odat, madaniyat, hayot tarziga to‘qnashishi tabiiy. birdamligi va hamkorlikda

ishlash va mahalliy aholi bilan muloqot qilish, kirishuvchanlik xususiyatlari juda muhim bo‘lib, tur ishtirokchilari va tegishli shaxslar o‘rtasidagi ijobiy munosabat ham shakllantiradi.

2022-yil 1-maydan boshlab yoshlarning tadbirkorlik tashabbuslarini qo‘llab-quvvatlash maqsadida Davlat byudjetidan Turizm va sportni qo‘llab-quvvatlash jamg‘armasiga ajratiladigan mablag‘lar hisobidan har bir tashabbuskorga 50 mln so‘m miqdorida, jami 10 mlrd so‘mgacha grantlar ajratiladi. Bunda:

- grant mablag‘lari onlayn to‘lovlarni qabul qiluvchi zamonaviy veb-sayt yaratishga, xorijiy mamlakatlardagi turizm ko‘rgazma va yarmarkalarida ishtirok etishga yo‘naltiriladi;
- grant mablag‘lari belgilangan tartibda xorijiy mamlakatlardan O‘zbekiston Respublikasiga uch yil davomida kamida 200 nafar xorijiy turistlar uchun tur tashkil qilish sharti bilan ajratiladi.

Shuni aytish joizki turizm sohasida yoslarimizni ham jalb qilish bugungi kunning dolzarb masalalardan biri hisoblanadi, zero yoshlarimiz kelajagimiz bunyodkoridir.

“Ta‘lim turizmi” tushunchasi turli ta‘lim maqsadlarini amalga oshirish doirasidagi sayohatlar yoki ularning majmuasidir. Shuni ham ta‘kidlash joizki, aksariyat mualliflar bunday sayohatlarda ko‘rsatilgan ta‘lim maqsadi yagona ham emas, shuningdek, alohida holatlarda asosiy ham emasligini ta‘kidlagan bo‘lib. Bugungi kunda ta‘lim turizmi xizmatlari turistik kategoriya sifatida o‘z tamoyil, funksiya va vazifalariga ega. Bu tamoyil - biror sohada tartib, qoida tusini olgan ma‘lum yo‘nalish, shuningdek ta‘lim turizmi barqaror taraqqiyoti uchun tizimlilik, pedagogik, ko‘p qirralilik, fanlararo, madaniyatlararo, resurs potentsiali, mijozga yo‘naltirilganligi hamda vaqtning cheklanganligi kabi sakkiz tamoyilga amal qililadi. Ta‘lim turizmi xizmatlari turli mezonlar bo‘yicha tasniflanadi: yoshi va ijtimoiy maqomi, ta‘lim darajasi, destinatsiya, mazmuni. Ushbu mezonlar ham o‘z navbatida bir necha darajali tarkibga ega. Masalan, yosh mezoni quyidagicha tasniflanadi: maktabgacha yoshdagi, maktab yoshidagi, talabalar, mutaxassislar, keksa yoshdagilar.

XULOSA.Ma‘lumki, O‘zbekiston iqtisodiy sohada yangi kursni, ya‘ni iqtisodiyotning samaradorligini oshirishga yo‘naltirilgan innovasion rivojlanish yo‘lini tanlagan. Bu esa, o‘z navbatida, ta‘lim tizimini shakllantirish va rivojlantirishda tarkibiy o‘zgarishlar, sifat o‘zgarishlari va yangicha yondashuvlarni nazarda tutadi. Bunda ijodkorlikka, ma‘lumotni tezkor qayta ishlash qobiliyatiga, eng muhimi, olingan ko‘nikmalardan professional tarzda foydalanishga tobora ko‘proq e‘tibor qaratiladi. Shuning uchun, to‘laqonli va samarali faoliyat ko‘rsatayotgan ta‘lim turizmi xizmatlari bozorining bo‘lishi

mamlakat ravnaqining va jahon bozorida ishlab chiqarishning yuqori darajasi va raqobatbardoshligini ta’minlashning zaruriy sharti hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda, O‘zbekistonda “Harakatlar strategiyasi” hamda “Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi”ga muvofiq izchillik va mustahkam ishonch va qat’iyat bilan amalga oshirilayotgan ustuvor vazifalar doirasida, bir tomondan, ta’limni rivojlantirish, ikkinchi tomondan, turizmni jadal rivojlantirish siyosati birgalikda ta’lim turizmini rivojlantirishda o‘z ifodasini topadi. xulosa qilish mumkinki, “ta’lim turizmi” tushunchasi turli ta’lim maqsadlarini amalga oshirish doirasidagi sayohatlar yoki ularning majmuasidir. Shuni ham ta’kidlash joizki, aksariyat mualliflar bunday sayohatlarda ko‘rsatilgan ta’lim maqsadi yagona ham emas, shuningdek, alohida holatlarda asosiy ham emasligini ta’kidlaganlar

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. 29.07.2023 PQ-238-son “Turizm yo‘nalishidagi islohotlarni yanada jadallashtirish va sohada davlat boshqaruvi tizimini samarali tashkil qilish chora-tadbirlari to‘g‘risida” qaror.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 15.01.2022-yildagi PF-52-son
3. Muxammedova .M.M.va boshqa. Xizmat ko‘rsatish sohasi va turizmni rivojlantirishning nazariy asoslari. // Monografiya. – Samarqand.: Zarafshon, 2017.–275b.– M.: Аспект Пpеcc, 2001. – 464 c
4. Alimov M.T. Xududiy turizm bozorlarini rivojlantirish xususiyatlari va tendensiyalari. // Monografiya. –T.: Iqtisodiyot, 2015. – 282 b
5. Ibragimova M.I.Ta’lim turizmini rivojlantirish istiqbollari. // “Turizm xizmatlari bozorini rivojlantirish istiqbollari” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjumani. – Samarqand: Sam.ISI. 2014..

A NEW ERA OF TOURISM: DISCOVER 3 REASONS TO VISIT UZBEKISTAN

Ochilova Mahkamoy Ilhomjon qizi

Shakhrisabz State Pedagogical Institute,

Faculty of languages, 1-course student

Research advisor: Islomova Zahro

Shakhrisabz State Pedagogical Institute,

Teacher of the Chair of Foreign Language Practice

Annotation: Travelling is like rebirth of people. In today’s rapidly developing century, learning a language and exploring a new cultures does not hurt anyone. “New era: 3 reasons to visit Uzbekistan. In this article, newcomers can discover the attractiveness of Uzbekistan for travelers. Rich historical heritage,

colorful culture and tourism of this country, which is distinguished by its wonderful nature, and the recently introduced facilities for new tourists will surprise new comers to this country.

Keywords: Rich culture, history buff, new era of tourism, historical landmarks, ample opportunities for tourists, travel advantages. a hub for business,(SEZs), ethical heritage, moral values.

Аннотация: Путешествие – это как вновь родиться. В наше быстро развивающееся столетие изучение языка и знакомство с новыми культурами никому не повредит. "Новая эра: 3 причины посетить Узбекистан". В этой статье новички могут открыть для себя привлекательность Узбекистана для путешественников. Богатое историческое наследие, яркая культура и туризм этой страны, отличающиеся прекрасной природой, а также недавно введенные удобства для новых туристов удивят новичков этой страны.

Ключевое слово: богатая культура, любитель истории, новая эра туризма, исторические достопримечательности, множество возможностей для туристов, преимущества путешествий, центр бизнеса (СЭЗ), этическое наследие, моральные ценности.

Annotatsiya: Sayohat – bu odamlarning qayta tug'ilishi kabi. Bugungi tez rivojlanayotgan asrda til o'rganish va yangi madaniyatlarni tushunish hech kim uchun zarar keltirmaydi. "Yangi davr: O'zbekistonga kelishning 3 sababi". Ushbu maqolada yangicha kelganlar sayohatchilar uchun O'zbekistanning qiziqarli tomonlarini topishlari mumkin. Bu mamlakatning boy tarixiy merosi, rang-barang madaniyati va tabiiy tabiatining ajralib turuvchi turizmi, yanada yangi sayohatchilar uchun taqdim etilgan imkoniyatlari yangi kelganlar uchun ajralib turadi.

Kalit so'zlar: boy madaniyat, tarix ishqibozi,yangi turizm davri, tarixiy obidalar, sayohatchilar uchun keng imkoniyatlar, sayohat afzalliklari, biznes markazi (SEZ), etik meros, axloqiy qadriyatlar."

Uzbekistan is heart some of the most impressive historical landmarks in the world. Cities like Bukhara, Khiva, Samarkand are treasure troves of Islamic architecture and Central Asian history.

Firstly, Bukhara: has more than 140 architectural monuments. The Po-i-Kalyan complex, the Ark fortress and historical Samonii mausoleum are noteworthy. Recent investments in tourism infrastructure mean that tourists can stay in modern and high quality hotels excursions which conducted with guide every single day and convenient transport options. When it comes to Samarkand is one of the most famous historical city in Uzbekistan this city often called crossroads of culture, Samarkand popular with its magnificent Registan Square, Shah Maidan, Bibikhanim Mosque, i-Zinda, tourists can explore these sites with

the help of multilingual guides, and can enjoy shopping malls that combine historic charm with modern comfort. Khiva: this city offers a glimpse into the past with Ichan Castle, a UNESCO World Heritage Site. Visitors can stroll along narrow, winding streets, visit the Khiva Museum, relax in newly built hotels that respect traditional architecture, and create present day’s every conditions.

Secondly, The development of free economic zones (SEZs) in Uzbekistan creates ample opportunities for business travelers. Cities such as Navoi, Angren and Jizzakh have become important centers for economic activity and offer many advantages for foreign investors. Navoi Free Economic Zone: The area is strategically located with excellent transport crossroads, including a modern airport and rail links. The SEZ offers tax incentives, customs benefits and simplified administrative procedures, making it an attractive destination for entrepreneurs and investors.

Thirdly, Uzbekistan’s rich cultural and moral heritage is another compelling reason to visit. The traditions of the country are deeply rooted in centuries-old customs and traditions, which are still developing today. Cultural heritage: Uzbekistan is famous for its traditions, dance, crafts. Newcomers can enjoy performances of “Shashmaqom” music, recognized by UNESCO, and witness traditional dances at festivals and cultural events. Handicrafts such as Suzani embroidery, silk weaving, and pottery are not only preserved, but are also exhibited in many craft workshops and shopping malls.

Moral values: Uzbek society is known for its hospitality they can treat for everyone like their relatives so that can respect for moral values. The concept of “hospitality” ensures that guests are warmly welcomed and well taken care of. By inviting tourists to family gatherings or participating in community celebrations, locals will see that they want to share their traditions. Culinary traditions: Uzbek dishes is rich and really differ from other countries cuisine. Sampling fresh fruits and nuts from local markets, the culinary experiences are a delightful journey for visitors.

In conclusion, Uzbekistan offers a unique combination of historical wealth, economic opportunities, and vibrant cultural heritage. The recent improvement of tourist facilities has made this place even more attractive. Whether you’re a history buff, business professional, or cultural explorer, Uzbekistan promises an unforgettable and rewarding experience.

References

1. “The Silk Roads: A New History of the World” by Peter Frankopan.
2. UNESCO World Heritage Centre-Official Website.
3. “Uzbekistan: The Golden Road to Samarkand” by Calum Macleod and Bradley Mayyehew.

4. Lonely Planet Central Asia Travel Guide.
5. Uzbekistan National Tourism Development Committee - Official Publications.
6. "Samarkand and Bukhara: Historical Guides" by Sophie Ibbotson and Max Lovell-Hoare.
7. Business Year: Uzbekistan - Annual Reports on Economic Zones. Central Asian Crafts and Traditions Journal.

TRAVEL

Bachelors degree student: Tulkinova Diyora,
Shakhrisabz State Pedagogical Institute

Department of Foreign language and Literature, 1-course student

Research advisor: Shodiyeva Guzal Bakhtiyorovna
Teacher of the Chair of Foreign Language Practice

Abstract: Travel is important for human life because everyone gets emotional shocks, tired, exhausted from work, marriage, children and various relationships of people and also loses physical health, and travel is the key to these problems, if a person If he goes to a strange city, country, green place or mountainside for a trip without all his problems, he forgets all his problems and realizes that there is a happy and free life besides the problematic life. This article includes travel benefits, famous travelers, and some information about travel.

Key words: Check in, landing, take off, destination, motel, vacation, driving, hiking.

Аннотация: Путешествия важны для жизни человека, потому что каждый получает эмоциональные потрясения, устает, выматывается от работы, быта, детей и различных взаимоотношений людей, а также теряет физическое здоровье, а путешествие является ключом к этим проблемам, если человек едет в незнакомый город, страну, зеленое место или горный склон для поездки без всех своих проблем, он забывает все свои проблемы и понимает, что помимо проблемной жизни есть счастливая и свободная жизнь. В этой статье представлены туристические преимущества, известные путешественники и некоторая информация о путешествиях.

Ключевые слова: Регистрация, посадка, взлет, место назначения, мотель, отпуск, вождение, походы.

Annotatsiya: Sayohat inson hayoti uchun muhim hisoblanadi negaki har bir inson ruhiy zarbalar oladi, ish, turmush, farzandlar va insonlarning har xil munosabatlaridan charchaydi, toliqadi va shu bilan bir qatorda jismoniy sog'ligini ham yo'qotadi, sayohat esa ushbu muommolarning kaliti hisoblanadi, agar inson barcha muommolaridan tashqari sayohat uchun o'ziga begona bo'lgan shahar,

mamlakat, yashil maskan, yoki tog' yonbag'riga chiqsa u barcha muommolarini unutadi va muommoli hayotdan tashqari quvonchli, hamda erkin hayot borligini anglaydi. Ushbu maqolada sayohatning foydali jihatlari, mashxur sayohatchilar hamda sayohat haqida bir qancha ma'lumotlar kiritilgan.

Kalit soʻzlar: Kirish, qoʻnish, uchish, manzil, motel, ta'til, haydash, sayr qilish.

The term "travel" may come from the Old French word travail, which means "work." According to the Merriam-Webster dictionary, the first use of the word travel is in the 14th century. It also suggests that the word comes from the Middle English travailen, travelen (to torture meaning to put, to toil, to move, to travel) and the earlier French travailler (which means to work hard).

Travel is often seen as a journey with a clear beginning and end. While much emphasis is placed on the preparation and the experiences during travel, the conclusion of travel holds its own significance. The end of a journey is a time for reflection, integration of new experiences, and transformation. This article examines the multifaceted impacts of travel as it concludes, highlighting both personal and societal dimensions

Benefits of travel. People can expand their views, discover new places, and immerse themselves in various cultures through the stimulating and transformational experience of traveling. Whether you travel for fun, study, or both, there are a lot of advantages and chances for personal development that come with it. Discovering diverse cultures and customs is one of the many benefits of travel. Engaging with others from diverse backgrounds helps promote tolerance, empathy, and understanding. Traveling to new countries and seeing their customs, languages, and cuisines broadens our worldview and helps us appreciate variety even more.

1) Health is wealth, as everyone knows, and the main things we have control over our health are our daily routine, nutrition, and level of activity. Still, the majority of people are ignorant of the fact that one of the key components of having a healthy body and soul is traveling. Without a doubt, the greatest choice for people who value living a healthy lifestyle is to travel.

Due to their increased activity, those who travel are less likely to experience health problems. The advantages of travel start well before the journey itself. Physical activity, such as traveling, lowers blood pressure and even prevents strokes, all of which are beneficial to heart health. Traveling broadens your perspectives and improves the sharpness, health, and creativity of your brain. It has been demonstrated by science that travel lowers stress levels.

This can assist in clearing your system of any impurities, increase your level of physical and mental activity, and leave you feeling refreshed and well. You are

encouraged to do things when traveling that you would never have considered to do. By doing this, you'll only get better and demonstrate to yourself how extraordinary you are.

Traveling is enjoyable and helps you grow healthier as it removes stress from your life. Give up your sorrow, the past, and your worries. You discover a better version of yourself when you travel. You are no longer imprisoned by depression.

2) One of the best ways to promote personal development is through travel. It gives you the ability to perform things that aren't part of your regular daily routine. Traveling forces you to leave your comfort zone and experience new surroundings, which increases your sense of responsibility and independence. Every adventure offers something novel that allows you to discover your virtues, values, morality, and other aspects of yourself. This aids in your education about the world, other people, and yourself.

You have a great opportunity to learn a lot of new things when you travel. You have the independence to try new things as you learn how to navigate today's environment. You learn about history and human race, magic of nature will help you find the new You and traveling gives you sense of Infinity.

3) Traveling allows us to try different foods. In addition to satisfying your palate, food can provide information about a place's culture. The best way to experience novel, fascinating, and genuine cuisine from around the globe is to travel. Introducing you to unusual flavors that will surprise you because you have never tasted or heard of them before. A trip is never complete without trying the local cuisine. Everyone enjoys traveling, getting out of their comfort zone, taking in the scenery, making new friends, and making a ton of lifelong memories. But the cuisine is the greatest aspect of it all.

4) Traveling enables self-discovery. Engaging in different types of interactions with people helps you overcome your ego and presents you with new challenges. You learn along the way that you are far more capable than you ever imagined. The experiences you have when traveling contribute to your increased openness to life. It has been noted time and time again that those who have traveled extensively in their lives not only have a greater capacity to endure obstacles and adversity, but they also exhibit more adaptability to changes. You are liberated to discover your own flows and tune in to your inner beat. As you journey, the sparks within of you ignite, allowing you to create harmony with nature.

5) Traveling enables self-discovery. Engaging in different types of interactions with people helps you overcome your ego and presents you with new challenges. You learn along the way that you are far more capable than you ever

imagined. The experiences you have when traveling contribute to your increased openness to life. It has been noted time and time again that those who have traveled extensively in their lives not only have a greater capacity to endure obstacles and adversity, but they also exhibit more adaptability to changes. You are liberated to discover your own flows and tune in to your inner beat. As you journey, the sparks within of you ignite, allowing you to create harmony with nature. You will embark on an adventure and make those enduring memories through your trips.

6) Traveling, whether it be for business or personal reasons, has the potential to generate valuable insights and innovative business concepts. It is essential to cultivate a lifelong commitment to acquiring knowledge and staying attuned to the world around us, and one effective way to achieve this is through travel. For aspiring entrepreneurs seeking to embark on a distinctive and unconventional path, exploring different nations can prove immensely enlightening, opening up a multitude of business opportunities. One of the most evident prospects lies in the realm of international trade. By keenly observing and comprehending people's preferences, it becomes possible to discern whether there are products from one's home country that could be successfully introduced to the people in the destination country.

The conclusion of travel is a pivotal moment that encompasses reflection, growth, and integration. It marks the end of one journey and the beginning of another, as travelers return to their daily lives enriched by their experiences. The personal and societal impacts of travel underscore its transformative power, making the conclusion of travel a significant phase in the overall travel experience.

LITERATURE:

1. "Definition of TRAVEL". www.merriam-webster.com.
2. Entymological dictionary (definition). Retrieved on 10 December 2011
3. https://www.thoughtco.com/travel-vocabulary-esl-4176622?utm_source=emailshare&utm_medium=social&utm_campaign=mobilesharebutto
4. „Тхе Роад то Травел: Пурпосе оф Травел.“ Университй оф Флорида, Соллеге оф Либерал Арц анд Ссиэнсес. (Сомпилатион фор Хисторй 3931/РЕЛ 3938 соурсе.) Ассесед Жулй 2011.
5. <https://www.triptipedia.com/user/uglyandtraveling>.